

Riksdagens protokoll 1997/98:44

Onsdagen den 10 december

Kl. 9.00 – 17.44

Protokoll
1997/98:44

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 december.

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU1

3 § Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU1
Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan (prop.
1997/98:1 delvis)

*Utrikesförvaltning
och internationell
samverkan*

Anf. 1 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Vi lever i en global värld. Relationerna till omvärlden blir viktigare för varje dag. Det gäller inte minst för alla medborgare som reser mer och längre än någonsin. Mina föräldrar lämnade aldrig Sverige. De skaffade aldrig något pass. Det hindrade inte att de var intresserade av omvärlden och följde utvecklingen i press och radio och senare också i TV. Deras barnbarnsbarn har redan, trots mycket ringa ålder, varit i många olika länder och hört andra språk än svenska talas i omgivningen.

Våra företag blir alltmer internationella. Jag minns en svensk handelsminister som för många år sedan inte trodde att Volvo hade en chans på den amerikanska marknaden. Volvo tillverkas i Sverige och bilarna skall också säljas i Sverige. Ungefär så uttryckte han sig. Vi vet hur det gick. Utan den amerikanska marknaden skulle t.ex. Volvo personvagnar stå sig slätt i dag.

Ericsson har fortfarande större delen av sin produktion i Sverige, men nästan hela produktionen går på export. Och ingen vet om huvudkontoret finns kvar i Sverige nästa år.

Nyhetsförmedlingen blir allt snabbare. Under 30-åriga kriget på 1600-talet tog det drygt en månad innan rådet i Stockholm fick reda på vad som

*Fel! Okänt
växelargument.*

hant i Breitenfeldt och Lützen. Men när börsen rasar i Sydostasien får vi besked om detta i samma ögonblick som börsrasen inträffar.

I en tid av snabb internationalisering är Utrikesdepartementet i behov av stor flexibilitet, ständig förnyelse och resurser som gör att man kan motsvara de krav som vi har rätt att ställa på Utrikesdepartementet både i Sverige och utomlands. Man behöver hög kompetens inom de områden som betyder mycket. För närvarande handlar det t.ex. om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU och arbetet på en gemensam europeisk säkerhetsordning. Det krävs också diplomatisk närvaro i princip i hela Europa och i Medelhavsområdet.

Utrikesdepartementets centralförvaltning har nyligen omorganiserats. Inriktningen har varit att sammanföra politik, handel och bistånd och genom det få ett sammanhållet ansvar för Sveriges relationer med respektive land. Vi tycker att detta är principiellt riktigt. Detta bör nu följas av en liknande omorganisation ute på fältet. Samma principer bör tillämpas för lokalisering på för Sverige strategiskt riktiga platser.

Den svenska utrikesförvaltningens övergripande struktur bör ses över. En utgångspunkt bör vara att se över de långsiktiga ekonomiska ramar som är rimliga för utrikesrepresentationen och UD i Sverige. Det bör också vara möjligt att delar av kostnaden belastar andra förvaltningar och svenskt samhällsliv i övrigt. Ambassader som sysslar med kontaktskapande verksamhet, som kan ge goda intäkter för Sverige, kan på det här sättet ge upphov till inkomster som i bästa fall täcker kostnaden för hela utlandsmyndigheten.

Utlandsrepresentationens omfattning och arbetsuppgifter är alltså viktiga frågor att studera liksom fördelningen mellan verksamheten utomlands och i Sverige. Som jag redan nämnt har kommunikationstekniken genomgått en revolution. Utvecklingen går dessutom rasande fort. Detta påverkar arbetet inom Utrikesdepartementet i allra högsta grad och möjliggör, rätt utnyttjat, en förbättrad svensk diplomatisk närvaro. Det är också viktigt att samverka inom Norden och numera också inom EU, där Sverige finns med, kan vidareutvecklas. När vi talar om en översyn tänker vi inte i första hand på den kontinuerliga översyn av verksamheten som sker i princip varje år – en sådan måste ju varje organisation syssla med – utan vi menar en mer övergripande och omfattande genomlysning av den svenska utrikesrepresentationen.

Herr talman! Om vi ser till fältorganisationen anser vi moderater att det är angeläget att utan dröjsmål inrätta en svensk ambassad i Minsk. Vi känner alla till problemen i Vitryssland. De kan trappas upp när demokratin sitter trångt och mänskliga rättigheter inte respekteras. Utvecklingen i Vitryssland har betydelse för stabiliteten i östra delen av Östersjöregionen. Sverige ger också ett stöd till de demokratiska krafterna i landet. Vitryssland är ett land i vårt närområde som gränsar till för oss viktiga grannländer som Polen och de baltiska staterna Lettland och Litauen. Det ligger i högsta grad i vårt intresse att bli diplomatiskt representerade i Minsk så snart som möjligt, helst redan nästa år. Vi anser inte att det är tillräckligt med en sidoackreditering från Moskva. Vi tycker heller inte att det räcker med ett svenskt honorärkonsulat som ju diskuteras nu inom UD. Vitrysk lagstiftning sätter hinder i vägen för detta för närvarande. Mer intressant är förstås en samnordisk representation i så fall.

Om Vitryssland ligger nära Sverige gäller motsatsen för Nya Zeeland, som är vår antipod. Men det är ett spännande land som har många paralleller till Sverige. Det är ett dynamiskt industriland som har en intressant samhällsutveckling – positiv anser många, negativ tycker andra. Vi tycker i alla fall att det var ett misstag att avveckla ambassaden i Wellington. Vi tycker inte att det räcker med att ambassaden i Canberra i Australien sköter förbindelserna med Nya Zeeland. Vi anser att den stängda ambassaden i Wellington bör återöppnas.

Vi har tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna ett förslag att låta Taiwans kontor i Sverige få samma skattefrihet som man erhåller i Tyskland, Frankrike och Österrike och som Exportrådets kontor i Taipei åtnjuter. Det vore en gest av goodwill, som vi skriver i reservation nr 2.

Herr talman! Det har hänt mycket i Asien, Latinamerika och södra Afrika under senare år. Allt detta ställer krav på goda kontakter och hög kompetens. Det här är ju inte fråga om traditionella biståndsländer. Men dessa länder är inte heller helt jämförbara med traditionella industriländer. Det ställs större krav på service där än i de äldre industriländerna. En svensk ambassadör kan spela en viktig handelspolitisk roll genom att underlätta för svenska företag att få tillträde till marknaden i dessa länder och att få kontakt med rätt personer. Genom att skapa positiva kontakter kan ambassaderna också stimulera till utländska investeringar i Sverige.

Projektbevakning är ju en verksamhet som vi kanske oftast förknippar med Förenta nationerna. Men det är något som bör uppmärksammas mera generellt. De stora företagen med egna utlandsavdelningar klarar detta, men det gäller inte för mindre företag som ändå kanske har just en sådan produkt och en sådan produktion som efterfrågas på många utländska marknader. Kunnig och intresserad personal på en svensk utlandsbeskickning kan här spela en viktig roll som dörröppnare och kontaktskapare.

För att utrikesförvaltningen ekonomiskt skall klara de uppgifter vi föreslår har vi också föreslagit att under det aktuella anslaget A 1 i budgeten öka summan med 59 miljoner kronor. Det kan jag inte yrka på i dag eftersom ramarna fastslogs den 20 november, och den här summan finns inte med i de ramarna.

Herr talman! Till sist vill jag liksom tidigare föreslå att anslag D 2, Information och studier om säkerhetspolitik och fredsfrämjande utveckling, skall avvecklas. Vi menar givetvis inte att studierna skall avvecklas, men vi anser att man inte skall ha öronmärkta bidrag. Fria och frivilliga organisationer bör stödjas enligt generella principer och inte styras av specialdestinerade anslag.

Jag står givetvis bakom alla reservationer som moderaterna deltar i och som är fogade till betänkandet, men jag nöjer mig till sist med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! I dag behandlar vi under utrikesutskottets betänkande rörande utrikesförvaltningens budget egentligen huvudsakligen mer praktiska än utrikespolitiska frågor. Dit hör kravet att ge Taiwans representationskontor i Stockholm skattefrihet på samma sätt som för diplomatiska representationer för andra stater. Den frågan har lösts av flera av de större EU-staterna utan att de behövt göra avkall på sin officiella Kinapolitik.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det skulle också Sverige kunna göra. Men utskottsmajoriteten väljer att göra frågan avhängig av svensk Kinapolitik i stort, vilket är helt onödigt, om det inte är så att man i första hand tar hänsyn till hur världens största och alltmer mäktiga diktatur kan tänkas reagera.

Den fullständigt oacceptabla utpressningspolitik som regimen i Beijing utövade mot ett antal små centralamerikanska stater, för att dessa i september inbjöd Taiwans president till festligheterna i samband med den stora Panamakanalkonferensen, visar i och för sig att allt är möjligt. Det faktum att stora stater som USA och Kanada samt FN valde att utebli från konferensen som en följd av Beijings hotelser tyder på att stora delar av världssamfundet är beredda att falla undan. Och då kan vi vara övertygade om att detta inte leder till ett internationellt mer anständigt uppträdande från Beijings sida i fortsättningen. Tyvärr riskerar det tvärtom att uppmuntra till efterföljd. Undfallenheten inför mäktiga och köpstarka förtryckare är beklämmande.

En månad senare, i oktober, kom nästa hot- och utpressningskampanj från regimen i Beijing när Taiwans vicepresident gjorde en privatresa i Europa. Viktiga EU-stater med Spanien i spetsen föll undan och hindrade inresa. Endast vårt nordiska broderland Island demonstrerade en rakryggad hållning inför alla kinesiska hot och lät vicepresidenten fullfölja sitt isländska besök. Man kan bara fråga sig vad som hade hänt om resan i utgångsskedet hade innefattat också Sverige.

Herr talman! Folkrepubliken Kinas anspråk på att företräda ett och hela Kina har i förhållandet till Asiens mest lovande demokrati som jag har anfört tagit sig ytterst arroganta uttryck. Den militära uppladdningen i havsområdet mellan fastlandet och Taiwan inför presidentvalen i mars 1996 saknar motstycke internationellt. Relationerna över Taiwansundet är den kanske mest explosiva oroshärden i denna del av världen.

I Folkrepubliken Kina tycks uppfattningen att Taiwan en dag skall återförenas med fastlandet i hög grad sammanhånga med strävan att återställa de nationella oförrätter som man i Kina anser sig ha utsatts för från omvärldens sida det senaste århundradet. Skulle Taiwan förklara sig formellt självständigt är sannolikheten därför stor att ledningen i Beijing av inrikespolitiska skäl kanske inte ser något alternativ till att svara med militära medel. Detta riskerar i sin tur att destabilisera hela regionen.

Missilkrisen i mars 1996 gav Beijing signalen att USA inte självklart skulle avstå från att ingripa i ett sådant läge. Om ledningen i Beijing beslutar sig för att blockera ön genom att stänga transportlederna runt om och till Taiwan får det allvarliga konsekvenser bl.a. för Japan, vars oljeimport anländer via dessa rutter. All kinesisk maktpolitik mot Taiwan måste fördömas klart och entydigt. Oavsett om Taiwan vunnit internationellt erkännande är det i strid med folkrätt och ett hot mot den internationella säkerheten i FN-stadgans mening. Medborgarna på Taiwan avgör själva om de vill bli en del av folkrepubliken eller fortsätta leva sitt eget liv.

Herr talman! Omvärldens beslut i samband med att folkrepubliken övertog Taiwans plats i FN:s säkerhetsråd uppfattas av Beijing som ett erkännande av att regimen där fått världssamfundets godkännande när det gäller att vara den legitima företrädaren för ett och ett enda Kina. När omvärlden 1971 genom generalförsamlingens resolution 2758 bytte ut Republiken Kina – Taiwan – mot Folkrepubliken Kina som ständig med-

lem i FN:s säkerhetsråd var det ett naturligt uttryck för vilka världens stormakter, dessutom kärnvapeninnehavare, faktiskt var och är. Att Taiwan ställdes utanför FN:s medlemsskara berodde däremot på att varken Beijing eller Taipei kunde acceptera mer än en företrädare för Kina i FN:s medlemskrets.

Historien visar däremot, med såväl Tyskland som Korea, att någon entydig folkrättslig enstatsdoktrin inte finns internationellt etablerad. Till historien hör naturligtvis också att varken regeringen i Beijing eller den i Taipei vid den tidpunkten hade någon demokratisk legitimitet. Kinas historiska överhöghet över Taiwan är långt ifrån klarlagd. Det har inget att göra med huruvida merparten av Taiwans befolkning på i dag 24 miljoner har sina rötter i kolonisering från de kinesiska provinserna Fukien och Kwandong för ett antal hundra år sedan.

Under det senaste seklet var Taiwan under japansk kontroll fram till andra världskrigets slut. Från 1949 har Taiwan styrts från Taipei. Endast under de fyra åren från krigsslutet 1945 till slutet på inbördeskriget 1949 var Taiwan i någon formell mening under Beijings kontroll – dock inte den kommunistiska regimens utan Chiang Kai-sheks. Det kan dock i hög grad ifrågasättas vad denna kontroll stod för under en tid när de styrande på inbördeskrigets båda sidor på fastlandet befann sig på kulmen av ett inbördeskrig som lamslog hela fastlandet. De normala kriterierna på territoriell kontroll för att fastställa ett lands självständighet saknar relevans vad gäller hela det senaste århundradet för Taiwan.

Förvisso kunde världssamfundet länge blunda inför frågan om demokratisk legitimitet och Taiwans status. Från demokratisk utgångspunkt var regimen i Taipei länge lika oacceptabel som den i Beijing. I dag är läget ett helt annat. Taiwan är det mest glädjande exemplet på att demokrati inte är ett västerländskt påfund, utan något som har universell giltighet för människor runt om i världen.

Som utrikesutskottet också framhåller i betänkandet är i dag alla politiska ledare på alla nivåer i Taiwan folkvalda i fria och demokratiska val. Liberalernas framgångar i de nyss avhållna lokalvalen visar att ett totalt maktskifte i demokratiska former snart kan ske på nationell nivå i de kommande parlaments- och presidentvalen. Då kan frågorna om världssamfundets ett-Kina-politik komma att ställas på sin spets.

Allt tal om asiatiska värden när det gäller krav på demokrati och mänskliga rättigheter i Ost- och Sydostasien har på Taiwan avslöjats. Det är bara oförfärliga politiska ledares rädsla för ett öppet och demokratiskt samhälle. De allmänna val som hölls i mars 1996 i Taiwan är ett mönsterexempel för Asiens många hel- eller halvdiktaturer. I det avseendet borde inte världssamfundet behöva hymla.

Herr talman! Frågan om huruvida människor av kinesiskt ursprung önskar leva i en eller flera statsbildningar kan bara avgöras av dessa människor i fria och demokratiska former. Den frågan kan aldrig avgöras av en svensk ett-Kina-politik från det tidiga kalla krigets dagar. Även om principen om ett Kina lever vidare kan den aldrig med någon automatik ge de kommunistiska enväldshärskarna i Beijing något slags ensamföreträdarrätt. Det saknar de varje demokratisk legitimitet för.

Svensk ett-Kina-politik kan aldrig innebära något annat än att vi erkänner rätten för folken i Kina och Taiwan att återförenas. Om och när folken i Kina och i Taiwan önskar återförenas kan det endast ske genom

att de båda folken i fria och demokratiska former tar ställning för detta. På den punkten måste världssamfundet vara entydigt.

Kan det råda någon tvekan inom utskottsmajoriteten om att frågan om Taiwans framtida ställning skall avgöras av det taiwanesiska folket i demokratiska former och inte av förtryckarna i Beijing – världens största diktatur, utan någon som helst demokratisk legitimitet att tala vare sig för folket på Taiwan eller för folket i Kina?

Frågan om Taiwans status i världssamfundet och i FN får vi anledning att återkomma till senare under riksdagsåret, men det borde vara en självklar uppfattning att FN skall bestå av företrädare för världens alla stater, även om vi tyvärr tvingas acceptera att alla stater inte är demokratiska och att deras företrädare inte alltid har demokratisk legitimitet. Det kan emellertid inte vara acceptabelt att en stabil statsbildning med demokratiskt styre och legitimitet ställs utanför världssamfundet.

Det kan därför, herr talman, inte finnas vare sig folkrättsliga eller legala hinder mot att medge Taiwans representationskontor skattefrihet i enlighet med reservation 2 vid utrikesutskottets betänkande. Det kan bara röra sig om politiska överväganden.

Jag yrkar bifall till reservation 2 vid betänkandet.

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag har kanske inte så många avvikande uppfattningar vad gäller detta betänkande. Jag vill för det första ta upp den fråga som tas upp i det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet men som egentligen har fallit genom det rambeslut som har fattats i november. Det handlar om 10 miljoner kronor extra för EU-information och för att få en kraftfullare diskussion på demokratiska grunder i folkrörelser och i enskilda organisationer.

Spåren efter diskussionerna kring Maastrichtfördraget och hur informationen har presenterats från UD i IGC-processen och i EMU-processen förskräcker. Det finns all anledning att nu, när det handlar om östutvidgning, utökade befogenheter och säkerligen nya initiativ i förhållande till EMU-processen, ha en sådan bred och djup diskussion. Det är farligt för en nation som intresserar sig för demokrati att ha en så svag kunskapsbildning som i dag finns i EMU-frågan. Jag beklagar verkligen att det inte kunde finnas utrymme för den extra satsningen.

Jag vill för det andra, herr talman, yrka bifall till reservation 1, som kan sägas handla om en omfördelning av resurser för att få fram tjänster. Man kan tycka att detta inte är den allra största frågan, men utrikespolitik är å andra sidan delvis symbolisk och handlar i hög grad om att ge signaler.

Sverige, som skall vara ett land som står för nedrustning i global skala för att skapa en större säkerhet, bör inte använda sina ambassader till stor del för exportsatsningar när det gäller stridsmedel. Jag tänker här på JAS Gripen. Det har för detta inrättats en särskild tillfällig tjänst i Budapest, och det görs rejäla insatser i Manila, Brasília och Santiago för att exportera denna stridspjäs till tredje världens länder.

Vi anser att det här är felaktigt. Det ligger något symboliskt i att den tidigare förekommande folkrörelseambassadören har försvunnit och ersatts av – kan man säga – en JAS-ambassadör. Vi tycker att det här är felaktiga prioriteringar, som ger helt felaktiga signaler.

För det tredje vill jag, herr talman, med tillfredsställelse konstatera att vi återigen kommer att få en representation i Kinshasa. Man kan här säga att ett v-krav har fått framgång. Frågan är egentligen väldigt viktig, även om jag personligen kanske inte tycker att riksdagen skall fatta beslut i alla ärenden om exakt var vi skall ha utlandsrepresentation. Men att pröva den här frågan är av mycket stor betydelse för att ge prioriteringar och skapa underlag för kunskapsbildning och politikutveckling.

Varför det? Jo, vi har en värld som i dag starkt domineras av *en* supermakt, Förenta staterna, med oerhört stora globala intressen, ekonomiska, militära och politiska. Vi är själva i dag en del av den europeiska unionen och kommer naturligtvis under dess paraply, i hög grad dominerat av en världssyn grundad på sekelgamla koloniala betraktelsesätt som finns representerade inom den europeiska unionen.

Vi har vad jag vill kalla CNN-syndromet, en global massmedieindustri som snabbt presenterar världens händelser, dock på ett sätt som enligt vår uppfattning icke speglar verkligheten, en massmedieindustri som representerar något mycket ytligt journalistiskt. Sverige har ambitionen att ha en starkare ställning i FN-systemet och har just nu en roll i säkerhetsrådet, och det är mot den bakgrunden viktigt med ett eget kunskapsinhämtande. Jag tycker att utvecklingen i Zaire/Kongo-Kinshasa speglar detta. Vilken snabb process vi fick, och så viktigt det är att ha en svensk representation, som kan klara ut vad som faktiskt händer och ge underlag för politiska bedömningar!

Jag tycker med andra ord att det är mycket viktigt att Sverige har en stark utlandsrepresentation genom ambassaderna. Jag tycker att Kinshasafallet illustrerar det, och jag är tacksam för att vi nu kommer att få en representation där.

Detta för mig, herr talman, in på det sista avsnitt som jag tänker ta upp. Det sparas ju överallt, och det har sparats ganska mycket också inom utrikesförvaltningen. Det blir ibland så att man för att spara lägger ned ambassader. Jag tror, av skäl som jag tidigare nämnt, att detta är det sista som man skall göra. Effektivitet kan uppnås på andra sätt, och kostnads-effektivitet är oerhört viktigt. Det är inte alltid kostnadsnedskärningar som är det viktiga, utan det kan i stället gälla att få en större verkningsgrad.

Det har varit omorganisationer på UD-sidan här i Sverige. Inom Sida och dess sidoorgan har det organisatoriskt skett mycket, men det har inte skett särskilt mycket när det gäller utlandsrepresentationen. I själva verket är det 20 år sedan det genomfördes en extern revision på utlandssidan av utrikesförvaltningen.

Jag finner när jag ser tillbaka ett antal år att det nog finns ganska mycket att göra där. Jag tycker mig få detta bekräftat i den rapport som Riksdagens revisorer lade fram för en tid sedan. Jag förmodar att det snart kommer en skrivelse till riksdagen som vi kan ta ställning till.

Man nämner i detta fall t.ex. ett anslagssparande om 718 miljoner kronor för ett år. Reaktionerna kommer ganska snabbt från ambassaderna. Jag har läst ett remissvar från Moskvaambassaden där man säger: Oj då, fanns det sådana medelsöverskott, som inte har kunnat användas! Det är mycket svårförklarligt för oss eftersom vi lider av resursbrister som gör att vi inte kan utföra en bra verksamhet.

När UD i sitt remissyttrande till revisorerna kommenterar det här säger man: Vi vill gärna ha litet allmänna pengar, eftersom det uppstår kostnader vid inträdet i Schengensamarbetet. Det blir kanske också kostnader i samband med den IT-utveckling som måste komma.

Detta är ett urgammalt sätt att se på hur man skall hantera sina pengar. Det är som om utrikesförvaltningen har ett eget litet rike. Så kan man väl inte ha det. Schengenugifter skall väl verkligen redovisas, så att man kan se vad det kostar. Också IT-satsningar skall synas och klargöras inom förvaltningen.

Det finns mycket som jag tycker är mycket oklart vad gäller utrikesförvaltningens struktur, t.ex. hur resurserna fördelas och hur olika intressenter eller huvudmän som gör saker genom ambassaderna tar på sig kostnader och ansvar. Handels- och näringsdepartementet är tungt när det gäller att främja det svenska näringslivets intressen.

Revisorerna ifrågasätter budgetsystem. Det finns inte krav på sådan resultatredovisning som normalt skall finnas inom statlig verksamhet. Mycket brister säkert vad gäller internkontroll och oberoende inspektion. Jag tror att det finns brister vad gäller såväl styrning och prioritering som resultatredovisning. Man skulle säkerligen kunna göra rätt mycket för att därvidlag få bättre kostnadseffektivitet utan att tillgripa svärdet som hugger av en utlandsrepresentation, något som skulle ta bort vår möjlighet att skapa ytterligare kompetens och få bättre underlag.

I och för sig kommer denna fråga upp igen när revisorerna lägger fram sitt förslag till riksdagen och vi får behandla det, men nog finns det mycket som talar för att det bör göras en rejäl och oberoende översyn av utrikesförvaltningens styrningsmekanismer, resultatredovisning och kostnadsansvar. Nog talar väl senare års erfarenheter av ett så stort anslags-sparande, samtidigt som det finns resursbrister på så många håll, för att det krävs något annat. Annars är risken den att det blir nya julklappar till personalen på UD som ett slags allmänt tack för god hantering. Så kan man inte ha det.

Jag tror helt enkelt att UD lever litet grand i en egen värld. Det är av tradition stark integritet och oberoende hos UD, och i många fall är det säkerligen bra. Men förvaltningsmässigt finns det väsentligt mycket mer att göra.

Herr talman! Jag har redan yrkat bifall till reservation nr 1. Som jag tidigare sade bör man när man tittar på besparingarna och kostnadsneddragningarna inte i första hand välja ambassadneddragningar. Jag menar att man kanske inte heller i riksdagen behöver fatta de alldeles konkreta besluten när det gäller exakt var utlandsrepresentationen skall finnas och hur den skall se ut. Det kan ibland vara en lämplighetsfråga.

Anf. 4 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet står bakom majoritetens uppfattning när det gäller Taiwans representation i Stockholm. Jag vill därför ställa frågan om det är folkrättsliga, legala eller politiska skäl för det ställningstagandet och i så fall vilka de är.

Anf. 5 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Skälen framgår av majoritetsskrivningen i betänkandet, Lennart Rohdin. Det trodde jag inte skulle vara någon överraskning.

Anf. 6 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Eftersom det inte hänvisas till några folkrättsliga eller legala bestämmelser när det gäller detta ställningstagande kan jag därmed dra slutsatsen att det är politiska skäl.

Anf. 7 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! I inledningen till kapitlet om utgiftsområde 5 står som målsättning för utgiftsområdet: Målet är att säkerställa Sveriges förbindelser med andra länder. Till de särskilt prioriterade målen hör en utveckling av Östersjösamarbetet och regionens integration i en vidare europeisk och internationell samverkan, utvidgningen av EU, ansträngningar att göra utrikesförvaltningen till ett bättre instrument i näringspolitiken, en reform av FN och en förnyelse av Sveriges relationer med Afrika.

En av målsättningarna är alltså att göra utrikesförvaltningen till ett bättre instrument i näringspolitiken, vilket betyder att utrikesförvaltningen och svenska ambassader skall hjälpa och stödja svensk handel i andra länder. Det har varit en bland många uppgifter som ambassader haft i alla tider.

För inte så länge sedan debatterades i denna kammare den svenska krigsmaterielexporten. Både då och vid tidigare tillfällen har Miljöpartiet såväl i försvarsutskottet som i utrikesutskottet drivit frågan att all svensk krigsmaterielexport skall avvecklas. Vi menar att Sveriges vapenproduktion och vapenexport står i motsättning till Sveriges internationella nedrustningssträvanden. Därmed avvisar Miljöpartiet de satsningar och den marknadsföring av svenska vapen – i det aktuella fallet JAS – som skall bedrivas via de svenska ambassaderna. Jag yrkar bifall till reservation 1.

För Miljöpartiet är FN ett viktigt forum. Det är den kanske viktigaste internationella mötesplats världen har. Vi menar att det är den enda riktigt öppna mötesplats där alla länder kan samlas och där inte marknadskrafter, ekonomisk eller militär styrka påverkar rätten att få delta och komma till tals. Vi vet att med den nya generalsekreteraren har det nödvändiga reformarbetet inom FN startat, men utan att de ekonomiska problemen är lösta.

Det har ända sedan FN:s början varit så att kraven på FN har växt i samma takt som nya oroshärdar uppstår, katastrofer inträffar och mängden olösta problem av olika slag ökar. FN:s medlemmar glömmer att kraven inte kan bli större än FN:s motsvarande resurser, och resurserna kommer från medlemmarna. De två största obligatoriska avgifter i FN:s budget som medlemmarna är skyldiga att betala är bidraget till FN:s reguljära budget och bidraget till FN:s fredsbevarande uppgifter. Att medlemmarna fullgör sina betalningsskyldigheter, och dessutom i tid, är avgörande för FN:s ekonomi.

Miljöpartiet framhåller i sin motion att vi anser att FN är den enda organisation som inom sitt verksamhetsfält har den agenda som är nödvändig för att tackla de nya icke-militära hoten i världen: fattigdomen och de

*Fel! Okänt
växelargument.*

ökande klyftorna mellan rik och fattig, den alltför snabba folkökningen, naturresurser som stagnerar eller minskar och den ständigt ökande förstöringen av miljö och natur.

Vårt land fortsätter att arbeta för en förbättring av utvecklingsländernas tillträde till den europeiska marknaden, står det också i inledningen till detta avsnitt i budgeten. Många utvecklingsländer är helt utanför världshandeln över huvud taget. Miljöpartiet anser att de nuvarande mönstren för världshandeln i många fall är en bidragande orsak till att u-länderna har haft svårt att förbättra sin ekonomi. Deras råvaruexport ger mindre pengar än vad som behövs för importen av varor från andra länder.

U-länderna töms också kvickt på sina tillgångar när de måste betala på de utlandslån de har. Det är pengar som borde använts till skuldavskrivningar. Om ett land skall ha en chans att tackla sin fattigdomsproblematisering är skuldavskrivningar ett måste. All skuldsättning är också ett ingrepp i ett lands självständighet eftersom det då styrs utifrån av banker och kreditinstitut och kanske också av sina biståndsgivare, dvs. sina partner i utvecklingssamarbetet.

Om man tittar på historien ser man att u-länderna själva har gjort flera försök att få i gång en dialog och samverkan med i-länderna om en ny ekonomisk världsordning. Det första var 1974. Då drev den alliansfria rörelsen fram ett extra möte med FN:s generalförsamling för att i oljekrisens spår sätta press på industriländerna. Kravet var en ny internationell ekonomisk ordning.

Man hade satt upp en rad punkter: ett rättvist och skäligt samband mellan priser på råvaror och industrivaror, ökat bistånd som ej var bundet till inköp i givarlandet, reglering och övervakning av internationella företags verksamhet, ett valutasystem som stödde u-ländernas utveckling, stopp för slöseriet med jordens tillgångar, ökat samarbete mellan u-länder, tekniköverföring och avskrivning av u-ländernas skulder.

Det är mycket av detta som vi i dag diskuterar i biståndssammanhang. Ett handlingsprogram med detta innehåll antogs av generalförsamlingen. Det utvecklades vidare vid ett nytt extra möte. Men dessa handlingsplaner har de rika länderna tagit lätt på.

År 1980 gjorde u-länderna ett nytt försök att få i gång en samverkan med i-länderna, men då lyckades man inte ens enas om dagordningen. Vid den senaste WTO-konferensen, som hölls i Singapore, fanns förslag om att sociala och miljömässiga kriterier skulle införas i handelsavtalen. Också det stupade av olika skäl, trots att man önskade införa förbud mot barnarbete, vilket en del av länderna stödde.

Ett par dagar före G 7-ländernas konferens i juli i år var det åter dags för ett liknande möte. Då höll Europas gröna partier en konferens i EU-parlamentet tillsammans med sju av de fattigaste länderna i världen – Niger, Somalia, Haiti, Bangladesh, Pakistan, de små öarna i Stilla havet och Sierra Leone. Deltagarna i P-toppmötet enades om riktlinjer. Själva dokumentet kallades för handels- och finansinstrument. Man talar om strukturanpassning, man vill ha en omvandling av statsskulden för de fattigaste länderna till program för hållbar utveckling och man vill att allt skall ordnas inom FN och i FN:s regi.

Det var tal om finansiell spekulation. Man diskuterade de enorma summor, ca 1 500 miljarder dollar, som byter ägare på den internationella

valutamarknaden. Det kom också ett förslag, som vi hört om här i kam-maren. Det är ett initiativ från länder med syfte att införa en 0,5-procentig skatt på växlingsoperationer inte bara för att underlätta centralbankernas arbete, vilkas uppgifter är att bevaka valutakurserna, utan också för att frigöra avsevärda intäkter som skulle kunna användas till program för hållbar utveckling.

Man talar om företräde och om målet om en hållbar utveckling. Man vill ha nya miljömässiga och sociala kriterier som skulle antas för att reglera världshandeln. Det krävs en total omvärdering av Världshandels-organisationens stadgar. Man vill omforma en artikel med allmänna undantag för att införliva miljökraven. Man vill också göra en gemensam förklaring av Världshandelsorganisationens medlemsstater i syfte att skapa en tydlig hierarki där multilaterala konventioner rörande miljön får företräde framför frihandeln.

Ett förslag om ett multilateralt avtal om investeringar debatteras för närvarande inom OECD och utarbetas av en arbetsgrupp i världshandel.

Man skulle önska att allt som man diskuterade skulle diskuteras inom FN:s institutioner och ställas under målet om en hållbar utveckling också i FN:s regi.

När man som jag har varit delegat i FN och pratat med olika represen-tanter märker man att kritiken mot FN är väldigt stark. Men det är positivt att se att när det verkligen gäller, och när man vill ha hjälp att få igenom någonting som stöder samverkan och dialog mellan i-länder och u-länder – då vill man vända sig till FN.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 8 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 och 3 som gäller dels skattefrihet för Taiwans representation i Stockholm, dels en förstärkning av den svenska representationen i Taipei. Michael Stjernström kommer att tala om denna fråga senare, så jag skall inte utbreda mig om den. Vi har också redan hört många fina motiveringar för de här reservationerna.

Jag skall ta upp frågan om det projektsekretariat som finns inom UD. Det inrättades 1994 under den fyrpartiregering som då fanns. Huvudskä-let var att regeringen fann ett behov av att experter med insikt i och erfarenhet av det multilaterala biståndsområdet skulle kunna bistå svenska företag med information, utbildning och kunskapsöverföring. Man ville möjliggöra för svenska företag att slå sig in på den stora marknad som de multilaterala FN-organen och Världsbanken representerar. Dessa inter-nationella organisationer kommer enligt genomförda beräkningar att upphandla varor och tjänster till olika projekt för uppemot 300 miljarder dollar under resten av 1990-talet. Det rör sig alltså om mycket stora pengar.

En analys av de svenska företagens andel av de här uppköpen har vi-sat att marknaden ännu inte i tillräckligt hög grad har uppmärksammats av svenska företag – i alla fall har de inte tagit de chanser som de har på marknaden, tycker vi. Den främsta orsaken är kanske bristande kunskap om organisationernas struktur och synsätt. Det finns alltså en hög potenti-al. Med hänsyn till detta, och med hänsyn till att Sverige är en stor givare till de aktuella organisationerna, borde den här marknaden vara mer lätt-åtkomlig även för svenska företag.

*Fel! Okänt
växelargument.*

För att kunna ta vara på och utveckla de här möjligheterna menar vi kristdemokrater att det är viktigt att projektexportsekretariatet får de resurser det behöver för att verkligen kunna göra en insats. Vi konstaterar med glädje att man inte avser att lägga ned sekretariatet, utan att man efter den treåriga försöksperioden anser att det skall få fortsätta. Samtidigt säger man att det är upp till regeringen vilken utsträckning det skall handla om. Vi kristdemokrater hoppas att regeringen verkligen ser detta som en möjlighet att ta vara på och att sekretariatet får de resurser som krävs.

En annan fråga som vi kristdemokrater har tagit upp vid några tillfällen är den NGO-ambassadör och det sekretariat som har funnits inom Utrikesdepartementet för att uppehålla kontakten mellan UD och nationella och internationella enskilda biståndsorganisationer. Vi menar att det har varit olyckligt att lägga ned denna tjänst. Nu har vi fått till svar att även om tjänsten inte finns kvar i den utformning som den tidigare har haft finns det andra vägar att hålla kontakten med de enskilda organisationerna. Kristdemokraterna har naturligtvis inte någon annan uppfattning än regeringen; de här organisationerna utför ett mycket värdefullt arbete. Därför är det viktigt att de har möjlighet att komma in när det gäller uppläggnings- och landsstrategierna, dvs. att vara med redan på planeringsstadiet i den bilaterala biståndsverksamheten. De har mycket värdefull information och många värdefulla synpunkter som det är viktigt att regeringen och Sida tar vara på. Det är alltså inte bara fråga om information som skall gå i en riktning, utan det är också fråga om att på allra bästa sätt ta vara på organisationernas kunskap.

Det hela har nu lagts upp på ett annat sätt. De olika regionerna har sina kontaktpersoner som har kontakt med enskilda organisationer. Det kan i och för sig fungera bra när det gäller att ge information om länderna. Men man kan undra om de personer som finns inom de olika regionernas arbete åtminstone till en början är lika vana vid att samarbeta med enskilda organisationer. Det kanske inte alltid är fallet. Det som var så bra med den NGO-ambassadör som fanns var hans mycket stora kompetens när det gällde samarbetet med de enskilda organisationerna. Vi kristdemokrater menar att denna kompetens ändå har gått förlorad i och med detta.

Man har nu tillsatt en ny person, men efter vad vi har förstått skall den personen speciellt syssla med de multilaterala organisationerna och hjälpa de enskilda organisationer som är ovana – så uttrycker man det – att komma in i arbetet. Vi efterlyser att man också på ett riktigt sätt tar till vara de enskilda organisationernas kunskap och kompetens. De måste få vara med också i planeringsarbetet.

När ärendet har beretts har jag diskuterat frågan om hur det ligger till med Folkrorelserådet. Det har framkommit information om att det inte sammanträder lika ofta som tidigare. Under den förra regeringsperioden träffade Folkrorelserådet enskilda organisationer inte varenda månad, men nästintill. Det gick inte ens två månader mellan mötena. Så ofta förekommande är inte den kontakten nu – det har vi hört från flera håll. Enskilda organisationer efterlyser en närmare kontakt. Där gäller samma sak, dvs. att det är fråga om att redan från början vara med i beredningsarbetet, i diskussioner om eventuella förändringar och i planeringen. De enskilda organisationerna måste få ge sina synpunkter.

Numera ges mycket pengar till enskilda organisationer. Även om vi kristdemokrater anser att man borde ge ännu mer är det stora summor som går den vägen. Därför är det för effektivitetens skull väldigt viktigt att man tar vara på varandras kompetens.

Vi vill understryka att det är oerhört viktigt att man inte på något sätt förlorar i kontaktytor. Vi menar att en NGO-ambassadör var ett utmärkt sätt att sköta dessa kontakter. Sedan hindrar det naturligtvis inte att man i och med omorganisationen också behöver kontakter som rör de speciella regionerna. Men jag tror att de har funnits även tidigare.

Anf. 9 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Bakom rubriken för utgiftsområde 5, Utrikesförvaltning och internationell samverkan, ryms bl.a. våra avgifter till FN:s reguljära budget och till FN:s fredsbevarande insatser av icke-militär art. Där finns bidragen till OSSE, EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, Nordiska rådet, Europarådet, EAPR, Barentsrådet och många andra internationella organisationer. Där finns också anslagen till våra 102 utlandsmyndigheter och ca 400 honorärkonsulat.

När Lennart Rohdin i debatten sade att detta betänkande egentligen inte innehåller någon utrikespolitik tycker jag att det är fullständigt fel. Detta är basen för utrikespolitiken. Dessa myndigheter är Sveriges ansikte utåt. Det fanns ett talesätt, och det finns kanske fortfarande, när jag var tonåring och reste ut i världen. Då sade mina föräldrar: Sköt dig nu, så att du inte blir hemskickad på konsulatets bekostnad. Kanske talar folk än i dag om att bli hemskickade på konsulatets bekostnad. Men det är en mycket liten del av svenska utlandsmyndigheters verksamhet att hjälpa svenskar som av egen lättsinnighet eller på grund av olycka har kommit i svårigheter. De gör naturligtvis även detta, men det mesta av utlandsmyndigheternas arbete går ut på att vara verkställare av den utrikespolitik som vi här i Sveriges riksdag fattar beslut om och som riksdagen sedan ger regeringen mandat att vidarebefordra till utlandsmyndigheterna att genomföra.

Utrikesdepartementet har ca 2 400 anställda, varav 1 000 är lokalanställda. UD är en stor arbetsgivare. Men jag skulle vilja påstå att denna verksamhet sköts inom en mycket snäv ekonomisk budgetram. Verksamheten har under senare år slimmats ytterligare. Dessa 102 utlandsmyndigheter och 400 honorärkonsulat kostar i runda tal 1,7 miljarder kronor. För det får vi väldigt mycket utrikespolitik.

Svenska utlandsmyndigheter och svensk utrikespolitik har ett mycket gott anseende. Det märker inte bara vi riksdagsledamöter när vi reser i världen, då vi blir väl omhändertagna och får höra många goda ord om hur svensk utrikespersonal sköter sig, utan det omvittnas också av många utländska delegationer som möter oss och som helt osökt talar om vilka goda föredömen de svenska ambassadörerna är ute i fält.

Jag vill särskilt lyfta fram en av våra utlandsrepresentationer, nämligen den permanenta missionen till Förenta nationerna i New York, FN-delegationen i dagligt tal. Jag tycker att de gör ett enastående gott arbete. Och jag vet efter många vistelser i FN att Sverige har ett oerhört gott anseende inte minst genom vår personals goda agerande. De är föredömen för många andra FN-delegationer där. Genom vårt medlemskap i

*Fel! Okänt
växelargument.*

säkerhetsrådet har man fått en ökad belastning, men man genomför detta arbete med endast obetydlig förstärkning.

Kort sagt: Vi har en slimmad organisation, en organisation som är bättre anpassad till att möta de utmaningar som nya tider bjuder. Det avspeglar sig även i de mål som UD har satt upp för sin verksamhet. Målen är i högsta grad utrikespolitiska. De anges i följande termer. Man skall utveckla Östersjösamarbetet genom UD:s verksamhet. Man skall förbereda och främja utvidgningen av EU, och man skall utveckla EU:s säkerhetspolitiska arbete. UD har också som mål att bli ett bättre instrument för näringspolitiken. Man engagerar sig starkt i reformeringen av FN. Man vill att FN skall börja arbeta mer konfliktförebyggande. Detta lägger man stora ansträngningar vid. Ett femte mål är att man vill ha förnyade relationer till Afrika, och man har lanserat partnerskapstanken. Detta kommer det säkert att talas mer om i biståndsdebatten.

I det betänkande som nu föreligger finns det egentligen inte några stora tvistefrågor, och det finns bara sex reservationer till betänkandet. Så här i inledningen av dagen kan jag dra en parallell med hur det var tidigare när vi debatterade biståndsbudgetar och UD-budgetar. Då hade vi sällan mindre än 100 reservationer sammantaget för dessa båda betänkanterna. I dag är det sammanlagt mindre än 30 reservationer, vilket tyder på att vi har en stor samstämmighet i dessa frågor i riksdagen i dag.

Jag skall övergå till att kommentera en del reservationer och en del meningssmottagningar som kommer till uttryck i detta betänkande. Jag skall börja med frågan om en NGO-ambassadör, vilket har tagits upp av flera talare. Hans Andersson satte en sådan i motsatsförhållande till marknadsföringen av JAS Gripen i några potentiella köparländer. Utskottet skriver, vilket jag vill understryka, att det är olyckligt att på detta vis sätta två verksamheter mot varandra. De tillfälliga resurser som man satsar på att exportera JAS skulle inte på något sätt kunna ersätta de ansträngningar som görs för att hjälpa folkrörelser eller på lång sikt kunna finansiera en NGO-ambassadör. Detta är inga permanenta insatser. Det är resurser som är högst tillfälliga och som finns på fyra ambassader.

Vi hade tidigare en NGO-ambassadör, en särskild tjänst för kontakterna mellan främst utländska enskilda organisationer och Sverige och enskilda organisationer i Sverige. I dag, efter omorganisationen av UD, sköts detta på varje regional enhet för sig. Det är fullt logiskt att de organisationer som har biståndsprojekt i en viss region i världen skall ha kunliga och kompetenta personer att arbeta med och som känner den regionen särskilt väl. Men för att också introducera nya folkrörelser i detta arbete, som inte tidigare har några samarbetspartner eller som har valt en region att samarbeta med, har man på avdelningen för internationellt utvecklingssamarbete också tillsatt en samordnande tjänst. Jag vill påstå att detta är ett mycket noggrannare sätt att ta sig an enskilda organisationers olika spörsmål och att det väl fyller den funktion som tidigare NGO-ambassadör hade. Det är också fullt logiskt i enlighet med den omorganisation som UD har genomfört – ingen här har uttryckt någon tveksamhet gentemot den, utan alla har stått bakom den – att man också delar upp detta område. Utskottet tillbakavisar de påståenden i motionerna som säger att detta är en nedprioriterad verksamhet i dag. Så är inte fallet. Men det tas om hand inom en ny organisation.

Därefter skall jag övergå till frågan om Taiwans skattefrihet, eller Taiwans status som det egentligen handlar om. Jag vill understryka vad utskottet skriver och vad vi har skrivit i många betänkanden tidigare, nämligen att det är en oerhört positiv utveckling som vi ser i Taiwan. Utskottet välkomnar verkligen att dagens ledare i Taiwan är valda i demokratiska val och att det taiwanesiska folket på det här sättet kommer i åtnjutande av demokratiska rättigheter. Men att därav dra slutsatsen att vi skulle införa skattefrihet som bakvägen skulle kunna vara ett bevis på att vi är på väg att erkänna Taiwan som suverän stat är att gå längre än vad utskottet vill göra. Vi välkomnar alltså den här situationen och konstaterar att det finns ett betydande utbyte på olika nivåer mellan Sverige och Taiwan och att det är förbättrade relationer mellan Kina och Taiwan, men detta leder inte till att utskottet vill ge skattefrihet.

Erkännande av stater kan ju ske på olika sätt. Det kan ske dels genom ett direkt erkännande i ett slags omröstning, dels genom s.k. konkludent beteende, dvs. att man bakvägen inför de olika rekvisit som suveräniteten medför – att man har diplomatisk status, att man har en ambassad, att man får skattefrihet osv. Skulle Lennart Rohdin vara beredd att också t.ex. låta irakiska Kurdistan komma i åtnjutande av detta? Jag tycker att det är en parallell, även om jag i övrigt inte kan se några paralleller mellan demokratiutvecklingen där och i Taiwan. Det är ändå två länder som inom en del av sitt land har en demokratiskt vald regering.

Jag vill inte kommentera de enskilda ambassaderna i Minsk och Wellington, utan jag återkommer till den saken i mina repliker. Däremot skulle jag så här i slutet av mitt anförande vilja fråga: Vad menar moderaterna med att enskilda organisationer under anslaget D 2 inte skall få bidrag till projekt eller för sin organisation annat än genom generella principer? Jag skulle vilja få begreppet generella principer förklarad för mig. Är moderaterna helt enkelt beredda att dra undan bidraget för de folkrörelser vars mycket viktiga verksamheter står och faller med bidrag från nämnda anslag?

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 10 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Den relativa enigheten i betänkandet har naturligtvis också att göra med den budgetprocess som vi numera har och som gör det svårt att driva särmeningar när budgetramarna är fastställda.

En sak som jag inte sade i mitt huvudanförande är att den diplomatiska representation som nu kommer till stånd i Kinshasa självfallet är välkommen.

Så till frågan om Taiwans representation i Stockholm. Uppenbarligen är det hänsyn till våra förbindelser med regimen i Beijing som är avgörande i sammanhanget. Några folkrättsliga eller legala instrument har ingen kunnat hänvisa till vad gäller vårt ställningstagande. Funnes det folkrättsliga invändningar mot detta skulle naturligtvis inte andra EU-stater ha kunnat lösa frågan. Och om FN:s ställningstagande 1971 skulle ses som ett folkrättsligt instrument skulle inte 30 medlemsstater från Centralamerika och Afrika kunna ha fulla diplomatiska förbindelser med Taiwan, vilket de i dag har.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det gäller det legala kan jag bara säga att det är möjligt att det finns en legal bestämmelse i svensk lagstiftning, men den bestämmer vi i så fall själva över – precis som fallet är i andra EU-stater som har löst den här frågan. Viola Furubjelke kan väl inte mena att de är på väg att bakvägen diplomatiskt erkänna Taiwan.

Uppenbarligen är det fråga om politiska hänsyn. Då är frågan vilka politiska hänsyn som skall tas. Skall sådana hänsyn tas till förbindelserna med världens största diktatur eller skall de tas till Asiens mest lovande demokrati? Jag tycker faktiskt att jämförelsen med irakiska Kurdistan faller. Som jag konstaterade i mitt huvudanförande har Taiwan historiskt aldrig varit under Beijings kontroll, definitivt inte under de senaste hundra åren. Där har vi en demokratisk regim som över hela landet utövar full kontroll.

Anf. 11 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Även om vi har en ny budgetprocess och vi därmed har svårigheter att reservera oss på vissa områden, Lennart Rohdin, medges fortfarande särskilda yttranden i sådana frågor. Dessa medtaget har vi mycket få meningsskiljaktigheter i dag. Att vi kan diskutera oss fram till kompromisser på dessa områden tror jag att vi alla – också Lennart Rohdin – är tacksamma för.

Sedan till frågan om Taiwan. Vi har ju olika sätt att visa sympati för en nation. Det är tveklöst så, Lennart Rohdin, att det finns ett politiskt moment i erkännandefrågan. Det finns kriterier för erkännande som är folkrättsligt nedlagda. Dem kan många länder följa, och det gör också många länder. Men det finns inget tvång att erkänna länder när länderna uppfyller kriterierna. Det finns nämligen också ett politiskt moment i erkännandet.

Redan i mitt inledningsanförande sade jag att jämförelsen med irakiska Kurdistan möjligen haltar vad gäller utvecklingen i de här länderna. Annars är det faktiskt en ganska typisk parallell som visar att vi inte använder detta för att uttrycka sympati eller avoghet gentemot länder. Många av oss i denna kammare skulle kanske vilja förordna t.ex. erkännandet av en palestinsk stat därför att vi i dag känner att det politiskt skulle stödja palestiniernas sak. Vi gör det dock inte därför att kriterierna inte är uppfyllda.

När det gäller Taiwan har vi bekänt oss till en politik som kan benämnas som ”ett-Kina-politik”. I övrigt är det utan tvekan så att det politiska i denna fråga överväger. Vi behöver heller inte vara påvligare än påven själv. Ingen regering i Taiwan har krävt självständighet. Bakvägen skall vi inte erkänna Taiwan, utan det skall vi öppet göra när tid för det föreligger.

Anf. 12 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt att ingen regering i Taiwan har krävt att Sverige diplomatiskt skall erkänna Taiwan. Ingen i Sveriges riksdag har heller krävt det, just av nämnda skäl. Men den situationen kan, mot bakgrund av de senaste valen, mycket snart inträffa. Då tvingas vi att ta ställning i den frågan.

Det finns, som Viola Furubjelke säger, inte några folkrättsliga tvång att erkänna länder som uppfyller kriterierna. Men bakvägen finns det heller inga hinder mot att göra det. Framför allt finns det inga folkrättsliga hinder mot att i reciprocitetens namn behandla Taipeis representationskontor i Stockholm på samma sätt som vårt handelskontor i Taipei behandlas av Taiwan utan att någondera staten diplomatiskt erkänt den andra. Detta kan flera andra EU-stater göra utan att detta är ett uttryck för att man bakvägen är på väg att diplomatiskt erkänna varandra. Precis som Viola Furubjelke säger är det i grunden fråga om ett politiskt hänsynstagande.

När vi talar om världens största diktatur och Asiens mest lovande demokrati vill jag peka på en annan viktig skillnad exempelvis i förhållande till irakiska Kurdistan – bortsett från att Taiwan är en fullvärdig demokrati och har full kontroll över sitt territorium, vilket Beijing aldrig haft under de senaste hundra åren. Båda dessa stater hör ju till våra största handelspartner. Det är därför som vi har ett kontor i Taipei och Taipei har ett kontor här. Således är det rätt rimligt att man hanterar varandra på ett sådant sätt att dessa intressen tillgodoses. Det gäller även viktiga svenska intressen. Tror man på demokratin skall man inte överdriva förväntningarna på vart de ekonomiska framstegen i folkrepubliken är på väg. Man skall inte heller underskatta vart de ekonomiska framstegen och det demokratiska Taiwan är på väg.

Anf. 13 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt bevekelsegrunden för Folkpartiets, Kristdemokraternas och Moderaternas krav att Taiwan skulle få skattefrihet om man inte har för avsikt att steg för steg i slutändan få ett de facto-erkännande av Taiwan som resultat.

Om en nation, i det här fallet Taiwan, uppvisar en mycket positiv utveckling – man har haft två demokratiska val och lever i övrigt enligt demokratiska principer – skall det väl inte behövas ett erkännande, som det heter, bakvägen. Men när den tiden kommer att man från Taiwans egen regering kräver att omvärlden skall erkänna den får vi ta ställning till det och bedöma det utifrån deras egna meriter. Det är helt korrekt, Lennart Rohdin, att det i dag finns ett politiskt moment i det svenska ställningstagandet. Det förbehåller vi oss rätten till in till den dag det föreligger en framställan från Taiwans egen regering. Då kanske vi behöver ta ställning till en sådan linje. Det är alltså ett-Kina-politiken som gäller, men vi vill inte på något sätt förringa den stora insats som Taiwan gör för att främja demokratin i regionen.

I övrigt håller jag med Lennart Rohdin om det positiva i Taiwans utveckling, hur det kan ha inflytande i regionen i övrigt och framstå som föredöme.

Anf. 14 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja att Viola Furubjelke kommenterade en del av vad jag sade angående kostnadseffektivitet och kostnadsfördelning inom utrikesförvaltningen. Det ansluter till en del punkter i Riksdagens revisorers rapport som på en hel del punkter landar i en översyn.

Det för mig till en annan fråga som jag också tog upp, nämligen att det kanske annars är för lätt att man tar till kniven och slaktar utlandsrepresentation, ambassader, t.ex. den i Kinshasa. Jag vill fråga om Viola Furubjelke delar min uppfattning om ambassadernas roll i denna nya tid för Sverige i syfte att hävda en oberoende utrikespolitik.

När det sedan gäller NGO-ambassadörer och JAS-plan är de kombinerade i vår reservation. Man kan alltid diskutera hur man organiserar folkrörelseförankringen, men nog ser det ut som en tanke. Precis som Viola Furubjelke säger vilar ett sådant här betänkande på utrikespolitisk grund. Det är viktigt vilka signaler som ges. Marknadsföringsinsatser för stridsflygplan i Filippinerna, Chile och på en del andra håll är väl inte precis den första rangs prioritering som jag skulle vilja se.

Dessutom finns det möjligheter för oss att kommentera saker i ett särskilt yttrande. Jag måste säga att det utskottet säger inte är särskilt trovärdigt när det gäller EU-information. Det saknas oändligt mycket. Det finns oändligt mycket att göra för att förstärka en rejäl demokratisk diskussion i landet och för att få ett bättre beslutsunderlag i de här viktiga frågorna.

Anf. 15 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Vi tar naturligtvis revisorernas rapport på största allvar. Det är väldigt viktigt att vi blir bättre i utrikesutskottet när det gäller uppföljning och utvärdering. Vi arbetar hårt med de frågorna. Vi kommer framöver att mera ingående studera revisionsrapporten. I övrigt tror jag kanske inte att en total översyn är påkallad i dagsläget. Jag tror att vi har en effektiv utrikesförvaltning. Naturligtvis måste de här frågorna följas väldigt noga.

Jag tycker också, precis som Hans Andersson, att det vore olyckligt om man högg av vissa myndigheter bara därför att man tvingas spara och att man är litet lättvindig med pengarna på annat håll. Men jag kan inte se några sådana tecken i dag.

Som sagt skall vi granska revisorernas rapport ytterligare. Sedan får vi återkomma till just den frågan.

Anslaget till EU-information, där Vänsterpartiet har yrkat ytterligare 10 miljoner, har genom utskottets beredning blivit öppnare för folkrörelser att ansöka om pengar för informationsinsatser ur. Vi lyckades inte skrapa fram mer pengar, men vi lyckades i vår beredning ändå komma överens om att det skulle vara möjligt för folkrörelser, som har en bättre spridningseffekt än den som riksdag och regering genom sin information kan få, att söka pengar ur E 2-anslaget. I diskussionen har vi sagt att den tiden måste vara förbi när man använder det här till ja- eller nej-kampanjer. Det skall vara ren information.

Anf. 16 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! I den sista frågan delar jag Viola Furubjelkes synpunkter. Det har varit trist att se att faktiskt UD och även andra myndigheter har använt sig av en ja-kampanjsmodell för en del information som givits ut. Därför tycker jag att det är viktigt att få en bred prövning av kunskapsbildningen.

Nej, några ambassader skall inte läggas ned. Det var väldigt bra att få höra att det inte blir några ytterligare nedskärningar, för det vore olyck-

ligt. Vi har några sådana inslag under senare år. Därför är det så oerhört viktigt att inte bara titta på hur kostnaderna kan skäras utan att se hur de kan omfördelas. Det förhållandet är viktigt att det har tillkommit en mängd stora nya frågor i en alltmer internationaliserad värld. Det är möjligt att en del annan finansiering kan komma till och underlätta den basfinansiering som ambassaderna har. De är mångsysslare och måste vara så. I övrigt är det en allt högre grad av specialisering i statlig förvaltning och i samhället i stort. Det finns en hel del att titta på där. Jag emotser en översyn i syfte att ytterligare förbättra situationen. Jag delar trots allt den uppfattning som Viola Furubjelke gav uttryck för, att man får mycket god service, att det finns mycket stor kunskap hos våra utlandsbeskickningar och att de har ett mycket gott rykte.

Kostnadssidan bör man titta på generellt, och jag vet att regeringen är observant i det avseendet. Det gäller FN-organen, där det inte alltid är särskilt kostnadseffektivt, inte heller alltid bland de svenska myndigheterna, säger jag som har en erfarenhet från NGO-sidan ute i fält. Det finns mycket att göra, och det skall man göra först innan man skär.

Anf. 17 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! När det gäller vår utlandsrepresentation kan man naturligtvis inte för all tid och evighet garantera att inga ambassader skall läggas ned. Vi skall ha en sådan utrikesförvaltning att vi snabbt kan anpassa oss till en ny tid och nya situationer i världen. I det här betänkandet och för den här budgetperioden finns det inga propåer om nedläggningar. Såvitt jag känner till finns nu bara diskussioner om utökningar till områden där vi faktiskt skulle behöva ha en bättre representation än vad vi har i dag.

Det här betänkandet visar också att UD förmår att snabbt tänka om i frågor där man tycker att en neddragning var förhastad. Inte minst är närvaron i Kinshasa, som det genom det här betänkandet kommer att beslutas om, ett sådant tecken. Jag tror att vi alla vill ha en sådan utrikesförvaltning som snabbt kan sätta in resurserna där de behövs och ser till att de inte växer fast i länder där de kanske inte längre gör så stor nytta.

Anf. 18 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Först några ord om ambassaden i Kinshasa eftersom frågan har blivit så aktuell. Vi skrev redan i vår motion med anledning av propositionen att vi välkomnade regeringens beslut att hörsamma vårt krav på att åter öppna ambassaden i Kinshasa. Vi anser att det kommer att få stor betydelse för biståndsarbetet i den delen av Afrika, inte minst för de enskilda organisationernas arbete i Kongo, Burundi och Rwanda. Vi hörde till de partier som mycket kraftigt protesterade mot nedläggningen av ambassaden i Kinshasa. Detta skedde i en tid då närvaron där var absolut nödvändig, skulle jag vilja säga. Det var utan tvekan en felbedömning. Detta påpekade vi redan då. Vi menade att det var mycket olyckligt att man lämnade i stort sett hela fransktalande Afrika åt sitt öde. Vi menade att det redan då fanns tecken på oro i området – folkmordet i Rwanda hade redan skett. I Burundi var situationen alldeles bedrövlig, och oron trappades upp i Zaire.

Nu är vi glada över att den har kommit tillbaka. Men detta är ett exempel på att man lyssnade för litet till kyrkor och enskilda organisationer. De hade redan då ställt detta krav, men man lyssnade inte. Det är det vi misstänker, att man inte lyssnar lika noga som man tidigare har gjort när det gäller de frågor där de enskilda organisationerna har en stor kunskap och kompetens. Vi hoppas att nedläggningen av NGO-ambassadörskapet inte innebär en försämring av relationerna. Men vi befarar att det är en viktig kompetens från UD:s sida som har försvunnit. Det kan – åtminstone i en övergångsperiod – innebära att kontakterna blir sämre.

Anf. 19 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Ingrid Näslund tycker att en kristdemokratisk biståndsminister lyssnar bättre än en socialdemokratisk. Det ligger i sakens natur.

Att regeringen i dag beslutar att ha en diplomatisk närvaro i Kinshasa tyder på en stor flexibilitet som vi väl kan uttrycka någonting positivt omkring. Det är inte fråga om att öppna en ambassad, som motionärerna önskar, men vi ökar den diplomatiska närvaron där. Det har alltid funnits möjligheter för de folkrörelser och kyrkor som har verkat i Kinshasa att med stöd från UD fortsätta sin verksamhet, eftersom man har bidragit med lokaler och samordning på ett sätt som inte alls innebär att de – som Ingrid Näslund beskriver det – har lämnats i sticket.

När det gäller NGO-ambassadören kunde det vara intressant att höra om Ingrid Näslund har någon kritik att rikta mot den tilltänkta regeringspartnern, moderaterna, i det här avseendet. Moderaterna har ju för avsikt att för folkrörelser och ideella organisationer dra undan deras levebröd i stort sett fullt ut genom att slopa anslaget D 2. Det ser nog folkrörelserna mycket allvarigare på än en omorganisation som innebär att de får ett mera kompetent och specialdestinerat stöd i fråga om NGO-kontakter i andra länder.

Anf. 20 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Beträffande den avslutande frågan visar vårt agerande att vi inte har samma uppfattning som moderaterna. Så det behöver inte Viola Furubjelke ha några funderingar om.

Vi uttryckte vår glädje i vår motion. Jag sade också alldeles nyss att vi är glada över att man nu i alla fall upprättar en närvaro, även om jag förstår av det som Viola Furubjelke säger att det inte rör sig om en ambassad.

Sedan sade Viola Furubjelke att UD såg till att kyrkorna och de enskilda organisationerna i Kinshasa hade hjälp av UD. UD ställde lokaler till förfogande – så långt är det rätt. Men missionsorganisationerna fick ju ställa en person till förfogande för att det skulle finnas en svensk generalkonsul i området. Det handlade om ett typiskt samarbete och inte bara om att UD stod för någon tjänst. UD:s närvaro saknades där, och den hade verkligen behövts i den svåra tid som då var.

Anf. 21 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag inte uppfattade glädjen i Ingrid Näslunds röst tidigare. Men jag tycker att vi skall vara hederliga nog att säga att när det gällde Kinshasa förde vi diskussioner i utrikesutskottet med regeringen, med kyrkornas företrädare och med många andra. Inte förrän man visste att det fanns en acceptabel lösning för de organisationer och kyrkor som verkade i Kinshasa stängde regeringen den svenska ambassaden där. Det tror jag att Ingrid Näslund kan hålla med om, för det är i alla fall fakta i målet.

Anf. 22 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill först instämma i det som Viola Furubjelke sade om att våra utlandsbeskickningar gör ett mycket bra arbete. Vi i utrikesutskottet har ju möjlighet att träffa en hel del ambassadpersonal. Jag har bara positivt att säga om den. Det gäller särskilt FN-delegationen, som gör ett oerhört bra arbete. Den har det mycket arbetsamt just nu när vi är med i säkerhetsrådet.

Det hindrar inte att man ser över utrikesförvaltningen. Vi får återkomma till den frågan när revisionsrapporten skall behandlas av riksdagen. I rapporten sägs ändå att utrikesförvaltningen är i behov av en förut-sättningslös och oberoende översyn. Jag tror att det ligger mycket i det. Ställningstagandet får komma senare.

Det mesta har väl sagts om Taiwan. Men inom ett-Kina-politiken kan vi vara generösa mot Taiwan på samma sätt som man i Taipei är generös mot oss. Jag tycker att det är ganska rimligt.

Det föreslås två nya ambassader, i Minsk och i Wellington. Angående Minsk är det en mer positiv skrivning i dag än vad det var för ett år sedan. Man skriver att det skall inrättas ett honorärkonsulat i Minsk. Men det stämmer tydligen inte med den lagstiftning som gäller i Vitryssland. En samnordisk lösning vore betydligt mer intressant. Jag vill fråga Viola Furubjelke om det har hänt någonting på det området och hur hon ser på detta.

Till sist vill vi ha generella principer även när det gäller den verksamhet som behandlas i anslaget D 2. Säkerhetspolitik och fredsfrämjande insatser är naturligtvis väldigt viktigt, men jag skulle kunna räkna upp åtminstone tio andra uppgifter som är minst lika viktiga, men som inte har specialdestinerade bidrag. Vi vill se bidragsgivningen mera generell så att den blir rättvis när det gäller hela samhällssektorn.

Anf. 23 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag skall ta mig an frågan om en beskickning i Minsk, eftersom jag inte hann med den i mitt anförande.

Det är mycket riktigt som Lars Hjertén säger, att utskottet skriver relativt positivt om möjligheterna. Regeringens ansträngningar har framför allt gällt att försöka att få till stånd ett honorärkonsulat i Minsk. Detta har den vitryska regeringen obstruerat emot genom att säga att ett sådant inte passar in i Vitrysslands lagstiftning. Därför kan vi inte få ha någon representation där.

Sverige är inte det första land som har försökt att komma in i Vitryssland och blivit nekat. Det gäller också för internationella organisationer.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man kan inte tolka det på annat sätt än att Vitryssland inte vill ha någon som rapporterar inifrån.

Detta får naturligtvis inte hindra oss. Därför har man på nordisk basis försökt att få till stånd en gemensam mission i Vitryssland. I dagsläget kan jag som konkret svar på Lars Hjerténs fråga säga att man tyvärr inte har nått några framgångar. Vad det kan bero på kan jag bara spekulera i, men jag kan tänka mig att man både från vår egen regering och från berörda länders regeringar anser att det skulle kunna missförstås om Sverige i rådande situation öppnar en beskickning i Minsk. Det är ju verkligen viktigt att inte uppmuntra den trista utveckling som vi ser i Vitryssland i dag. Men detta är mina egna personliga reflexioner över vad som kan ligga bakom den tveksamhet som finns såväl från vår egen regering som från andra nordiska regeringar. Det kan säkert i alla fall vara en komplicerande faktor.

Anf. 24 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för det förtydligandet. Jag tror att vi kan enas om att det behövs en svensk representation av betydligt större omfattning än vad vi har i dag. Den är ju mycket blygsam, och den sker i samband med att vi bidrar med en del medel för demokratiuppbyggnaden i Vitryssland.

Sedan har jag inte så mycket mer att tillägga, eftersom Viola Furubjelke inte tog upp de andra frågorna. När det gäller UD:s fortsatta arbete är det viktigt att man ser över den ganska omfattande rapporten, vilket vi kommer att göra efter nyår när den hamnar på riksdagens bord. Då återkommer vi i denna fråga.

Anf. 25 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att vi får återkomma om revisorernas rapport och om hur vi ser på kostnadseffektivitet i utrikesförvaltningen.

Men jag vill ändå bemöta Lars Hjertén och ställa ytterligare en fråga om de generella principer som enskilda organisationer skall vila på. Vi vet i dag att frivilligorganisationer inom bl.a. kyrkor och freds rörelser som arbetar med fredsfrämjande insatser är starkt beroende av bidrag för att de skall kunna åstadkomma någonting som är oerhört positivt från samhällets synpunkt. Det är ren samhällsnytta som bedrivs med de här pengarna, och de får en mycket, mycket stor spridningseffekt.

Jag har svårt att tro att Lars Hjertén här i dag den 10 december, på den s.k. mänskliga-rättighets-dagen, skulle vilja sänka alla de organisationer som får sina bidrag via D 2-anslaget. Det skulle vara bra med ett klagande, Lars Hjertén, om det är detta som Moderaterna står för. Är det detta ni går ut och säger om ni någon gång blir inbjudna till frivilligorganisationerna för att tala, att ni vill dra undan deras bidrag och att ni tycker att de inte har något existensberättigande med stöd av statliga medel?

Anf. 26 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill ta upp frågan om Sveriges relationer med Taiwan.

Taiwan är Sveriges tjugoförsta största exportmarknad. Exporten till landet uppgick till drygt 4 miljarder kronor 1995. Den svenska importen från Taiwan uppgick till drygt 3 miljarder samma år. Ett trettiotal svenska företag är etablerade i landet, och många andra säljer framgångsrikt genom lokala importörer. Taiwan är således en viktig handelspartner för svenska företag.

Ett allt livligare utbyte äger rum mellan Taiwan och Sverige genom besök av industri- och handelsdelegationer, likaså på riksdags- och myndighetsnivå. Även på andra områden såsom kultur, utbildning och forskning sker ett livligt utbyte.

För två veckor sedan bildades Svensk-Taiwanesiska parlamentarikerförbundet. Föreningens syfte är att främja kontinuerliga kontakter mellan parlamentariker i Sverige och i Taiwan och att stärka utbytet mellan ländernas näringsliv samt att i övrigt sprida information om Taiwan bland svenska parlamentariker.

Trots avsaknad av formella diplomatiska relationer mellan Taiwan och Sverige har länderna högt utvecklade permanenta kontakter. Exportrådets kontor i Taipei har hög status och en skattefrihet och viseringsrätt som är likvärdig med diplomatiska representationer. Motsvarande uppgifter fullgörs i Sverige av Taiwans representationskontor i Stockholm, som i realiteten fungerar som en utländsk ambassad.

Mot bakgrund av det ständigt växande utbytet mellan Sverige och Taiwan bör Sverige ge Taiwans kontor i Stockholm en skattemässig lika-behandling med den som kommer exportkontoret i Taipei till del och som sker för Taipeis representationer i Tyskland, Frankrike och Österrike.

Utskottsmajoriteten skriver att det inte är möjligt att tillerkänna Taiwans representation samma villkor som tillkommer utländska beskickningar i Sverige. Skälet skulle vara att Sverige följer en ett-Kina-politik. Men varför skulle Sverige behöva behandla Taiwans kontor i Sverige annorlunda än vad Tyskland, Österrike och Frankrike behandlar Taiwans kontor i respektive land? Det vore intressant att få ett svar på den frågan här i kammaren i dag av Viola Furubjelke. Menar Furubjelke verkligen att Tyskland bakvägen skulle erkänna Taiwan eftersom man medger skattefrihet? Det tycker jag är ett ganska allvarligt påstående.

Enligt min uppfattning finns det inga formella eller praktiska hinder mot förslaget om skattefrihet. Regeringen bör skyndsamt vidta de åtgärder som behövs för att denna fråga skall lösas.

Herr talman! Taiwan har under senare år börjat att investera i andra länder. Taiwanerna är också intresserade av att investera i Sverige. Skattefrihet för Taiwans representation och dubbelbeskattningsavtal mellan våra länder skulle underlätta.

Enligt uppgift har Finansdepartementet arbetat med frågan om ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Taiwan. Finansdepartementet har dock inte fått klartecken från Utrikesdepartementet för att lägga fram ett förslag till avtal. Jag anser att det nu är hög tid för Utrikesdepartementet att ge detta klartecken så att vi kan få till stånd ett avtal.

Taiwan har avtal med andra länder utan att ha diplomatisk status. Avtal om dubbelbeskattning finns t.ex. med Australien och Kanada. Flera länder håller på att diskutera avtal, t.ex. Tyskland, Portugal, Polen och flera av de östeuropeiska staterna. Det är också viktigt för svenska intressen att skapa ett dubbelbeskattningsavtal. Om en lösning kommer till

*Fel! Okänt
växelargument.*

stånd kan svenska företag i Taiwan ta hem pengar till Sverige utan dubbelbeskattning.

Taiwan är en demokrati och har i dag diplomatiska relationer med ca 30 länder. Republiken förtjänar en bättre plats när det gäller internationella relationer. Varför skulle inte Taiwan accepteras?

Taiwan har knackat på dörren till Förenta nationerna de senaste fem åren. FN borde tillsätta en *ad hoc*-kommitté för att studera frågan och hitta en lösning. Sveriges regering borde stödja Taiwans strävan att komma med i internationella organ, bl.a. i Förenta nationerna.

Herr talman! Jag står bakom samtliga kristdemokratiska reservationer till betänkandet men yrkar endast bifall till reservation nr 2.

Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Låt mig bara helt kort få svara på den konkreta fråga som ställdes till mig.

Självfallet har vi ingen anledning att moralisera över eller sätta betyg på Tysklands agerande gentemot Taiwan. Det skulle vara oss främmande. Men Sverige för en självständig utrikespolitik. Enligt vårt sätt att tillämpa de folkrättsliga kriterierna för erkännande av nationer ser vi skattebefrielse som ett bakvägserkännande av Taiwan. Det har ingenting att göra med hur vi ser på Taiwans utveckling. Jag har här flera gånger talat om att jag delar den syn som också många andra här i kammaren har på den positiva utveckling som har skett i Taiwan. Men erkännandefrågan hänger inte samman med detta. Ett-Kina-politik är den politik som gäller för svenskt vidkommande för när närvarande och för överskådlig tid framöver.

Anf. 28 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Herr talman! Furubjelke säger att hon inte har någon anledning att moralisera över Tysklands beslut att medge skattefrihet och att det skulle vara att erkänna Taiwan bakvägen. Men i den här frågan kopplar Viola Furubjelke just ihop skattefriheten med att bakvägen erkänna Taiwan. Det tycker jag är ett mycket lågtstående uttalande att göra från riksdagens talarstol.

Det vore på sin plats att majoritetens företrädare erkände att det är politiska skäl till att man inte vill medge skattefrihet liksom att man inte vill medge dubbelbeskattningsavtal, som vore ganska naturligt, mellan olika handelspartner och att det är därför som UD inte vågar ge klartecken till Finansdepartementet, trots att man där har avtalet klart i princip. Det vore klädsamt att få ett erkännande av att det är politiska skäl och rädsla för Fastlands-Kina som ligger bakom. Då har det sagts klart ut. Då behövs inte en massa svepskäl som att det finns formella invändningar.

Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Jag vet inte var Michael Stjernström har hållit hus under den tidigare debatten här i kammaren i dag. Det har väl tydligt framgått att vi tillämpar folkrättsliga kriterier för erkännande. Som en följd av att detta erkännande kommer till stånd medger man skattebefrielse och en del andra förmåner till den beskickning som upprättas på vårt territorium.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi lägger inte några värderingar på landet i fråga i det här avseendet. Vår utgångspunkt är först och främst att landet självt skall ha önskat ett oberoende, en självständighet. Det handlar inte om att vara rädd för Fastlands-Kina, utan det handlar om att vi bedriver samma politik som den absoluta majoriteten av världens länder i dag bedriver. Ett trettiotal länder har erkänt Taiwan, och resten av världen anser att det är ett-Kina-politik som gäller. Därför menar jag, Michael Stjernström, att ingen skall beskylla Sverige för att gå Kinas ärenden, utan vi för en vedertagen politik där vi genom vår tillämpning av folkrätten också har en självständig linje i frågan.

Anf. 30 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Herr talman! Om Furubjelke och jag skall arbeta vidare i den här frågan på ett positivt sätt, alltså frågan om att i framtiden möjligen kunna få skattefrihet och ett dubbelbeskattningsavtal för Sverige med Taiwan, tycker jag faktiskt att hon skall ta tillbaka detta uttalande om att införande av skattefrihet för Taiwans kontor i olika länder skulle innebära att bakvägen erkänna Taiwan. Om Furubjelke tar tillbaka det uttalandet, tror jag att vi kan komma framåt på ett positivt sätt i den här frågan.

Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Det är naturligtvis så att det inte nödvändigtvis skulle innebära detta. Det finns inget tvång i det. Men så som vi ser på saken skulle det kunna innebära det.

Jag tycker att Taiwan förtjänar betydligt bättre. Jag tycker att Taiwan, när man själv från den taiwanesiska regeringen önskar självständighet, skall få en korrekt bedömning som grundar sig på de kriterier som gäller för erkännande av stater. Från svensk utgångspunkt ser vi ingen anledning att börja ge förmåner som tillkommer ambassader i andra länder.

Jag vill gärna ha ett positivt samarbete med Michael Stjernström i den här frågan. Jag tycker att den taiwanesiska saken förtjänar det. Men just i den här frågan kommer vi inte överens i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

UU1 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Mom. 5 (fördelningen av resurser inom utrikesförvaltningen mellan handläggning av enskilda organisationer och marknadsföring av JAS)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

273 för utskottet

32 för res. 1

7 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 72 m, 24 c, 24 fp, 7 kd

För res. 1: 18 v, 14 mp

Avstod: 7 kd

Frånvarande: 15 s, 8 m, 3 c, 2 fp, 4 v, 4 mp, 1 kd

Inger Davidson (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 9 (skattefrihet för Taiwans representation i Stockholm)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd)

Votering:

186 för utskottet

127 för res. 2

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 21 c, 18 v, 1 mp

För res. 2: 73 m, 3 c, 24 fp, 13 mp, 14 kd

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 2 fp, 4 v, 4 mp, 1 kd

Mom. 10 (svensk representation i Taipei)

1. utskottet

2. res 3 (fp, kd)

Votering:

269 för utskottet

40 för res. 3

4 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 68 m, 23 c, 18 v, 14 mp

För res. 3: 1 m, 1 c, 24 fp, 14 kd

Avstod: 4 m

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 2 fp, 4 v, 4 mp, 1 kd

Gullan Lindblad (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 11 (Sveriges representation i Minsk)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

Votering:

226 för utskottet

73 för res. 4

14 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 24 c, 24 fp, 18 v, 14 kd
För res. 4: 73 m
Avstod: 14 mp
Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 2 fp, 4 v, 4 mp, 1 kd

Prot. 1997/98:44
10 december

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

4 § Internationellt bistånd

Internationellt bistånd

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 1997/98:1 delvis)

Övergripande frågor

Övergripande frågor

Anf. 32 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! 1,2 miljarder människor somnar hungrande varje kväll. Den absoluta fattigdomen är världens största gissel. Fattigdomen är det enda som är gemensamt för alla de fattiga folken. Det är *den* som skall utrotas och ersättas med tillväxt. Det är därför vi moderater sätter tillväxt och fattigdomsutrotning som det övergripande målet för alla våra insatser för u-världen.

Vi har alla ett gemensamt ansvar för att utrota fattigdomen i världen. I det ansvaret ligger också att göra detta så snabbt och effektivt som möjligt. Många länder i Asien har visat att det är möjligt att på 20–30 år gå från absolut fattigdom till relativt välstånd – t.o.m. i avsaknad av rika naturresurser.

Vi skall inte hymla med att orsaken till fattigdomen i alla u-länder är eller har varit vanstyre. Det är den egna regeringen i landet som har hindrat utvecklingen. Oftast har det handlat om brott mot mänskliga rättigheter, avsaknad av ett rättssamhälle, korruption och enpartivälde. Samtidigt har landets befolkning inte tagit tillräckligt ansvar för vem som har fått regeringsmakten.

Södra Afrika har varit hårdare drabbat än de flesta andra på grund av sina tre konsekutiva katastrofer – slavhandeln, kolonialismen och socialismen. Våra svenska ambitiösa försök att etablera oss som kolonistörer och slavhandlare i Cabo Corsa på Guldkusten blev ju aldrig så där riktigt framgångsrika. Men när det gällde att sprida planekonomi och socialism i södra Afrika kan vi inte avsvära oss en betydande skuldbörda. Detta innebär naturligtvis ett speciellt ansvar för Sverige när det gäller fattigdomsutrotningen i just dessa länder.

Fattigdomsutrotningen är redan framgångsrik på många håll. Stilla-havsasien har utvecklats snabbast – även om ett visst bakslag nu har kommit. Troligen är det dock tillfälligt. Många länder i Latinamerika har på kort tid gått från att vara tidsinställda bomber i världsekonomin till att bli magneter för internationellt kapital, och man har också lyckats att bli av med alla diktatorer utom Fidel Castro. Syd-asien har en hyfsat god, om

*Fel! Okänt
växelargument.*

än något instabil, tillväxt. Arabstaterna och Nordafrika står och stampar trots mycket stora biståndsflöden och ofta stora naturrikedomar i form av olja – tillgångar som ofta högbelånats i onödan.

Det finns således anledning till betydande optimism. Fattigdomen kan utrotas – och det kan ske relativt snabbt om man bygger vidare på vunna erfarenheter.

Bistånd skall inte vara välgörenhet utan kunskapsöverföring och samarbete. Det vi traditionellt kallar bistånd – gåvobiståndet – bör kunna utsträngas över en tjugoårsperiod.

De stora problemen finns i Afrika söder om Sahara. Det är här som fattigdomen ökar. Det är här som barnantalet ligger på nästan sex barn per kvinna. Det är här som aids skördar sina flesta offer. Det är här som våra insatser behövs som allra mest. Det är här som vi behöver kraftsamla.

Att Sida tror att man bäst leder och följer upp insatser i de fattigaste byarna i Afrika från ett marmorpalats på Sveavägen är ännu ett exempel på Parkinsons lag och byråkratins triumf.

Den svenska diskussionen om biståndet har ofta fastnat i en sifferexercis. Utbetalningsmål som det allt övergripande målet gör att krav på kvalitet och resultat hamnar i bakvatten. Visst är det enkelt – och fordrar föga av tänkande – att räkna sina moraliska kvaliteter i procent av BNP i stället för i effektivitet, t.ex. antalet flickor som fått basal utbildning, antalet människor som fått basal hälsovård eller hushåll som fått rent vatten.

Vi moderater kräver effektivitetsmål i stället för utbetalningsmål. Vi är inte ute efter välgörenhet, utan vi vill att fattigdomen skall utrotas så snabbt och effektivt som möjligt. Den årliga kostnaden får bero på tillgången på bra projekt.

Vad är det som skapar tillväxt? Främst på listan kommer frihandel. U-ländernas handel är tio gånger större än biståndet. Att vi öppnar våra marknader för deras produkter är angelägnare än något annat. Speciellt gäller detta på jordbruksområdet. Här måste Sverige arbeta aktivt inom både EU och WTO. Alldeles särskilt viktigt är att inte falla undan för alla dessa krav på dolda handelshinder, t.ex. miljö- och arbetsmiljökrav, som fack och hotade inhemska branscher så ivrigt kommer dragande med. Låt i stället Sida hjälpa u-länderna att förbättra sin arbetsmiljö.

På många håll har framstegsinriktade regimer avlöst gamla utvecklingsfientliga. De har då ofta tvingats att från sina korrupta företrädare överta en orimlig nationell skuldbörda. Vid sådana tillfällen är skuldavskrivning en mycket viktig insats för att skapa förutsättningar för tillväxt.

Men skuldavskrivningar får inte ske villkorslöst – för en korrupt regim skapar det ju bara nytt låneutrymme. Då är statsbankrutt med efterföljande regimskifte oftast att föredra. Världsbankens metod att kräva tre års välskött ekonomi före skuldavskrivningar vill vi rekommendera. Även kyrkans kampanj, Jubel 2000 – låt den fattigaste miljarden människor bli skuldfria, ställer upp på Världsbankens linje. Kom ihåg att det är vi moderater som i budgeten har en specifik post för skuldavskrivningar för skuldsatta låginkomstländer.

Vi anser för vår del att det inte finns någon som helst anledning att samarbeta med regimer som inte delar vår grundläggande syn på mänskliga rättigheter, demokrati och marknadsekonomi. Visst kan befolkning-

arna i sådana länder behöva stöd från Sverige, men då skall det stödet kanaliseras via enskilda organisationer och inte via staten.

Alltför mycket bistånd skapar biståndsberoende – regimen kan bli mer beroende av biståndsgivarna än av det egna folket. Sådant är förödande. Det urholkar själva grunden för demokratin. Vi tycker därför att bistånd sällan bör överstiga 10 % av BNP i ett land.

Katastrofhjälp kommer alltid att behövas, och det kanaliseras bäst via enskilda organisationer som Röda korset, Rädda Barnen och kyrkorna.

Så går jag över till de direkta, tillväxtfrämjande insatserna.

Respekten för de mänskliga rättigheterna och demokratin som styrelseform är basala faktorer, som Inger Koch kommer att belysa i detalj. Det gäller likaså ett fungerande rättssamhälle. Jämställdhet är en kärnfråga.

Basal utbildning för alla, inte minst för flickorna, är en oerhört viktig insats. Det hindrar barnarbete, ökar jämställdheten och reducerar effektivt födelsetalen. Detta och en basal sjuk- och hälsovård kostar aldrig mer än 5 % av BNP i ett u-land. Biståndet är oftast mycket högre än så. Vi kan inte acceptera att dessa behov inte tillgodoses i majoriteten av bistånds-länder.

Marknadsekonomi är nödvändig för all tillväxt. Ekonomisk frihet som inkluderar individuell frihet, äganderätt och fri företagsamhet är nödvändiga förutsättningar. Vad vi skall göra är att hjälpa till med kunskapsöverföring och uppbyggnad av marknadsekonomins institutioner.

Mycket av den övergripande ledningen för biståndet bör återföras till UD. Det har också revisorerna talat om i sin granskning av UD. Den bör integreras i den samordnade politiken gentemot våra samarbetsländer. Den statliga egenregiverksamheten bör successivt minskas, samtidigt som biståndshierarkin reduceras. Vi bör gå över till mer av kontraktbundet bistånd. Projekten bör upphandlas i konkurrens från företag och organisationer. Sidas nuvarande utbildningar bör köpas från universiteten, och Sidas konstiga svenska reklamkampanjer om snuttinsatser överallt i världen bör skattebetalarna slippa – både att se och att betala. Ett bra bistånd är bästa reklamen.

En fristående utvärderingsorganisation behövs, inte minst för erfarenhetsåterföringen till riksdagen. Detta hindrar självfallet inte att Sida har egna *controllers*.

Alltmer av biståndet bör kanaliseras via de enskilda organisationerna, som ofta har både den lokala traditionen, förankringen och erfarenheten. De når fram med biståndet, oavsett vilken regering landet har. Det är också enligt vår uppfattning så man ökar biståndsviljan här hemma i Sverige. Efter överläggningar med åtskilliga NGO:er har vi funnit att en årlig ökning med 10 % är vad de enskilda organisationerna anser sig klara av att ta hand om på ett bra sätt. Detta är därför vårt förslag.

Fattigdomen kan – och skall – utrotas. Det kan – och skall – göras snabbt och effektivt. Bistånd är inte en fråga om kontinuerlig välgörenhet. Det är en fråga om ett temporärt och effektivt samarbete, för att göra alla länder till framgångsrika välfärdssamhällen på en integrerad världsmarknad.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla de moderata reservationerna i detta ärende, men jag nöjer mig för tids vinnande med att yrka bifall endast till reservation 2, som sammanfattar våra viktigaste utgångspunkter.

Anf. 33 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Att dimensionera biståndet efter behoven är orealistiskt. Behoven är därtill alldeles för stora. I stället tvingas vi politiskt besluta om hur mycket av våra samlade resurser vi är beredda att avsätta som vårt bidrag till att lösa de globala problemen.

Under saneringen av de offentliga finanserna, som har pågått i över två år, har besparingar varit nödvändiga också på Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Det har varit nödvändigt men mycket smärtsamt. Ett land som inte kan hantera den egna ekonomin klarar inte att med lånade pengar behålla sin trovärdighet som långsiktig biståndsgivare. Vi får inte glömma bort att var tredje krona i våra utgifter 1994 var lånad. Det betyder att en tredjedel av biståndspengarna också var lånade kronor 1994. Vår trovärdighet som biståndsgivare urholkades också när vi i Sverige devalverade och deprecierade kronan för att få bukt med de ekonomiska problemen här hemma.

För att uppnå en fortsatt bred uppslutning bland medborgarna för ett generöst tilltaget bistånd har denna anslagspost också fått bära en del av bördan i en ekonomiskt svår tid. Neds kärningen av resursramen har framför allt åstadkommit genom indragning av reservationer. Den löpande verksamheten i de fattigaste delarna av världen har prioriterats. Centerpartiet har tillsammans med regeringen tagit ansvar för denna politik.

Det är utomordentligt glädjande att biståndsramen för 1998 ökar med 472 miljoner kronor. När detta adderas till den svenska kronans ökade värde och till ambitionen om ett bättre utnyttjande av reservationer blir resultatet att de svenska insatserna i mottagarländerna nu kan växa i omfattning. Trenden har vänt också för biståndet.

Centerpartiet står bakom utgiftsramen om 11 434 miljoner kronor för utgiftsområde 7 och den beräknade biståndsramen om 0,7 % av BNI för 1998, vilket beräknas till 12 418 miljoner kronor.

Med detta kan vi inte nöja oss. Ett tydligt långsiktigt mål måste vara att återupprätta omfattningen av vårt bistånd till 1 % av BNI. Ökad rättvisa mellan världens rika och fattiga är en förutsättning för fred och en långsiktigt hållbar utveckling.

Enligt propositionen beräknas budgetbalans råda i 1998 års statsbudget. Om så blir fallet bör regeringen därefter kunna inleda återtagningen av enprocentsnivån. Kravet på budgetbalans och återbetalningskraven på statsskulden sätter restriktioner för hastigheten i denna återtagning. Centerpartiet konstaterar att det med nu prognosticerade förutsättningar torde vara möjligt att uppnå enprocentsnivån under den första halvan av perioden 2000–2010.

Jag vill inskräpa behovet av att återgången till enprocentsnivån bör ske successivt och på ett planerat sätt. Detta är bakgrunden till reservation 7 från Centerpartiet, som gäller mom. 7, vilken jag härmed yrkar bifall till.

Centerpartiet anser att regeringen bör ge Sida i uppdrag att planera för en återgång till en biståndsram på 1 % av BNI – detta för att säkerställa att utökningen av biståndsramen sker med bibehållen kvalitet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med denna redovisning i samband med 1998 års vårproposition.

Därför vill jag ställa frågan till statsrådet Schori om regeringen är beredd att göra detta. Det finns alltså inte en majoritet i utskottet för det,

men jag tycker att det är angeläget att regeringen hörsammar detta önskemål.

I reservation 6, från ”regnbågsalliansen” fp, kd, v och mp, vill man också ha en plan för återtagandet. I reservationen väljer man emellertid att föregå återtagningsplanen med bestämda ställningstaganden om takten i återtagningen. Centerpartiet gör bedömningen att vi först vill höra Sida för att få en bibehållen kvalitet när vi återtar biståndsmålet 1 %.

Fru talman! Centerpartiet har också framfört behovet av att se det samlade svenska biståndet i ett helhetsperspektiv. Olika utvecklingsländer har olika behov för sin utveckling. De fattigaste länderna behöver bistånd för att säkerställa grundläggande behov och bygga en plattform för en ekonomisk utveckling, medan andra är mer betjänta av tekniköverföringar med miljöanpassad teknik, samarbete och bestämmelser om handelsvillkor och kapitalrörelser.

Centerpartiet har också i sin kommittémotion betonat FN:s roll i det multilaterala biståndet och behovet av att FN arbetar problemorienterat, inte minst med de gränsöverskridande miljö- och resursproblemen men också med alla andra problem som är av betydelse för det globala samhället.

FN-systemet spelar också en mycket viktig roll i fattigdomsbekämpningen. Sveriges plats i säkerhetsrådet och vårt aktiva arbete för att stödja generalsekreterare Kofi Annans förslag om en reformering och effektivisering av FN är utomordentligt viktigt just för att FN skall kunna stärkas och för att FN skall kunna spela rollen som en samordnare, inte minst på biståndets område.

Anf. 34 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Biståndet och biståndsviljan är satt under hård press i dag, både internationellt och här hemma i Sverige. Opinionsundersökningar visar att biståndsviljan stadigt sjunker år efter år. I tider då det internationella samarbetet borde öka och det internationella utvecklings-samarbetet borde stärkas pekar utvecklingen åt motsatt håll. Detta är mycket allvarligt och mycket olyckligt.

SCB har så gott som varje år sedan 1975 frågat svenskarna om deras inställning till biståndsanslagen. Man har ställt följande frågor: ”Tycker du att biståndsanslagnivån är lagom? Tycker du att den bör höjas? Tycker du att den bör sänkas? Tycker du att biståndet helt bör slopas?”

Under dessa 20 år har andelen biståndspositiva halverats. År 1975 ansåg 85 % av svenska folket att biståndet är lagom eller bör öka. I dag är den siffran nere under 50 %. De som vill minska eller helt slopa biståndet utgjorde endast 15 % år 1975, men utgör i dag 40 %.

Om vi särskiljer ytterlighetsgrupperna, dvs. de som vill öka respektive helt slopa biståndet, ser vi än kraftigare svängningar. År 1975 var det 25 % av svenskarna som sade sig vilja se en ökning av biståndet. I dag – 20 år senare – är den gruppen nere på endast 10 %. Antalet svenskar som helst vill se att biståndet slopas har tredubblats under motsvarande tid – från 5 % till 15 % i dag. 15 % av den svenska befolkningen anser alltså i dag att utvecklingsbiståndet helt skall slopas. Det är en skrämmande utveckling.

Denna biståndsnegativa svenska opinionsutveckling har fått bra draghjälp av den socialdemokratiska regeringen, som genom sina kraftiga

*Fel! Okänt
växelargument.*

neddragningar på de svenska biståndsanslagen på sitt sätt bekräftar och understryker opinionsutvecklingen. Det är en opinionsutveckling i fel riktning. Regeringens politik får bra draghjälp här i riksdagen av såväl Moderaterna som Centerpartiet, vilket dagens betänkande bekräftar.

Moderata samlingspartiet har under många år i sina motioner föreslagit kraftiga nedskärningar av biståndet – så också i årets budgetförslag, där Moderata samlingspartiet dels önskar se en neddragning av biståndet totalt, dels gör en kraftig omfördelning från biståndet till världens allra fattigaste länder till östbiståndet. Men som sagt – detta är inget nytt. De senaste 15–20 åren har nedskärningar inom biståndet varit moderat politik. Det finns en konsekvens.

Dock har det inte alltid varit så. Jag har framhållit det tidigare här i riksdagen. När enprocentsmålet uppnåddes för första gången 1976 framhöll Moderaternas utrikespolitiska talesman, som var den inte helt obekante Allan Hernelius, följande: ”Vi marscherar nu vidare och når en procent av 1976 års bruttonationalprodukt. Och det skall inte stanna härvid; därom är utrikesutskottet enigt. Naturligtvis kan och skall vi göra mera. Stark åstundan härtill finns i alla partier. Å andra sidan finns också en annan opinion, vars motstånd det gäller att övervinna. Information och upplysning kan bidra härtill.”

Det var då det. Det är något att fundera över och begrunda – kanske inte bara för Moderaterna.

Dessvärre tvingas vi se hur även Socialdemokraterna och Centerpartiet fallit in i samma mönster. Det känns onekligen trist att behöva konstatera det, eftersom dessa båda partier tidigare framtonat som progressiva och biståndsvänliga och starkt försvarat enprocentsmålet. Nu hjälps de åt med att parkera det svenska biståndet på den nivå som biståndsministern kallat för skammens gräns – det historiskt låga 0,7 %.

För bara några år sedan var detta en politik som enbart bedrevs av Ny demokrati här i riksdagen. Jag vill åter citera från en riksdagsdebatt för att illustrera. Dan Eriksson, nydemokrat, sade när han satt i riksdagen följande: ”Sveriges långsiktiga biståndsmål bör vara 0,7 % av BNI.” Han talade för partiet.

Nu har Socialdemokraterna med hjälp av Centern sett till att detta långsiktiga nydemokratiska biståndsmål förverkligats. En skammens rodnad borde framtona på biståndsministerns kinder.

Tyvärr kan jag samtidigt konstatera att de neddragningar av de svenska biståndsanslagen som successivt skett under 90-talet inte enbart är ett svenskt fenomen. Det samlade internationella biståndet har under den här tiden sänkts från 0,33 % till 0,25 % av BNI. Det är den lägsta nivån någonsin. Det är stora summor som döljer sig bakom dessa nedskärningar inom biståndsområdet. Vart är vi på väg?

En annan intressant opinionsundersökning, där svenskarna fått rangordna 14 olika samhällseliga insatsområden, visar att ökad u-hjälp kommer längst ned på listan. Samtidigt anger dessa svenskar att de allra viktigaste samhällsinsatserna bör vara att värna kommande generationer, skapa bättre miljö och kämpa för freden. De ligger högst på listan. Det är områden som direkt kan kopplas till biståndet och utvecklingssamarbetet.

Det gäller att kunna se kopplingen mellan internationella miljöfrågor, fredsfrågor, kommande generationers framtid och ett generöst och effektivt bistånd. Uppenbarligen är det alltför många som inte ser den kopp-

lingen. De som inte ser kopplingen blir, som jag framhållit tidigare, alltfler.

Trots nedskärningarna i biståndsanslagen går stora summor av skattebetalarnas pengar till internationellt utvecklingssamarbete. Närmare 11,5 miljarder kronor anslås för detta ändamål budgetåret 1998, och Folkpartiet föreslår att ytterligare en och en halv miljard skall gå till det ändamålet.

En berättigad fråga är naturligtvis: Används pengarna effektivt? Eller, som det ofta uttrycks: När hjälpen fram? Dessa frågor möter vi väl alla då och då. Information är svårt, men samtidigt har Sida under senare tid på ett föredömligt sätt via annonser i dagspressen givit exempel på bra bistånd. Jag delar alltså inte Bertil Perssons uppfattning att detta är fel använda pengar. Jag delar däremot den uppfattning som Allan Hernelius en gång framförde här, att det är viktigt med information kring biståndsfrågorna. Det är helt avgörande.

Jag har tagit med mig några av de annonser som Bertil Persson helst inte vill se. Här står i en annons från Sida "Ett annat slags fredsarbete", och sedan följer hundratals exempel. I den andra annonsen, som Bertil Persson tydligen inte heller vill se, står "Det är många som hjälper oss att minska klyftorna i världen", och sedan följer en massa exempel. Det är bra använda pengar för att informera om vad bistånd egentligen är, vad utvecklingssamarbete går ut på, nämligen att bygga en säkrare, fredligare värld, att minska klyftorna i världen. Det är vad det är fråga om.

Jag kommer i mitt nästa inlägg, i nästa debattrunda, att komma in på hur vi i Folkpartiet vill se ett effektivare och bättre bistånd. Vi lyfter i det sammanhanget mycket kraftfullt fram demokratifrågorna.

Jag vill slutligen ställa ett par frågor, den ena till Centerpartiets företrädare. Centerpartiet skriver i sin reservation att Sida bör få i uppdrag att förbereda en marsch mot enprocentsmålet. Varför det? Det är ju en regeringsfråga. Det var regeringen som dirigerade och sade att biståndet skulle ligga på 0,7 %, och sedan fick Sida anpassa sig efter det. Sida och biståndsorganisationerna klarar mycket väl av en återgång över några år till 1 %. Det behövs inte några längre utredningar för den sakens skull.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till biståndsministern, eftersom han är här. Ser biståndsministern den koppling jag här har gjort mellan vad regeringen gör i fråga om kraftiga neddragningar på biståndet och den sjunkande biståndsviljan i Sverige?

Anf. 35 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Världen förändras. Utbetalningsmålen var de första mål vi satte upp för biståndet, och efter hand har man funnit att man bör förfinna de använda metoderna. Fattigdomsinriktningen lanserades först av Moderaterna. Socialdemokraterna har följt efter med detta. Jag tror att det är en betydligt klokare målsättning.

Moderaterna genomförde enprocentsmålet i regeringsställning. Sedan har vi funderat på var vi står och funnit att det är effekterna i de fattiga länderna som är det viktiga. Vad vi behöver är kraftinsatser för att utrota fattigdomen. I det sammanhanget tycker jag att Sidans annonser är förödande, med sin plotttrighet och sitt utspillande av små insatser. Det är ett bekymmer för biståndsviljan.

Prot. 1997/98:44
10 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Tillämpar man procentmål och har gjort utbetalningen är ju målet redan uppnått. Man kan lugnt slå sig till ro, men resultatet kan då bli, som det ibland har blivit, penningflöden, i värsta fall benämnda importstöd, som får användas helt okontrollerat, t.ex. till bilar åt parlamentsledamöter. Svenskt bistånd bör inte skapa incitament till korruption. Det finns det redan nog av. Korruption är en förödande röta i samhället, som måste motverkas med kraft. Det är därför vi i stället ställer upp för ett kontraktbundet projektbistånd.

Målsättningar som räknas i procent av svenska pengar är dessutom för mottagarna, som måste räkna i dollar, beroende av både kronkursen och den eventuella svenska tillväxten. Realvärdet av 1 % har ju halverats på 25 år.

Anf. 36 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det finns flera mål. Enprocentsmålet är ett av de mål vi har, det som kanske har svikits kraftigast av dem alla. Pengar i sig är ju bara ett medel för att uppnå de andra målen. När behoven är så stora som de är, är det fel signal att som man nu har gjort skära så kraftigt i pengarna, i medlen man har för att utträta det man vill åstadkomma.

Småinsatser, säger Bertil Persson angående de här annonserna. Samtidigt har Bertil Persson alldeles nyligen stått och prisat enskilda organisationers hängivna arbete i biståndet. Dessa annonser som Sida går ut med är upplysningar om exakt det som Bertil Persson vill se, nämligen enskilda organisationers hängivna arbete i biståndet. Det är exempel efter exempel. Det är bl.a. den här upplysningen och den här kunskaphöjande insatsen som man vill åstadkomma med annonserna. Jag håller helt med Bertil Persson om att det bästa är ett bra bistånd. Naturligtvis är det så. Men det vill också till en hel del upplysning på området. Det är alldeles uppenbart.

Anf. 37 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det är bra att vi får den här debatten hyfsad. Att ha 1 % som övergripande mål innebär att utbetalningar är det enda som krävs för att målet skall uppfyllas, och det är ett mycket trubbigt mål.

Sida har gått över till att prata om enprocentsmedlet. Då är diskussionen nere på en rimlig nivå. Det viktiga är vilket resultat vi åstadkommer i de länder vi samarbetar med. Målet måste vara att utrota fattigdomen och att göra det på ett effektivt sätt.

Jag tror att det för biståndsviljan hade varit mycket bättre om pengarna hade kanaliseras helt och hållet genom enskilda organisationer och om den reklam som Sida gör hade varit en beskrivning av vilka enskilda organisationer man stöder och vilken insats de gör. Såsom reklamen nu är utformad blir det bara förvirrat.

Anf. 38 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Rädda Barnen arbetar för utsatta barn i Rumänien på såväl barnhems- som lagstiftningsnivå. Naturskyddsföreningen arbetar med kunskapsöverföring till den ryska miljöorganisationen Soceco, som arbetar för bevarandet av ur- och naturskogarna. Svenska kyrkans mission bekämpar barnprostitution i Filippinerna.

Detta är bara tre exempel på enskilda organisationers arbete som Sida berättar om i dessa annonser. Om Bertil Persson studerar de här annonserna noga skall han få se att det är just detta som han för en liten stund sedan underströk och nu understryker igen, nämligen enskilda organisationers viktiga arbete. Bertil Persson går t.o.m. så långt att han säger att allt bistånd skall kanaliseras via sådana här kanaler. Det är ingen snuttifiering; det är inga små saker som görs. Det är en av grunderna för det svenska biståndet.

Återigen till enprocentsmålet. När beslutet en gång fattades här i riksdagen var tanken att 1 % av BNI skulle säkras, medan vi själva skulle behålla 99 % av BNI för att göra det vi önskar. Nu fann regeringen att vi inte orkade med denna enda procent, utan vi skall ha 99,3 % själva och 0,7 % skall gå till bistånd. Det är en felaktig utveckling, enligt min mening.

Anf. 39 HELENA NILSSON (c) replik:

Fru talman! På drygt två år har regeringen i samarbete med Centerpartiet fått ordning på ekonomin. Det var det som Centerpartiet tillsammans med Karl-Göran Biörsmarks parti Folkpartiet misslyckades med: att hålla ordning på kronor och ören när vi satt i regering tillsammans med moderaterna och kristdemokraterna. Jag och Centerpartiet tycker att det har varit angeläget att få ordning på landets ekonomi.

Sedan frågar Karl-Göran Biörsmark mig varför det är Sida som skall få uppdraget att planera en återtagning av enprocentsmålet. Det finns en ganska enkel förklaring. Det här måste ske på ett sätt som gör att vi bibehåller kvaliteten och inte fyller på reservationsanslagen genom att ge en stor summa pengar under en kort tid. Det är oerhört viktigt att behålla kvaliteten. Det är den enkla förklaringen. Det är också därför vi inte anger några konkreta summor i fråga om hur återtagningen skall ske.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Karl-Göran Biörsmark. En anledning till att man håller ett sådant anförande som Karl-Göran Biörsmark gjorde tidigare kan vara att man själv håller fanan högt. Sanningen är dock att Folkpartiet också sparar på biståndet och har så gjort sedan 1994/95. Men ni sparar inte lika mycket som regeringen och Centerpartiet. Därmed kan ni hålla den här typen av tal och be oss stå med skammens rodnad på kinderna.

Anf. 40 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Varför skall vi fråga Sida om en plan? Vem frågade Sida när man gick ned till 0,7 %? Man bara klippte till, och Sida fick anpassa sig efter den situationen. Man skulle kunna göra precis likadant nu: höja biståndet och låta Sida tackla det problemet. Dessutom vill jag påminna om att Sida i sin anslagsframställning hade en höjning redan 1988 som regeringen inte tog. Sida är alltså redan berett att höja biståndsanslagen.

Det är riktigt som Helena Nilsson säger att vi tillsammans med socialdemokraterna skar 1 miljard 1993. Det var fel. Jag sade det då, och jag säger det nu: Det var fel. Menar Helena Nilsson att vi inte skulle kunna sanera svensk ekonomi utan att göra de kraftiga nedskärningar som gjorts på biståndsområdet? Inget annat anslagsområde har fått vidkännas så kraftiga nedskärningar som biståndet.

Nu säger Helena Nilsson liksom socialdemokraterna att ekonomin är i balans. Nu finns det egna pengar. Man har egna pengar att dela ut till kommunerna. Men varför är man så långsam när det gäller biståndet?

Anf. 41 HELENA NILSSON (c) replik:

Fru talman! När Karl-Göran Biörsmark talade om saneringen av ekonomin och besparingarna på biståndet använde han uttrycket ”klippete till”. Det visade sig faktiskt finnas så pass stora reservationsanslag att det gick att göra en besparing på biståndet utan att de viktiga projekten skadades. Det kan ju vara väldigt känsligt att göra sådana här snabba besparingar.

Jag vidhåller vad jag tidigare har sagt om Sida. Jag och Centerpartiet tror att det vore väldigt bra om Sida fick göra en plan så att vi kan se hur man kan göra ett återtag och hur snabbt det kan göras. Vi kan ha olika informationskällor när vi diskuterar med Sida, men det har också funnits en oro för att Sida om det blir alltför stora summor inte kan bibehålla den kvalitet och långsiktighet som vi förväntar oss av Sida.

Sedan säger Karl-Göran Biörsmark att det var fel att spara 1 miljard 1993. Men återigen, Karl-Göran Biörsmark: Ni fortsätter ju att spara på biståndet, men ni sparar inte lika mycket som regeringen och Centerpartiet.

Anf. 42 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag tar den sista frågan först. Vi har ett påslag i vårt budgetförslag, som Socialdemokraterna och Centern har sagt nej till, på 1 ½ miljard. Om vi fick igenom det skulle det innebära att vi ligger över 0,8 %. Vi skulle alltså med sådana steg de närmaste tre åren kunna komma upp till 1 % i början av 2000-talet. Med den utveckling som ni föreslår och står bakom dröjer det tills långt in på 2000-talet, kanske 2020 eller 2030, innan man är framme där. Det är det som är skillnaden. Vi tar inte ett kliv på ett år – det klarar vi inte av i vårt budgetalternativ. Men vi klarar det över 0,8 %, och det är en viktig information.

Sedan säger Helena Nilsson att det fanns sådana reservationsanslag att det inte var några problem för Sida att klara detta. Det är inte riktigt sant. Först och främst är en del av dessa reservationsanslag in-tecknade för framtida åtgärder. Samtidigt vet vi också att enskilda organisationer blev mycket hårt drabbade i besparingsskedet när man gick ned till 0,7 %. Det blev direkt en 20-procentig nedskärning i enskilda organisationers budgetar. Många organisationer hade planerat flera projekt som man bara skar bort, plötsligt och abrupt, för att klara av den situation som uppstod i och med den kraftiga nedskärningen. Det finns många exempel på detta. Underskatta alltså inte den svårighet som uppstod vid den här nedskärningen.

Faktum kvarstår. Vi har olika syn på det här. Vi har tacklat problemen litet olika. Jag tror också, som jag har sagt tidigare här i talarstolen, att det är viktigt med informationen utåt och den bild vi ger av biståndet och biståndsviljan.

Anf. 43 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! ”The world has enough for everyone’s need, but not for everyone’s greed.” Det tycker jag är ett viktigt citat av Mahatma Gandhi. Det sätter ljuset på hur mycket som finns, dvs. resurserna, men framför allt på hur man fördelar det. Att täcka behov – riktiga behov, mänskliga behov – är en sak; att täcka de giriga behoven är en annan sak. Hur fördelningen ser ut är till stor del en maktfråga.

Vänsterpartiet har i andra sammanhang föreslagit en internationell transaktionsskatt på kapitalrörelser. Hade vi haft en sådan beskattning på en halv procent skulle vi på två år ha haft intäkter motsvarande tredje världens samt östländernas skuldbörda.

Vi kan också titta på världens militärutgifter, 800 miljarder US-dollar. Man brukar säga att knappt 10 miljarder dollar skulle räcka till att få fram vatten till kvinnorna på landsbygden i hela världen. 20 miljarder dollar skulle räcka till att få fram mödra- och barnvårdsprogram för alla fattiga över hela världen.

Det är i hög grad en fråga om fördelning. Afrika har under 1990-talet betalat av ungefär dubbelt så mycket på sin skuldbörda som man har förbrukat på utbildning och sjukvård. Det är sådana jämförelser man måste göra. Som K-G Biörsmark sade har OECD-länderna nedbringt sin biståndsvolym till 0,25–0,26 % av BNP. Det är skamligt – det är Vänsterpartiets uppfattning.

Bistånd handlar naturligtvis om en *liten* del av det som måste ske för att vi skall bekämpa fattigdomen och få en dräglig värld att leva i. Vi har en oerhört ojämn utveckling. Den globala kapitalismen skördar många offer, samtidigt som vissa regioner dras med i en tillväxt som skapar möjligheter till en bättre välfärd – men också stora klassklyftor, social utslagning och marginalisering.

Den nyliberala, globala kapitalismen har fått stark hjälp av många av de strukturanpassningsprogram som Bretton Woods-organen har genomfört. Jag har själv på många håll, framför allt i Latinamerika, sett de brutala effekterna av dessa omstöpningar.

När Bertil Persson lägger fram sin moderata syn hör jag verkligen cynismerna vina genom salen. Visst finns det vanstyre, visst finns det korrupta politiska system. Men man kan inte skylla världens fattigdom på vanstyre och på att man inte har tillsatt tillräckligt dugliga politiker utan att säga ett ord om kolonialismens folkmord, om hur Europa med brutalt våld ritade om kartorna, drog sina gränser som man ville, exploaterade naturresurserna, dödade tio miljoner, kanske hundra miljoner människor under seklernas gång. Inte ett ord sägs om att bomba tillbaka länder till stenåldern, inte ett ord om hur de kapitalistiska marknadskrafterna skövlar miljön och de sociala villkoren för många människor. Jag har mött det här år ut och år in i ett arbete bland mycket fattiga människor runt om i Latinamerika, Bertil Persson, och jag blir förvånad när jag hör det omdömet.

Det verkar så lätt. Bara man gör som några länder – jag förmodar att det är några av de asiatiska tigrarna som åsyftas eller kanske Chile, som har en helt annan befolkningsstruktur och tradition – är det ingen konst. Snabbt, utan stöd eller insatser tar man sig ur fattigdomen. Det är en felsyn. Det finns inga enkla lösningar, lika litet på det här problemet som

*Fel! Okänt
växelargument.*

när det gäller arbetslösheten i Sverige, där moderaterna också tror att det räcker med en avreglering och en skattesänkning. Sedan fixar det sig.

Skall vi få en värld att leva i krävs det oändligt många insatser i den allmänna ekonomiska politiken och i handelspolitiken. Man måste avveckla skuldbördan, nedrusta, få en annan maktstruktur i FN och andra organ. Då krävs det ett mycket större socialt intresse, ett ekologiskt intresse, ett riktigt intresse för riktiga människors mänskliga rättigheter än vad moderaterna har förmåga att uppbringa.

Låt mig också säga att många av de här frågorna är verkliga maktfrågor, inte bara mellan länder, inte bara mellan klasser inom länder utan också mellan kön. Om jag tittar närmare på hur fattigdomen är strukturerad ser jag hur kvinnor verkligen är dubbelt drabbade i de fattiga länderna. Man brukar säga att kvinnor gör två tredjedelar av världens arbete. De får en tiondel av världens inkomster och besitter äganderätten till en hundradel av världens tillgångar.

I den omfattande ekonomiska internationalisering vi i dag har står de 500 största bolagen, de transnationella företagen, för över 70 % av världshandeln. Den makt som det här ger uttryck för är också ett problem som måste lösas. Det är en maktomfördelning som måste till om vi på allvar skall komma till skott med att bekämpa fattigdomen för alla människor på alla kontinenter.

Det här är en av förklaringarna till att jag vill yrka bifall till reservation nr 8, ett nationellt råd för Världsbanksfrågor. Det handlar om de organ, Bretton Woods-institutionerna, som genomför de brutala strukturanpassningarna. Ibland är det viktigt med dessa strukturanpassningar, men de måste ske på ett sätt som man har förtroende för i landet, som gynnar demokratiska krafter som i sin tur gynnar ett samhällssystem som kan få bukt med korruption och missbruk av resurser. Att låta svenska enskilda organisationer och parlamentariker från alla partier delta i ett råd för att kommunicera med regeringen inför de diskussioner som förs i Bretton Woods-institutionerna vore ett rejält steg framåt. Det vore ett steg mot att fokusera några av de viktigaste frågorna för att få bukt med fattigdomsproblemen i världen.

Jag vill också yrka bifall till reservation 6. Jag är då inne på biståndet som naturligtvis är en mindre del, som man brukar säga, av det som måste till för att få bukt med fattigdomsproblemet. Men det är så viktigt. Jag skall med kraft vända mig mot den process vi har haft, där vi har droppat vårt volymmål från 1 % ned till 0,7 %. Jag håller med Pierre Schori om det han en gång sade, att det var en skammens gräns.

De flesta länder i världen är inte i närheten ens av de 0,7 procenten. Men det är inget skäl för att Sverige skall svika sitt åtagande. Om man har lovat kyrkan sitt tionde, inte säger man väl då: Nu tyckte jag att det blev litet för dyrt med julklappar, det var litet jobbigare att betala skatten, så det blir en femtondel i år. Det är motsvarande de 0,7 procenten. Inte kan man säga så. Det är omoraliskt.

Inte kan man, Helena Nilsson, spekulera i vad som hänt med kronkursen det senaste året. När den gick ned första gången rasade den verkligen. Det är klart att kronkursen fluktuerar. Därför är det reala innehållet av det vi lovar att ge i bistånd fluktuerande. Det beror på vår tillväxt och det beror på vår valutakurs. Självklart, eftersom vi framför allt betalar i an-

nan valuta. Det är därför det är så viktigt att veta och kunna lita på att vi är beredda att avstå inte ett tionde men en hundradel.

Det är en del för mycket för moderaterna, som grinar så illa över de inhemska skatterna. Det är en avgrund mellan oss, Bertil Persson. Men tyvärr också till Pierre Schori. Det går inte att hävda att målet inte är så viktigt. Effektiviteten är oerhört viktig. Det kan inte vara viktigare. Vi skall få ut så mycket som möjligt av pengarna. Men åtagandet att kunna avstå en hundradel skall stå fast.

Det regeringen i budgetpropositionen kommer med är att ingenting händer nästa år, ingenting händer 1999 och år 2000 kommer vi upp till 0,72 %. Då har man överträtt skammens gräns, tycker jag, när man samtidigt signalerar den oändliga optimismen om den svenska tillväxten och den svenska ekonomins tillfrisknande. Sverige är i det här fallet ett exempel. Jag har mött så många människor ute i världen som har noterat att Sverige gav upp en solidarisk målsättning.

När det gäller målsättning och metoder är det, som jag sade tidigare, inte lätt att få ett bra utvecklat samarbete i partnerskap med underifrånperspektiv som gynnar den demokratiska utvecklingen med de biståndsmål vi har. Men från Vänsterpartiets sida delar vi den strategi som regeringen har mejslat ut, och det är ett långsiktigt arbete. Kan det bara konkretiseras på ett riktigt sätt tror jag att Sverige återigen skall kunna bli ett föregångsland, om vi åtminstone tar tillbaka volymmålet.

Anf. 44 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det är alltid besvärligt när Hans Andersson inte hör på vad man säger. Jag framhöll alldeles särskilt slaveriet, kolonialismen och socialismen. Jag framhöll också Sveriges roll när det handlade om slaveriet, kolonialismen och socialismen och den stora betydelse som planekonomi och socialism har haft när det gällt att skapa fattigdom i u-världen.

Jag kan när man talar om Latinamerika tillägga att t.ex. Argentina och Uruguay mellan krigen faktiskt hörde till världens fem rikaste länder. De har alldeles på egen hand tagit sig ned i fattigdomen bl.a. med hjälp av planekonomi och protektionism.

Lösningen skulle enligt Hans Andersson vara Tobinskatten. Om man tittar på vad den skulle innebära för t.ex. Vietnam, som har 2–3 miljarder dollar i transaktioner, finner man att en Tobinskatt skulle drabba Vietnam med en lika stor summa som hela det svenska biståndet.

Sedan säger Hans Andersson att han vill lösa fattigdomsproblemen. Vi säger från vår sida att vi vill utrota fattigdomen i världen, därför att fattigdomen är världens största gissel. Jag tror att målsättningen är densamma. Det som skiljer är att vi tycker att man skall vara utomordentligt effektiv i de insatser vi gör. Hans Andersson står kvar vid det gamla utbetalningsmålet.

Anf. 45 HANS ANDERSSON (v) replik:

Nej, fru talman, jag står kvar vid utbetalningsmålet, men också vid ett kostnadseffektivt bistånd.

Visst drabbades Argentina, Chile och Uruguay av problem. Men de är väl inte våra biståndsmottagare. Det jag talade om var det jag tyckte att jag hörde mycket väl, men vi får väl titta i protokollet, nämligen att Bertil

Persson starkt skyllde fattigdomen i världen på vanstyre och oförmåga att tillsätta regeringar. Men han lyckades inte med ett enda ord ta upp vad som faktiskt har pågått under hela 1900-talet, kolonialistisk och imperialistisk utsugning, utplundring och miljöförstöring. Man har utnyttjat korrupta regimer och pådyvlat dem oerhörda skuldbördor, inte minst för att köpa vapen som tillverkas i industriländerna.

Jag tycker inte att Bertil Persson förstår de mekanismer som har bidragit till den ojämlika utvecklingen i världen – vilka som makten haver och vilka som egentligen inte har någon. Handlar det bara om frågan att vi skall vara överens om att ha ett effektivt svenskt bistånd är det inga problem. Men det jag ser i praktiken, Bertil Persson, talar emot det. Det är stora ideologiska, moraliska och ekonomiskt sakliga klyftor mellan oss.

Anf. 46 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Om man tittar på de länder som har de stora problemen är det vanligen så att de har drabbats – Afrika har drabbats trefalt – av samtliga dessa tre problem. Det finns andra länder som inte har drabbats av kolonialism, som bara har drabbats av vanstyre. Vi kan ta Liberia eller Nepal som exempel. Det viktiga är att dessa länder får demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi. Det är detta vi skall verka för. Det är inte gåvobiståndet som är det viktiga för att vi skall få en utveckling på det sätt som skett i Stillahavsasien. Där kan vi se att man på 20–30 år har kunnat gå från absolut fattigdom till relativt välstånd. Det är erfarenheterna därifrån som vi tycker att man skall ta till vara.

Anf. 47 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Det är därför detta är så svårt. Man skall åstadkomma en ekonomisk utveckling, en tillväxt, som inte exploaterar miljön, som inte marginaliserar människorna och som inte slår ut människorna socialt. Jag har varit i Nicaragua, som Bertil Persson inte gillade förut, och jag har aldrig sett så många gatubarn, fattiga människor, människor som inte får gå i skolan, prostituerade småflickor på gatorna som i dag. Det är den okänsligheten hos Bertil Persson när han bedömer världen som jag inte riktigt förstår.

Vi säger ja till mänskliga rättigheter, demokrati och tillväxt, men också till att kunna klara de socialt allra viktigaste tingen, nämligen skola till barnen, bekämpande av analfabetismen, få upp folkhälsan och få ned barnadödligheten. Med dessa sociala indikatorer är Kuba ett mycket bra exempel, med det finns andra demokratiproblem där. Vi skall kanske återkomma till det i nästa debatt. Bertil Persson har en tendens att bortse från den sociala sidan av fattigdomsbekämpningen. Därmed tycker jag att han har en orealistisk uppfattning om världen.

Anf. 48 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Fru talman! Den nya hotbilden i världen visar inte längre arméer, bombplan och vapenarsenaler. Stabilitet och fred skapas inte med starka militära försvar utan genom en oförtruten kamp mot fattigdom och sociala orättvisor. De nya stora hoten mot jordens befolkning är kopplade till de ökande klyftorna mellan rika och fattiga, den snabba folkökningen,

överutnyttjandet av jordens naturresurser och den oavbrutna förstöringen av vår miljö och natur.

Det har gjorts prognoser över säkerheten i världen som visar att år 2030 kommer orsaken till att ett krig bryter ut att vara miljösituationen i världen, och till miljön hör t.ex. jordens vattenresurser. Det är en sfär där biståndsarbetet sedan länge varit aktivt, byggt pumphus och borrar brunar. Redan i dag har vi emellertid en konstant vattenbrist i ett trettiotal länder. Brist på vatten betyder brist på mat. Brist på mat betyder nästan alltid konflikter som mycket snabbt kan förändras till väpnad kamp.

Det land som ligger uppströms en stor flod har god tillgång på vatten till människor, till djur och till sina fält. Men landet som ligger nedströms får kanske inte tillräckligt. Historien kan berätta om många sådana konflikter.

År 1994 hölls i Stockholm en internationell konferens om *low intensity conflicts*. Det kan väl fritt översättas med konflikter av låg intensitet. Under konferensen gjorde man en dataskiss som fick namnet Världens hotbild som datalandskap. Den visar en konstruerad hotbildsutveckling från år 1950 till år 2010. Tanken var att man med kunskap om de överhängande hoten skulle kunna planera konfliktförebyggande åtgärder innan de stora kriserna, katastroferna och konflikterna slår till.

Dataskissen fick bl.a. fram två nya stora hotbilder. De här två skilde sig mycket från de övriga. Den första stora hotbilden handlade om regionala konflikter, etniska oroligheter och spridning av massförstörelsevapen, dvs. atomvapen, biologiska vapen och kemiska vapen. Den andra handlade om resurser och ekologiska hot och därmed sammanhängande massflykt och migration, dvs. det som Miljöpartiet ofta framhållit – snart blir miljöflyktingar en realitet. Människor som inget hellre vill än att bo kvar i sina hemländer måste fly därför att de inte längre kan vistas där av miljö- och hälsoskäl.

Säkerhetsrådet fastslog redan 1992 att icke-militära källor till instabilitet inom de ekonomiska, sociala och ekologiska områdena har blivit ett hot mot freden.

Därmed har jag kommit fram till vad Miljöpartiet i olika sammanhang drivit, nämligen att vattenfrågan är ett säkerhetsrådsärende. Det framhåller vi också i Miljöpartiets biståndsmotion.

Vi vill med detta säga att även om solidaritet med människor i utsatta positioner är den största drivkraften för Miljöpartiet för att arbeta med utvecklingssamarbete är det ingen tvekan om att bistånd och utvecklingssamarbete kan bli ett verktyg i de internationella relationernas, säkerhetspolitikens, fredens och miljöns tjänst.

Ordet bistånd har fått en negativ klang när det gäller relationer mellan ett i-land och ett u-land. Det gamla, uppifrån givarens horisont styrda, biståndet finns förhoppningsvis inte längre. Man talar nu hellre om utvecklingssamarbete för att beteckna att det gäller att stödja människor i deras egna ansträngningar och på deras egna villkor. Man talar om att världen har genomgått en snabb och dramatisk ekonomisk globalisering, alltför snabb verkar det ibland om man ser på vissa länder i Asien. Man talar om biståndsprojekt som i fortsättningen skall finansieras av den privata marknaden, och det är nytt.

Miljöpartiet vill framhålla att stora pengar fordrar stort ansvar. Det dröjde länge innan den med rätta hårt kritiserade Världsbanken tog sitt

Prot. 1997/98:44
10 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

ansvar och förstod att konsekvensbeskrivningar är ett måste. Om västvärldens marknader slår sig ned i utvecklingsländerna får det inte bli en klipparnas marknad så att företag och kapital går in och hämtar hem stora vinster som man försvinner med efter ett par år. Förutom att man har slagit ut den inhemska marknaden lämnar man kanske efter sig sociala problem och förstörda naturresurser. Det måste finnas spärrar, konsekvensbeskrivningar på lån och krediter och varför inte villkorade ansvarsåtaganden i någon form också efter det att företaget är borta. Innan det s.k. kapitalmarknadsbiståndet startar behövs fasta ramar och ett fungerande regelverk. Världsbanken är ett varnande exempel på hur det kan gå om man bortser ifrån vilka följder ett bistånd kan få.

Till Världsbankens inspektionspanel, som instiftades så sent som 1993, kommer ständigt nya anmälningar. Den senaste kom i september, och undersökning pågår just nu om skador orsakade av kolkraftverket Singrauli i Indien. Liksom i dammprojekten har människor inte heller här fått tillräcklig kompensation för den jord de tvingats lämna.

Världsbanken har under den senaste tiden arbetat hårt för att förbättra sitt dåliga rykte. Men om man nu förändrar sin policy och ambitiöst försöker göra både sociala och miljömässiga konsekvensanalyser före sina åtaganden hjälper det inte mycket om man inte har samma policy i hela Världsbanken. Då tänker jag på MIGA, Organisationen för multilaterala investeringsgarantier.

IFC, FN:s internationella finansieringsbolag, ställer miljökrav i sin kreditgivning numera. Det är tydligen alldeles nytt. Nu kommer jag till min fråga till biståndsministern. Hur kan det komma sig att Sverige inte ställer sådana krav när man ger statsstödda garantier och krediter som t.ex. till det stora dammprojektet i Kina?

Svaret från Exportkreditnämndens chef när han fick den frågan var: Vi har inte rätt att säga nej av miljöskäl. Vi har inget uppdrag från regeringen att göra miljömässiga prövningar av de här garantierna utöver de prövningar vi måste göra för att just fastställa den ekonomiska risken, alltså endast risken att kunden inte betalar.

Hur kan det komma sig att Sverige deltar i biståndsprojekt som vi aldrig hade tillåtit utföra inom Sveriges gränser? Och en logisk följdfråga när det gäller de svenska företag som får krediter till verksamheter inom utvecklingssamarbetet utomlands: Varför finns det inga krav på miljökonsekvensbeskrivningar och socialkonsekvensbeskrivningar för deras projekt? Det måste de ju lämna i Sverige.

Att bekämpa fattigdomen finns som målsättning i FN:s multilaterala bistånd, liksom i Sveriges bilaterala och multilaterala utvecklingssamarbete. I budgeten tar man upp den privata sektorns roll i biståndet. Man talar om samarbete med svenskt näringsliv, branschorganisationer, fackföreningar och enskilda företag. Och man framhåller den ekonomiska tillväxtens nödvändighet för att ett utvecklingssamarbete skall lyckas i ett fattigt land.

Miljöpartiet har alltid hävdats att frågan är vad för slags tillväxt det handlar om. Det finns tillväxt som ökar de sociala klyftorna i stället för att minska dem. Om landets finanser blir så goda att man kan bygga de sjukhus och skolor man länge önskat får det inte bli institutioner som bara kan utnyttjas av den som har pengar nog och kan betala.

Biståndsramen ligger även i årets förslag från regeringen kvar på, som redan har nämnts här, skammens gräns. Fortfarande saknas det en plan för återgången till enprocentsmålet, som flera av riksdagspartierna har krävt. Miljöpartiet föreslår en trestegshöjning med ca 0,78 % för år 1998, 0,1 % för 1999 och 0,84 % för år 2000. De extra pengar vi anger är inte finansierade med höjda skatter utan med minskningar inom budgetens ram.

Vi menar att nu när de flesta internationella biståndsgivare har minskat volymen på sitt bistånd borde det vara en sporre för Sverige att höja sitt bistånd i stället.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 49 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Under den här avdelningen ber jag att få yrka bifall till reservation 6, som gäller enprocentsmålet.

Klyftan mellan fattiga och rika i världen fortsätter att växa. År 1997 har inte utgjort något undantag. Biståndet till utvecklingsländerna kan naturligtvis inte av egen kraft rätta till dessa skevheter och orättvisor, men det är ett viktigt instrument i arbetet för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling med framtidstro och hopp för alla människor i alla länder och kulturer.

Alla människor är lika mycket värda, och vi bär alla ett gemensamt ansvar för varandra. Vi måste gemensamt förvalta vår jords begränsade resurser så rättvist som möjligt. Solidariteten med de svaga är därför det allra viktigaste argumentet för en generös biståndspolitik, enligt vårt sätt att se.

Även för vår egen räkning är det angeläget att bidra till bättre levnadsförutsättningar i andra länder. Ekonomiska och sociala orättvisor leder förr eller senare till oro och utgör en latent risk för inre, och i förlängningen även mellanstatliga, konflikter. Ju mer vi kan främja en demokratisk, social och ekonomisk utveckling i världen, desto mindre blir risken för väpnade konflikter. Demokratistöd och konfliktförebyggande verksamhet kan effektivt bidra till att stabilisera nyblivna men ännu svaga demokratier och därmed också bidra till fred.

Även befolkningsfrågan är starkt länkad till de säkerhetspolitiska aspekterna. Det finns olika uppgifter om hur snabbt världens befolkning kommer att ha fördubblats. Sådana prognoser är alltid vanskliga. Men vi vet att den största ökningen kommer att ske i fattiga länder. Vi vet också att vi kan starkt bidra till en naturlig nedgång av denna ökning om människor får det bättre. Då föder man inte så många barn, det har vi sett på många håll i världen. För att förhindra att väpnade konflikter uppstår måste stora satsningar på förebyggande åtgärder vidtas med en särskild fokusering på kvinnors hälsovård och utbildning.

Ytterligare ett skäl till ett generöst bistånd är att Sverige genom den s.k. barnkonventionen har förbundit sig att verka för barnens rätt till en dräglig tillvaro oavsett nationell tillhörighet. I artikel 4 står att "konventionsstaterna ska sträva efter att till det yttersta av sina resurser söka förverkliga barnens rättigheter. När resurserna inte räcker till krävs internationellt samarbete". Kristdemokraterna välkomnar därför regeringens uttalande inriktning att det svenska biståndet skall stödja och hjälpa fattiga

*Fel! Okänt
växelargument.*

barn i u-länderna. Jag kommer tillbaka just till barnens situation i senare anföranden.

Mot denna bakgrund är det tragiskt att konstatera att världens samlade bistånd under det senaste året har sjunkit till den lägsta nivån i modern tid, från 0,33 % till 0,25 % av BNI.

Sverige har sedan 60-talet haft en biståndsnivå som i global jämförelse varit bland de högsta bland världens givarländer. Det har inneburit en hög biståndsprofil och att vårt land tjänat som föredöme för andra givarländer. Enprocentsmålet, dvs. målsättningen att Sverige skall ge 1 % av sin BNI till fattiga länder, har sedan riksdagen fattade beslutet 1968 varit grundstenen i biståndet.

Hela idén med att låta det internationella biståndet uppgå till 1 % av BNI, i stället för att låsa det till ett bestämt belopp, är att en procentsats automatiskt innebär en anpassning till den ekonomiska situation som råder. 1 % ansågs rimligt med tanke på den stora klyftan mellan de rika och fattiga länderna. Behoven är omätliga. Därför kan man inte säga att ett visst belopp räcker till. Under goda ekonomiska förhållanden då BNI ökar hamnar biståndet på en högre nivå, om man upprätthåller målet på 1 %. När läget däremot är kärvt anpassas också då biståndet genom enprocentsregeln till den minskade förmågan. Att godtyckligt ändra målet 1 % till 0,7 % anser vi är att avvika från den tanke som ligger till grund för beslutet om enprocentsregeln, som tidigare har fattats av riksdagen.

Bara vid två tillfällen, 1982 och 1992, har biståndet i verkligheten nått denna nivå. Jag talar då om utbetalt bistånd. Vid båda dessa tillfällen leddes faktiskt Sverige av icke-socialistiska regeringar.

Sedan regeringsskiftet 1994 har biståndsnivån minskat från fyrtio procent av BNI till 0,9 % 1994 till dagens nivå på 0,7 %. Det är en sänkning som historiskt sett är den största någonsin och som utgör en av de största posterna i regeringens besparingsprogram. Det är en besparing som drabbar de absolut fattigaste och mest utsatta människorna i världen. Enprocentsmålet verkar ha förpassats till historieböckerna, även om man säger annorlunda. Dessa farhågor bekräftas av den närmast obefintliga ökningen på 0,02 procentenheter av biståndsbudgeten som andel av statsbudgeten som man föreslår för de närmaste tre åren. Den skall komma först år 2000.

Med en sådan takt skulle biståndsbudgeten uppnå 1 % av BNI först om ett halvt sekel. Man skulle ha en del sänkningar däremellan, sedan skulle det stå stilla i flera år och därefter skulle man ta ett litet hopp uppåt på 0,02 %.

Nu får vi hoppas att det inte blir så gale, men det kan vi inte veta. Därmed skulle vårt land inte längre föregå med gott exempel – det kan man inte med bästa vilja i världen säga. Det finns en stor risk att våra sänkta ambitioner påverkar även andra länders biståndsvilja.

Jag har i det här sammanhanget två frågor till statsrådet Pierre Schori.

För det första: Hur har Pierre Schori kunnat gå med på större nedskärningar i biståndet än vad som har skett på andra anslagsområden? Varför har inte biståndsministern stått upp till försvar för sitt eget så angelägna område?

För det andra: Varför ser inte Pierre Schori till att det blir en snabbare återhämtning nu när ekonomin enligt alla socialdemokratiska påståenden befinner sig i balans igen? I utskottet talar man ju om att när ekonomin

kommer i balans, skall man göra någonting åt det här. Hur är det egentligen: Är den nu i balans eller inte?

Jag hoppas att jag får svar på de här två frågorna till Pierre Schori.

Vi har för att försöka komma någorlunda rätt när det gäller enprocentmålet föreslagit en höjning under detta år och de två följande åren med totalt 7,2 miljarder jämfört med regeringens förslag. Vi menar att detta blir en god avstamp mot målet att återigen nå enprocentnivån någon gång i början av nästa sekel. Vi har klart för oss att man inte ens med denna stora satsning kommer upp till 1 %, men vi menar att man redan nu måste påbörja vandrigen tillbaka mot det målet.

Jag menar att detta också har med biståndsviljan att göra. Jag har naturligtvis klart för mig att den sänkning av biståndsviljan som vi kan konstatera och som vi redan tidigare i dag har hört talas om har många orsaker. Bl.a. har naturligtvis den ekonomiska lågkonjunkturen och den höga arbetslösheten spelat in.

År 1991 kunde man konstatera att 66 % tyckte att biståndet hade en bra nivå eller att det skulle ökas. År 1994 hade denna andel sänkts till 63 %. Det kan säkert vara en förklaring till att vi då tvingades sänka biståndet något. Enligt mitt förmenande sänktes det då för mycket, men om vi hade följt socialdemokraternas förslag i krisuppgörelsen, hade biståndet vid det tillfället sänkts med 3 miljarder. Det vet jag med säkerhet. Det blev hälften av detta, och sedan ökades biståndet redan året därpå. Vi började alltså när det ekonomiska trycket lättade något omedelbart att försöka återgå.

Jag menar att de signaler vi som politiker skickar ut, inte minst från regeringen, har stor betydelse också för biståndsviljan. Det skall naturligtvis också till informationsinsatser. Det finns många olika sätt att öka biståndsviljan.

Jag skulle här vilja ta upp frågan om beräkningen av asylkostnader. Trots att antalet asylsökande i Sverige har minskat allteftersom t.ex. förutsättningarna för en varaktig fred i det forna Jugoslavien förbättras innebär förslaget i årets budgetproposition att avräkningen ökar. Detta är märkligt. Motiveringen är att man vill ha reserver för det fall att antalet asylsökande plötsligt skulle öka.

Det bedrövliga i sammanhanget är dock att om detta inte sker och vi alltså inte behöver dessa pengar, återförs dessa inte till biståndsbudgeten. Härigenom kommer vi när räkningen är avslutad inte att komma upp i 0,7 %. Är det verkliga 0,7 % som gäller för nästa års budget?

Anf. 50 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle bara mycket kort vilja fråga Ingrid Näslund, om hon har några synpunkter på moderaterna och den politik som de har redovisat här i dag, med tanke på att kristdemokraterna såvitt jag har förstått önskar ett samarbete med moderaterna, om valresultatet skulle falla ut så olyckligt. Är Ingrid Näslund med tanke på det starka moraliska tonfallet i dessa frågor beredd att för sitt partis räkning vara mycket ultimativ på den punkten och för att försöka uppnå någonting för världens fattiga men också för att försvara biståndsviljan i Sverige säga: Det är inte fråga om en politik av visst slag eller om att stå still i volymen.

Anf. 51 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill tala om att hotet om att sänka biståndet under den förra regeringsperioden inte i första hand kom från moderaterna utan från socialdemokraterna. Jag får hålla moderaterna räkning för att de lyssnade på biståndsministern och att det inte blev en sänkning med 3 miljarder utan i stället med 1,5 miljarder. Detta visar också att vi hade ett ganska stort inflytande.

För att nu inte i första hand titta på den sänkningen vill jag säga att ett av de år när vi satt i regeringsställning tillsammans med moderaterna kom det svenska biståndet upp till 1 %. Så har skett vid två tillfällen. Det gällde utbetalt bistånd. Det förekom alltså inte en massa reservationer, som skulle ha gjort att man inte kommit upp till 1 %.

Jag tycker att detta är svar nog. Låt våra handlingar få tala i stället för eventuella tomma löften.

Anf. 52 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag frågade om budgetpolitik, inte om vilka utbetalningsutfall som det skulle bli. Jag pratade inte heller om löften eller om tomma löften, utan jag talade om en positionsbestämning. Jag talade vidare inte heller om vad som hade hänt tidigare eller om hur mycket det var socialdemokratins fel att den borgerliga regeringen för några år sedan sänkte biståndet.

Är det ett ultimativt krav vid en framtida eventuell regeringsdiskussion eller en diskussion inför valrörelsen om ett gemensamt program från kd:s sida att biståndet skall höjas? Ni skulle därmed alltså inte alls tro på det som Bertil Persson här har pratat om, utan det skall mer uppfattas som ett litet retoriskt skämt, som möjligtvis av populistiska skäl kan gå hem hos ekonomiskt tyngda svenskar.

Anf. 53 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Om jag uppfattade Hans Andersson rätt talade han i den förra repliken om vad som skulle ske, om mer eller mindre en olycka skulle hända så att vi skulle få ett regeringsskifte. Vad gäller biståndet kan man klart konstatera att det senaste regeringsskiftet har varit en olycka. Jag tycker faktiskt att utfallet t.o.m. är intressantare än budgeten. Vi försöker nu alla att hålla budgeten. Vi tycker att detta är viktigt, och vi har fått stramare regler för detta. Jag är dock fortfarande mer intresserad av vad som händer än av utfallet.

Vi och moderaterna har inte samma åsikter i allt som gäller biståndet, men jag har funnit att de tidigare har lyssnat på oss. De har när de kommit i bra sällskap uppfört sig bra på biståndsområdet, och jag hoppas att de gör det också i fortsättningen.

Anf. 54 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att utskottet i det här betänkandet tillstyrker regeringens förslag till nivå för biståndsramen i relation till BNI för 1998. Vi uttalar också vårt stöd för regeringens ambition att åter uppnå enprocentsmålet så snart de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger.

Biståndets långsiktiga mål preciserades första gången 1962. De mål som under Olof Palmes ledning lades fast var att vidga handeln, lindra nöden, förmedla kunskande och tillföra kapital. År 1968 fastställdes det s.k. enprocentsmålet. Under 70-talet utvecklades principen med programländer, som innebar att Sverige tillsammans med mottagarlandet planerade utvecklingsprojekt inom ramen för en anslagen summa, den s.k. landramen.

Under senare år har strävan varit att sätta in biståndet i dess bredare ekonomiska och politiska sammanhang. Ord som strukturanpassning, givarsamordning och *good governance* har använts. Det har bl.a. inneburit att fredsbevarande insatser och katastrofbistånd utgjort en stor del av biståndet, liksom stöd till mottagarländernas uppbyggande av stabila och fungerande samhällsinstitutioner och främjande av demokrati och mänskliga rättigheter. Näringslivets och handelns betydelse för ländernas möjlighet till utveckling har också betonats alltmer.

Trots biståndets förändrade karaktär, vilken inneburit dialog med mottagarlandet om övergripande politik, givarsamordning och projekt som byggt på goda incitament sitter många länder fast i sitt biståndsberoende. I många u-länder fördes under 1970-talet en ekonomisk politik som förryckte marknadskrafterna, och länderna blev alltmer sårbara för en ogynnsam världsekonomi.

Många reformer har genomförts, men få länder har lyckats bryta biståndsberoendet, skapa tillväxt och minska fattigdomen. Skuldbördan utgör i dag ett avgörande utvecklingshinder i många av de fattigaste länderna. Det är därför positivt att Sverige under lång tid har varit ett av de länder som mest aktivt agerat för internationella skuldlättnadsprogram för dessa länder.

Det av Världsbanken och IMF igångsatta s.k. HIPC-initiativet är det hittills mest långtgående internationella programmet för skuldlättnad. Det är ett bra initiativ, och det bör utgöra ramen också för svenska skuldlättnadsåtgärder. Det gäller att säkra en sund och hållbar ekonomisk politik och inte öppna möjligheter för nya skuldsättningar som återigen skulle hindra både tillväxt och utveckling.

De av riksdagen beslutade målen, resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling, formulerades, som jag tidigare nämnde, redan 1962. Därefter har miljömålet och jämställdhetsmålet fastställts.

Jämställdhetsmålet innebär att jämställdhet mellan kvinnor och män har införts som ett nytt biståndspolitiskt mål. Jag tror att vi alla är överens om att om verklig förändring skall komma till stånd bör allt bistånd utgå från både kvinnors och mäns situation och bidra till att både kvinnor och män kan påverka, dra fördel av och själva bidra till utvecklingen. Det kan även ses som en konsekvent uppföljning av besluten vid FN:s kvinnokonferens 1995.

De av riksdagen fastlagda målen kompletterar och förstärker varandra i det övergripande syftet att minska fattigdomen och skapa rättvisare levnadsvillkor för fattiga människor. Den tidigare stormaktsrivaliteten försvårade internationellt samarbete på många olika områden, och det kalla krigets slut har kommit att innebära nya möjligheter till global samverkan. För framtiden är det viktigt att skapa bred uppslutning kring behovet och inriktningen av det internationella utvecklingsarbetet,

*Fel! Okänt
växelargument.*

och liksom tidigare bör biståndet framför allt koncentreras på stöd till de fattigaste länderna och på insatser som inte kan finansieras på annat sätt. Den långsiktiga fattigdomsorienterade inriktningen av det svenska utvecklingsarbetet skall förstärkas.

Huvudmålet för den svenska biståndspolitikerna är alltså att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Begreppet levnadsnivå kan naturligtvis diskuteras, men för mig handlar det om människors möjligheter att på ett förutsägbart och säkert sätt livnära sig, att ha god hälsa och tillgång till utbildning och annan social service. Framför allt handlar det om människors och samhällens förmåga att själva utforma sin egen och kommande generationers framtid.

I det sammanhanget vill jag kommentera en del av den debatt som har förts tidigare. Det går inte att sätta likhetstecken mellan utveckling och ekonomisk tillväxt. Om man bara ser till den ekonomiska tillväxten tar man inte hänsyn till fördelningsaspekterna. Det är inte alltid givet att det blir en bra fördelning.

De sex biståndspolitiska delmålen samverkar för att nå det övergripande målet för svenskt utvecklingsarbete att angripa fattigdomens orsaker. De biståndsfinansierade insatserna bidrar dessutom till att säkra fred, åstadkomma demokrati, bistå människor i nöd och på olika sätt främja en globalt hållbar utveckling.

Fattigdom har globala dimensioner och bidrar till politisk instabilitet, stora flykting- och migrationsströmmar, miljöförstöring, narkotikaproblem och terrorism. På grund av detta måste fattigdomen angripas globalt, nationellt och lokalt för att åstadkomma en samlad politik för fred, säkerhet och utveckling. Konfliktförebyggande insatser prioriteras genom en förstärkning av samarbetsformerna mellan FN:s olika delar, givare, utvecklingsbankerna och enskilda organisationer.

Det förhållandevis starka stödet till multilateralt utvecklingsarbete är en lång svensk tradition som vi i utskottet ser positivt på. Det bidrar bl.a. till konfliktlösning och konfliktförebyggande, och det är viktigt att detta arbete präglas av en klar fattigdomsinriktning som syftar till att förbättra levnadsvillkoren för fattiga grupper av människor.

Vi anser därför att regeringens föreslagna åtaganden beträffande FN:s frivilligfinansierade verksamhet och kapitalpåfyllnader i angivna finansieringssituationer är lämpliga. FN:s ekonomiska och sociala verksamhet bör intensifieras och inriktas på en ökad grad av effektivisering, större effekt på landnivå, ett finansieringssystem som ger långsiktighet och förutsägbarhet och en rättvis bördefördelning mellan givare.

Genom medlemskapet i EU har Sverige fått tillgång till en ny och viktig samarbetsform i biståndet. Biståndet har funnits som en del i EU:s politik sedan tillkomsten av gemenskapen 1957. Det begränsades till att börja med till olika former av stöd och samarbete med 18 av de ursprungliga EG-staternas f.d. kolonier. Biståndsverksamheten har emellertid numera utsträckt till att omfatta flertalet utvecklingsländer i tredje världen.

I dag är biståndet en integrerad del av gemenskapens utrikes- och handelspolitik. De övergripande målen för EU-biståndet överensstämmer också väl med svenska målsättningar. Det har funnits brister när det gäller effektiviteten i EU-biståndet, och det arbete som pågår inom EU för

att höja kvaliteten och effektiviteten i det gemensamma biståndet är därför mycket positivt.

Det bilaterala utvecklingssamarbetet bygger på en helhetssyn på utveckling. Fattigdomsinriktningen är viktig liksom anpassning till varje lands unika förutsättningar och att öka samarbetslandets engagemang i processen. De resultat som uppnås skall vara vägledande vid landval, inriktning, utformning och omfattning av framtida utvecklingssamarbete.

Det har i budgetpropositionen klart angivits att långsiktigt bilateralt utvecklingssamarbete främst bör koncentreras till länder som har vilja och förmåga att bedriva en framgångsrik politik mot fattigdom. En förutsättning för en långsiktigt hållbar fattigdomsbekämpning är demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Det är därför positivt att demokrati-frågorna står i fokus för den syn som präglar det svenska arbetet kring fattigdomsproblematiken. Det skapar förutsättningar för de fattiga ländernas folk att själva lösa sina problem.

Eftersom en stor del av världens fattiga bor på landsbygden har biståndet en viktig roll att fylla när det gäller landsbygdsutveckling. God makroekonomi, stabila spelregler när det gäller t.ex. äganderätt, god utbildning, fungerande infrastruktur samt insatser för att höja jordbrukets produktivitet är förutsättningar för en framgångsrik landsbygdsutveckling.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet i sin helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Angeta Brendt började med att säga att enprocentsmålet skall uppnås så snart det statsfinansiella läget så tillåter.

Föreligger ett sådant statsfinansiellt läge i dag eller ej? Jag ställer frågan med tanke på att Socialdemokraterna i andra sammanhang i dag ofta framhåller att Sveriges ekonomi är i balans, och att det finns 16 egna, ej lånade, miljarder för reformer.

Anf. 56 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! I ett antal motionsyrkanden från bl.a. Folkpartiet har det hävdats att Sverige mycket snabbt borde återgå till enprocentsmålet. Men vi socialdemokrater har inte ansett det ändamålsenligt att lägga fast bestämda planer för hur detta skall ske. Så snart läget föreligger räknar vi med att kunna återgå till enprocentsmålet.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag får inte riktigt resonemanget att gå ihop. Socialdemokraterna säger att Sveriges ekonomi är i balans och att det finns extra miljarder som man nu skall satsa på reformer. Har man den utgångspunkten finns det alltså ett läge där man kan välja och prioritera. Eftersom man prioriterade nedskärningar i biståndet mycket snabbt när det gällde att komma till rätta med Sveriges ekonomi är frågan: Varför är man inte lika snabb att återgå och höja biståndet när det nu, som det påstås, finns ett läge och ett utrymme? Det är det som är frågan. Vilken prioritering gör Socialdemokraterna?

Anf. 58 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Från regeringens sida prioriteras att Sverige så snabbt som möjligt skall återgå till enprocentsmålet. Men man anser sig inte ha möjlighet att göra det i dag.

Anf. 59 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi moderater var först ut med att tala om fattigdomsutrotningen som det övergripande målet för det svenska biståndet. Vi välkomnar naturligtvis att det har kommit en fattigdomsskrivning från regeringen. Vi har diskuterat frågan mycket med våra socialdemokratiska vänner.

Vad vi däremot aldrig kan komma överens om är tillväxtfrågan. Den är på något vis väldigt besvärlig för Agneta Brendt och andra socialdemokrater. Vi menar att tillväxten är nödvändig för att man skall ha råd med fattigdomsutrotning, med hållbar utveckling och med en god miljö. Men varje gång vi vill föra ett resonemang om betydelsen av tillväxten får vi alltid ett nej från socialdemokraterna. Jag undrar vad det beror på.

Visst är en bra fördelning viktig. Det är ju därför vi vill stärka demokratin och MR-frågorna – det är frågor som vi har drivit hårt från moderat sida. Det är just detta som är förutsättningen för att den ökning som tillväxten skapar kommer folket till godo.

Dessutom är tillväxt beroende av marknadsekonomi i alla länder utom i de rika oljeländerna. Kan det vara marknadsekonomin som är Agneta Brendts stora oro?

Anf. 60 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater är inte oroliga för marknadsekonomin. Vi har alltid hävdat frihandeln.

Det som förvånar mig är att Moderaterna så hårdnackat driver kravet på ekonomisk tillväxt. Det är ju något som man på 50-talet ansåg vara det allena saliggörande för att u-länderna skulle utvecklas. Man insåg efter ett antal år att ekonomisk utveckling och ekonomisk tillväxt inte var det enda som behövdes. Det räckte inte med att man industrialiserade och pumpade in kapital. Det behövdes också andra insatser.

Anf. 61 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Nu blir jag riktigt orolig. Menar Agneta Brendt verkligen att tillväxt är någonting negativt? Menar hon att man kan på ett effektivt och bra sätt kan kombinera frihandel med planekonomi? Då börjar jag bli riktigt bekymrad. Det skall bli intressant att få höra detta förklarat.

Jag vill också ställa en annan fråga. Det är bara jag och kommunisterna som i den här debatten har talat om vikten av basal utbildning, inte minst för flickor. Det är för oss kanske den allra viktigaste insatsen man kan göra för att höja både levnadsstandard, rättvisa och allt annat i våra samarbetsländer. Vi moderater har krävt att man skall ställa krav på basal utbildning och basal hälsovård i Sveriges samarbetsländer. De gemensamma insatserna från biståndsgivarna i de flesta av samarbetsländerna är vida större än vad som fordras för att tillgodose ett så basalt krav. Jag undrar varför inte också Socialdemokraterna är beredda att ställa den här typen av krav på samarbetsländerna.

Anf. 62 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Ekonomisk tillväxt är naturligtvis nödvändig. Jag har inte alls sagt att vi inte skall ha ekonomisk tillväxt. Det är någonting bra. Men det krävs mer än ekonomisk tillväxt om ett land skall utvecklas, och om alla människor i ett land skall utvecklas. Då kommer vi också in på det som Bertil Persson nämnde nu, dvs. behovet av utbildning. Det är ett av de medel man kan använda – att befolkningen får god utbildning. I synnerhet är det viktigt att också flickor får god utbildning, och att det inte bara är något som vänder sig till pojkar.

Anf. 63 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Poeten och presidenten Václav Havel har fångat samtidsens villkor i en enda mening:

”I dagens värld angår allt alla.”

Och visst är det så. Efter det kalla krigets slut och i globaliseringens tidevarv är det mer uppenbart än någonsin att mänskligheten delar ett globalt samöde. Men i stället för att söka stöd och gemenskap hos varandra gör många tvärtom. Vi tycks alltmer präglade av vad Ugandas president Museveni träffande karakteriserat som ”liten solidaritet och stor självviskhet”.

Människa ställs mot människa; skydd till flyktingar eller vård av gamla. Men det handlar inte om att välja mellan dessa utan om att ta ansvar för båda.

Det handlar om solidaritet eller egoism. Det handlar om människosyn, om hur du betraktar dina medmänniskor och om hur du vill bli betraktad av dina medmänniskor. Det handlar om hur vi skapar en värld i fred och framsteg för alla, inte bara för några få.

Att bygga upp nya arméer och nya Maginotlinjer tillhör den gamla tidens säkerhet. Att riva murar och att väva samman folk och nationer i civilt och fredligt samarbete är den nya tidens säkerhet.

Bistånd är därför ingen nådegåva, utan ett uttryck för solidaritet med utsatta och ett sätt att skapa säkerhet och välstånd för oss alla. På samma sätt är en god flyktingpolitik ingen välgörenhet utan förföljda människors rätt att söka och få skydd undan terror och tortyr.

Det internationella utvecklingssamarbetet har tagit steget in i en ny tid och en ny fas. De förutsättningar och den kraft som globaliseringen skapar kräver en helhetssyn. Regeringen har omorganiserat såväl Utrikesdepartementet som Sida. I dag har vi slagkraftiga verktyg för vår politik. Det internationella utvecklingssamarbetet och asyl- och migrationsfrågorna är numera väl integrerade delar av utrikes- och säkerhetspolitiken. Regeringen har också genomfört ett omfattande strategiarbete på flera av våra viktigaste områden.

Den internationella solidaritetens kärnuppgift har alltid varit att bistå fattiga människor med att få makt över sin framtid och att med denna makt ta sig ur underutveckling och förnedring. Fattigdomen är fredens och framstegens värsta fiende. Precis som världssamfundet en gång bestämde sig för att upphäva slaveriet, och gjorde det, måste vi nu mobilisera politisk vilja att verkligen utrota fattigdomen. I juni i år presenterades för riksdagen den skrivelse där regeringen tar fasta på och förstärker denna huvudinriktning.

Vi måste särskilt verka för att de fattigaste och mest sårbara grupperna i samhället, kvinnor och barn, skall bli mer delaktiga i utvecklingsprocessen.

Sverige har i EU-sammanhang krävt att EU på ett mer systematiskt sätt skall ta hänsyn till barnens villkor och rättigheter. Vi har särskilt pekat på förhållandet mellan fattigdom och barnarbete.

Vi har i dag insikt om jämställdhetens betydelse för en långsiktigt hållbar utveckling. Vägen till demokrati och utveckling går via kvinnans frigörelse. Två tredjedelar av jordens fattiga är kvinnor. Ofta är de ryggraden i både samhället och familjen. Men kvinnor har i många länder mycket små möjligheter att påverka, delta i och dra fördel av utvecklingen.

Ett växande problem i många europeiska länder är att det har uppstått ett slags moderna slavmarknader där kvinnor smugglas in i olika länder. Där lever de sedan illegalt och tvingas ofta prostituera sig. Vi kommer därför att stödja och driva projekt som syftar till att motarbeta och förebygga könshandel.

Regeringen kommer i vår för riksdagen att presentera en skrivelse om utvecklingen av Sveriges relationer med Afrika i ett brett perspektiv. Vår utgångspunkt har varit att lyssna på afrikanerna själva. Vid två olika tillfällen har vi i Sverige och i Afrika samlat en lång rad politiker, intellektuella och andra i en dialog om vårt framtida samarbete.

I Afrika pågår en politisk och ekonomisk utveckling som inte längre styrs utifrån. Afrikaner tar nu själva ansvar för sin utveckling ur fattigdom till välstånd och demokrati. Man finner sig inte längre i att göra som andra dikterar, som det var under kolonialismens och det kalla krigets tid. En ny generation afrikaner vill leva i öppna politiska och ekonomiska samhällen. Men parallellt med denna positiva trend pågår en annan utveckling med stater i sönderfall, där humanitära katastrofer och plundringen av resurser fortsätter.

Afrikas egna strävanden att bryta detta mönster förtjänar omvärldens stöd. Vi blundar inte för övergrepp mot mänskliga rättigheter, men vi kräver inte heller ekonomiska och demokratiska hastverk eller att våra specifika modeller skall kopieras.

Jag skall nämna Kongo. I 30 år blundade västvärlden för hur diktatorn Mobutu, på många sätt ett Frankensteins monster skapat av väst, plundrade sitt land och förtryckte sitt folk. Några av dessa regeringar krävde att man omedelbart när Mobutu föll skulle hålla val. Snarare är det väl så att omvärlden nu snabbt måste medverka till att Demokratiska Republiken Kongo får i gång återuppbyggnad och utveckling. Det är en förutsättning för att en demokratisk process och val skall kunna åstadkommas. Kongos stabilitet är viktig för hela regionen. Sverige har ombetts att spela en nyckelroll som ordförande i en återuppbyggnadsfond som nu tillskapas med hjälp av Världsbanken, EU-länder och andra, och vi har accepterat detta. Vi förbereder också ett stöd till en valutareform, vilket är en förutsättning för att normala ekonomiska aktiviteter skall kunna bedrivas i landet.

Många års erfarenhet av utvecklings-samarbete visar allt tydligare att fattigdom inte bara handlar om materiella brister utan också om otrygghet och brist på makt. Långsiktig utveckling som gynnar folkflertalet förutsät-

ter demokrati och medinflytande och regeringar och myndigheter som utövar god samhällsstyrning.

En av våra stora utmaningar är att hitta former som på olika sätt stöder framväxten av denna utveckling i våra samarbetsländer. Under våren kommer regeringen att lägga fram en skrivelse till riksdagen som närmare skall definiera vår politik.

Genom konkret, vardagligt civilt samarbete främjar vi fred och utveckling i vårt land och i våra grannländer. Det sker på alla områden och i alla former – folk till folk, kommun till kommun, regering till regering och multilateralt kring Östersjön och i Barentsrådet.

Vi har slutit avtal kring Östersjön med samtliga baltiska länder om viseringsfrihet. Och vi har stött uppbyggnaden av deras gränskontroll. Detta är i allra högsta grad en illustration av den öppenhet och säkerhet som samarbetet har skapat kring Östersjöregionen.

Den ekonomiska omvandlingen i Öst- och Centraleuropa har skapat stora sociala problem som vi inte kan blunda för, och det drabbar i högsta grad kvinnor och barn. Folkhälsa, socialtjänst och socialförsäkringssystem är exempel på områden där vår kompetens och erfarenhet kan bidra till utveckling.

Sverige kommer att i ännu större utsträckning än nu stödja Estland, Lettland, Litauen och Polen i deras förberedelser för medlemskap i EU. Riksdagen kommer i mars att få ta ställning till en särproposition om det kommande samarbetet med Central- och Östeuropa fram till år 2001.

Inom EU pågår just nu ett arbete med det nya avtal som skall slutas inom ramen för Lomékonventionen. Det reglerar, som vi vet, samarbetet med 71 låginkomstländer och kommer att bli ett test på EU:s vilja att skapa mer jämlika villkor med dessa världens fattigaste nationer. Ett ekonomiskt partnerskap som är ett viktigt mål kräver att vi ger ökat tillträde till EU-marknaden.

Finanskrisen i Sydostasien är ett färskt exempel på hur intimt sammanvävda vi är och också hur viktiga de globala institutionerna är. Utan Bretton Woods-institutionerna, Världsbanken, IMF och den asiatiska utvecklingsbanken hade krisen inte kunnat mötas effektivt. På samma sätt som det globala finansiella systemet kräver övervakning och förmåga till snabb respons vid kriser, kräver fattigdom, orättvisor och humanitära kriser att vi skapar en global offentlig sektor. Instrumenten finns redan och också den globala etiken som den lagts fast i FN:s olika deklARATIONER och vid toppmöten.

Sverige engagerar sig nu aktivt i utformningen och finansieringen av vår gemensamma globala sektor. I höstas arrangerade vi tillsammans med den alliansfria rörelsen en konferens för att diskutera globaliseringens villkor. Vi har också tagit på oss en drivande roll i reformeringen i FN och drar nu också i gång ett initiativ kring hur utvecklingsfrågorna i FN och utvecklingsbankerna skall kunna finansieras i framtiden.

Framtidens internationella utvecklingssamarbete handlar om att bryta biståndsberoendet och om att skapa ett genuint partnerskap, om en utveckling som bygger på självförtroende och inhemska resursmobilisering, inte minst skattevägen, och som stärker länders och människors eget ansvarstagande. Miljarder människor måste bli delaktiga i den globala ekonomin för att få i gång den utveckling som ger lyftet ur fattigdomen. Alla, inte minst vi själva, har mycket att vinna på att utvecklingen kommer i gång i

*Fel! Okänt
växelargument.*

låginkomstländerna. Det skapas nya marknader, vilket gynnar även svenska företag som kan öka produktionen och i förlängningen skapa fler jobb.

Partnerskap är ett samarbete på mer jämlika villkor. Utgångspunkten måste då vara en gemensam värdegrund. Utifrån detta kan parterna göra en överenskommelse och sluta ett slags utvecklingskontrakt som båda parter respekterar och tar ansvar för. I praktiken innebär det att positiva processer skall uppmuntras och stödjas, medan negativa skall brytas. Öppenhet måste ersätta slutenhet, och misstänksamhet måste bytas mot tillit. Vi vill stärka vårt samarbete med länder vilkas färdriktning går mot fred, demokrati och utveckling. Regeringar som saknar vilja eller motarbetar dessa mål kan inte påräkna vårt stöd.

En dag kommer bistånd inte längre att behövas. Men vägen dit är ännu lång. Enligt FN:s beräkningar lever mer än 1,3 miljarder människor på mindre än 10 kr om dagen. Om det fortsätter i denna takt och om ingenting ändras kommer andelen fattiga i världen att fördubblas på 30 år, och det blir en tickande bomb. Det är vårt ansvar att i dag medverka till att desarmera detta hot, och det är ingen omöjlig uppgift. Kina har, tillsammans med ytterligare 14 länder i Asien, på 20 år faktiskt lyckats halvera andelen fattiga. Det skulle kosta 80 miljarder dollar om året att ge en acceptabel social basservice till alla människor på detta klot. Om industriländerna mobiliserade viljan, spenderade biståndsresurser på ett klokt sätt och fick låginkomstländernas fulla engagemang skulle mycket stora framsteg på vägen mot att verkligen utrota fattigdomen kunna göras.

Globaliseringens goda sidor är de bästa möjligheter vi någonsin haft för att åstadkomma fred, demokrati och utveckling. Men globaliseringen behöver en moralisk kompass, ett globalt politiskt och etiskt ramverk. Globaliseringen måste ges ett mänskligt ansikte. Den måste styras av solidaritet och inklusion, inte av egoism och utslagning, för annars riskerar vi att få en framtid i global apartheid.

Fru talman! I dagens sammanflätade värld handlar utrikespolitiken om samma frågor som inrikespolitiken. Därför måste samma värderingar styra. Fred och solidaritet är mer än vackra ord. Det är först när de omsätts i verklig handling som det går att mäta deras värde med medmänskliga mått. Stödet för en aktiv svensk utrikespolitik har av hävd varit mycket stort i denna riksdag. I år, i en tid då behoven är särskilt stora, tycks vi stå inför en ny situation. Jag tänker då på Moderaternas drastiska nedskärningar av bistånds- och flyktbudgeten som sammanlagt beskär den svenska utrikespolitikens handlingsfrihet.

Uppdrag fred kostar pengar. Uppdrag fred kräver resurser. Uppdrag fred får inte bli en läpparnas bekännelse, en tom rubrik utan innehåll. Uppdrag fred går helt enkelt inte ihop med Moderaternas åderlåtning av svensk utrikespolitik.

Till sist, fru talman! Svensk välfärd är beroende av att vi klarar av att skapa ett effektivt regionalt och globalt samarbete. Svenskt näringsliv behöver alltmer marknaderna också utanför Europa. Sveriges miljöproblem kan inte lösas av oss ensamma. Sverige kommer inte att stå opåverkat om fattigdom, orättvisor och förtvivlan tilltar och driver fram en ökad migration. Sverige kommer också att drabbas om intolerans och främlingsfientlighet eldar under nya konflikter.

Det är en illusion att tro att vi kan bygga vår välfärd under en glänsande glaskupa, i isolering och inåtvändhet. Välfärdsenkla, den må vara svensk eller västeuropeisk, är i längden varken moraliskt eller politiskt hållbar. Lika viktigt som det är att bistå socialt och ekonomiskt utsatta människor genom nationell välfärdspolitik är det därför att bistå socialt och ekonomiskt utsatta nationer via en internationell välfärdspolitik.

Anf. 64 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Pierre Schori sade om mål och metoder samt om problemens svårighetsgrad. Jag delar också uppfattningen om den tickande bomb som fattigdomen innebär.

För det första undrar jag då om Pierre Schori kan ge mig en rimlig förklaring till att Sverige har sänkt ribban, sänkt ambitionsnivån, när det gäller volymen för vad vi disponerar till direkta insatser. Vidare: Vilka är kriterierna för det statsfinansiella läget och vid vilken tidpunkt bedöms det att man kan återkomma till det moraliskt viktiga enprocentsmålet?

För det andra skulle jag när det gäller EU-samarbetet vilja fråga hur Pierre Schori ser på det biståndet. Det har ju inte alls den inriktning på fattigdom som vi har. Finns frågan om partnerskap representerad? Vidare spelar miljöfrågorna inte alls den roll som vi tänker oss att de skall göra. Hur ser Pierre Schori på EU-samarbetet från biståndssynpunkt, jämfört med de svenska målsättningarna?

För det tredje handlar det om det internationella läget. Vilken kommentar har Pierre Schori till den minskade biståndsandel som vi kan se – 0,25 % eller 0,26 % av OECD-ländernas BNI? Vad är det uttryck för och vad gör Sverige för att justera upp den siffran?

Anf. 65 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag hade väntat mig fler frågor kring samma tema, men jag svarar gärna redan nu.

Regeringen har, som bekant, haft en gigantisk uppgift när det gäller saneringen av budgeten. Vi tog över ett konkursbo; detta är ingen ny debatt i denna riksdag eller någon annanstans. Det fanns alltså strukturella problem som Sveriges regering och riksdag hade att ta itu med – i form av 240 miljarder kronor i budgetunderskott, en galopperande hög ränta, den högsta i Europa, och en tredubbling av arbetslösheten. Både regeringen och en ansvarskännande riksdag måste givetvis ta ett helhetsgrepp om detta.

Var tredje krona var också i fråga om biståndet lånade pengar, som Helena Nilsson sade, precis som det var när det gällde en operation, arbetslöshetskassan etc. Detta måste man ändra på. Det här är grunden till att vi var tvungna att göra en åtstramning också på biståndet.

Nu går Sverige emot den internationella trenden, som är så negativ som Hans Andersson sade. Aldrig tidigare har biståndsflödena minskat så dramatiskt i världen och aldrig tidigare har behoven varit så stora. Sverige går emot den trenden. Vi försöker uppmuntra andra. Vad vi inom EU-kretsen tillsammans med den nya engelska Labourregeringen lyckades uppnå som formulering var att man åtminstone skulle stoppa nedgången. Där har vi ambitionen i genomsnitt, kan man säga, både i Europa

och i övriga världen. Vi vet ju hur det är i Japan, som nu drar ned, och i USA.

Sverige går alltså i bräschen för ökade biståndsinsatser. Vi vill också göra det på strategiskt viktiga områden. Jag angav dessa i mitt inledningsanförande. Jag tycker att det är hög tid att vi koncentrerar oss på en diskussion om vad vi skall göra i fråga om vår höga biståndsvolym snarare än att bråka om 0,02 % hit eller dit.

Anf. 66 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vet precis hur det var med saneringsprogrammet. Jag var med i den förhandling som egentligen resulterade i det stora saneringsarbetet. Det var bekymmersamt från vår synpunkt, så vi kunde inte vara med på den neddragning som då skedde. Jag tror att det rörde sig om 0,83 %. Vi ställde oss avvisande, men det var inte den lilla neddragningen som var viktig för saneringen. När det sedan höggs till och man gick ned till 0,7 % var man, måste jag säga och som Pierre Schori tidigare så klokt har sagt, vid skammens gräns.

Jag förstår inte vad Pierre Schori menar när han säger att Sverige nu går emot strömmen. Det är klart att det, när vi har en viss tillväxt, blir litet mera pengar. Men vi har faktiskt anpassat oss till strömmen och rejält sänkt biståndsambitionen.

Vad jag undrar är egentligen: Vad är kriteriet på det som sägs i propositionen? När är statsfinanserna så goda att man kan komma tillbaka till vad som tidigare gällt? Vilka är kriterierna?

Jag kan hålla med om att det gäller att göra något vettigt av de pengar som står till förfogande. I huvudsak ansluter jag mig till regeringens målsättning. Jag har emellertid frågor när det gäller EU och FN-organen. Det finns oerhört mycket att göra för att få en bättre kostnadseffektivitet, en bättre inriktning på fattigdomsbekämpningen och en bättre social inriktning. Vidare handlar det om att sätta miljömålen i högsätet. Jag tycker inte att så är fallet i dag när det gäller de samarbetsformerna.

Anf. 67 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Hans Andersson har faktiskt inte en riktigt tydlig och korrekt bild av EU-samarbetet. Vi kan förenas i kritiken av en viss brist på transparens – det är svårt att se vad som egentligen pågår. Vi kämpar dock för att öppna mera och få tydligare redovisningar. Vi kan också förenas i synen på att det tar lång tid att få fram pengar till projekt, men det är ju fråga om en stor apparat med många länder inblandade osv. Däremot ligger faktiskt målsättningen för EU:s biståndsarbete mycket väl i linje med Sveriges riksdags och Sveriges regerings uttalade målsättning. Det gäller då fattigdomsbekämpning, miljöinsatser och nu också jämställdheten där vi kan notera ett svenskt initiativ. Under den korta tid vi varit med i EU har vi nämligen fått jämställdhetsperspektivet att genomsyra hela EU:s biståndsbudget. Där har vi lyckats bättre än vad vi gjort i EU i stort.

Jag skulle vilja råda Hans Andersson att titta litet mer på EU-biståndet, inte minst i den grönbok som kommissionen har arbetat fram och som skall vara styrande för debatten inför Lomédiskussionen.

Anf. 68 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! År 1994, då Socialdemokraterna tog över, pekade alla kurvor åt rätt håll. Hade den utvecklingen fått fortsätta hade vi haft 100 000 fler svenskar i riktiga jobb. Nu är det i själva verket 70 000 färre som har riktiga jobb. Men det är inte detta som dagens debatt handlar om.

Jag delar biståndsministrernas optimism när det gäller framgångarna om man använder biståndsresurserna på ett klokt sätt. Vi moderater har faktiskt legat före med att här hemma föra in den nya debatten och den konsensus som nu successivt håller på att växa fram mellan givarnationerna om biståndets utveckling. Jag ser positivt på det anslag som biståndsmministern gjorde här i debatten.

Vi var tidigt ute med fattigdomsutrotningen. Vi var tidigt ute med konsultationer med Afrika. Vi var tidigt ute med att säga att vi skall samverka med regimer som inte är själva fienderna för utvecklingen i landet eller korrupta. Vi var tidigt framme och sade att Sida skulle finnas på plats i Afrika på ett mycket tydligare sätt för att fånga upp tendenserna. Vi var också relativt tidigt framme när det gällde att tala om samordning med den övriga svenska utrikespolitiken. Vi var tidigt ute när det gäller effektivitetsmålen, stödet till marknadsekonomins institutioner, kraven på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Nu ser vi att regeringen har kommit med en fattigdomskrivelse, en Afrikaskrivelse och en MR-skrivelse kommer. Jag vill fråga biståndsmministern: Kommer vi också att få en samordningsskrivelse, en effektivitetsöversynsskrivelse och en skrivelse om samverkan med Världsbanken?

Anf. 69 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Bertil Persson vet att jag respekterar honom som en gentleman, men det han säger om moderaternas politik får mig att tänka på Charles Dickens *Pickwick: You are a humbug, sir*. Det finns ingen överensstämmelse med de goda intentioner som moderaterna ger uttryck för här genom Bertil Persson och de motioner som de väckt i riksdagen om dramatiska nedskärningar i bistånds- och flyktingpolitiken som beskär vår handlingsfrihet och som kommer att sopa bort allt vad vi kan göra t.ex. på Balkan. Svara på frågan: Varifrån kommer alla de vackra orden när ni har motioner där vi vill skära ned allting? Ni har ställt er i en skamvrå i riksdagen. Ni har tagit över Ny demokratis roll genom att vilja skära ned på detta sätt. Vad menar ni egentligen? Svara på det innan ni talar med vackra ord om att ni var först och tidigt ute!

Anf. 70 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att återge vad biståndsmministern sade till Hans Andersson: Vi skall inte bråka om några procent hit eller dit.

Alldeles fränsett det rör sig alltså den totala nedskärning som vi vill göra på den här budgeten om 315 172 000 kr. Sedan kan man diskutera om det är mycket eller litet. Det är också flyttningar mellan olika biståndsanslag. Men faktum är att det är effektiviteten som är det viktiga, inte utbetalningarna. Det har vi framhållit hela tiden.

Jag vill ställa ytterligare en fråga som faktiskt har betydelse för biståndet. Riksdagens revisorer har tittat på UD och säger att det behövs en förutsättningslös och oberoende översyn. Det har vi sagt länge. Man

säger att UD är undantaget från kravet att redovisa sin verksamhet. Jag vill fråga om biståndsministern tycker att det är bra. Man säger att riksdagens inflytande minskar genom att regeringen inte anger några mål utan bara talar om främsta uppgifter, vidare att behovet av specialister inte är tillgodosett samt att riksdagen bör besluta om utlandsmyndigheterna, vilket ur biståndets synpunkt naturligtvis är mycket intressant.

Jag vill gärna höra om biståndsministern är beredd att nu utlova några förändringar i riktning mot vad Riksdagens revisorer har föreslagit.

Anf. 71 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Nu är vi inne på Riksdagens revisorer, en grupp människor som vi djupt respekterar. Vi kommer naturligtvis att följa deras anmaningar om fel finns att åtgärda.

Jag ställde frågor till Bertil Persson som gäller moderaternas hela existensberättigande när det gäller att delta i en seriös diskussion om bistånds- och flyktingpolitiken. Det rör sig inte om några hundra miljoner. 8 ½ miljarder på tre år vill ni sopa bort. Det betyder för t.ex. 1998 att hela årsbidraget för återuppbyggnadsstöd och humanitära insatser i f.d. Jugoslavien skulle försvinna, allting till FN:s barnfond, till Unicef, UNHCR, FN:s narkotikaprogram, aidsprogram, osv. – allt detta bara för 1998. För 1999 och 2000 skulle det innebära att alla miljöinsatser, tekniskt samarbete och demokratistödet skulle försvinna. Det kan man inte komma ifrån. Så vill man ställa frågor till regeringen och socialdemokraterna om trovärdigheten i biståndspolitik. Det går som sagt inte att komma ifrån det. Tala om det så skall jag svara. Det finns att läsa i budgetpropositionen och mitt anförande hur vi kommer att utveckla vårt bistånd framöver. Vi är ett av världens tre största biståndsgivarländer när det gäller volym.

Anf. 72 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna ha svar på de två frågor som jag ställde tidigare till Pierre Schori: Hur har Pierre Schori kunnat gå med på större nedskärningar i biståndet än vad som skett på några andra anslagsområden inom svensk politik? Skulle man vara fräck skulle man nästan citera Dickens och vända det mot Pierre Schori. Den största åderlätning som skett i svensk biståndspolitik har faktiskt Pierre Schori stått för. Det kan man inte komma ifrån.

Min andra fråga var: Varför ser inte Pierre Schori till att vi får en snabbare återhämtning nu när ekonomin enligt socialdemokraterna är i balans? Det är det man talar om som kriteriet för att man skall kunna göra en återhämtning. Att då ha den oerhört långsamma takt som man föreslår – att den skall inträda år 2000 – tycker jag helt enkelt är skrämmande. Varför ser inte Pierre Schori till att det kommer att ske i annan takt och att vi börjar redan nu när ekonomin är i balans?

Mycket av det Pierre Schori säger om inriktningen är sådant som också vi har talat om och som vi tycker är mycket bra. Jag vill också gärna ha ett svar på frågan: Kommer 1997 års, och för den delen 1998 års, utfall av biståndet verkligen att bli 0,7%? Vi kommer knappast, åtminstone under 1997, att använda pengar för asylsökande, det kommer

inte att behövas. Nu har man höjt det anslaget. Vad har man haft för anledning att höja avräkningskostnaderna? Det skulle jag vilja ha svar på.

Till sist en helt annan fråga. Det har talats om att vi nu skall vara med och gå in i Kongo. Men det är alldeles för sent som hjälpen kommer. Det mycket som borde ha skett tidigare. Jag vill nu inför en aktuell konflikt, rättare sagt en katastrof, fråga: Finns det beredskap att avhjälpa den analkande katastrofen i Somalia? Det är skrämmande bilder som möter oss av vad som kan tänkas där ske. Finns det beredskap nu?

Anf. 73 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag noterade i Ingrid Näslunds första inlägg – som för övrigt har fyra chanser till inlägg här och jag en – att hon ville öka biståndsbudgeten med, om jag hörde rätt, över 7 miljarder kronor. Samtidigt vet vi att moderaterna vill minska med 8 ½ miljarder kronor. Det är en avgrund mellan två partier som säger sig vilja bilda regering tillsammans. Hur går det där ihop egentligen? Man måste ha något slags rim och reson när man diskuterar så pass allvarliga saker som människors överlevnad, som krig och konfliktförebyggande insatser, som att lindra nöd, som att få i gång utvecklingen osv. Då måste man också ha en ekonomisk grund att stå på. Det går inte bara att yttra vackra ord. De måste också följas upp av handling.

Beträffande regeringens avsikter har vi nu efter mycket hårda uppoffringar lyckats att få något så när kontroll på statsfinanserna. Då gäller det att se till att den ekonomiska utvecklingen håller i sig, och det gäller också att se till att vi stärker välfärdens kärna i Sverige genom de insatser som vi redan har aviserat. Enprocentsmålet ligger fast, och vi skall närma oss detta när ekonomin så tillåter. Vi gör det i ett första steg genom en höjning av biståndet, och det innebär att vi går emot utvecklingen i praktiskt taget alla andra länder.

Och glöm inte heller att det också har funnits stora reservationer liggande där man inte har kunnat utnyttja biståndsvolymen! Underutvecklingen är sådan att det inte alltid går att planera som man själv önskar inom Sida, inom Regeringskansliet eller i riksdagen.

Men vi skall ännu inte ropa hej över att den ekonomiska krisen är över. Regeringen har med riskdagens hjälp fått ett grepp, men det gäller också att hålla fast vid en sund ekonomisk politik. Vi måste ha soliditet om vi skall ha solidaritet.

Anf. 74 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill påpeka att vår budget är väl så balanserad som den socialdemokratiska budgeten. Detta är alltså ingenting som vi gör utom ramen. Men vi har prioriterat på ett annat sätt. Trots alla vackra ord från Pierre Schori anser jag inte att han och socialdemokraterna har prioriterat biståndet. I jämförelse med andra anslagsområden har biståndsanslaget drabbats mer än vad andra anslag har gjort för att man skall få den svenska budgeten i balans. Det är där vi skiljer oss åt.

Jag ställer mig naturligtvis inte bakom moderaternas biståndsbudget. Men jag vill hänvisa till den verklighet som rådde under den förra regeringen. Då blev biståndet inte lidande på det här sättet. Nu har socialdemokrater och moderater varit överens om att skära ned biståndet, ef-

tersom moderaternas förslag och budget och Centerpartiet har bidragit till att socialdemokraterna har fått acceptans för sin budget. Men när dessa partier satt i regeringsställning tillsammans med kristdemokraterna hölls biståndet på en betydligt rimligare nivå. Vi kom aldrig ned till under 0,9 %. Från denna procentsats skulle en återhämtning till enprocentsmålet ha varit mycket lättare.

Vi har aldrig varit med om en så katastrofal nedskärning av svenskt bistånd som i dag. Jag skulle vilja anföra ett annat citat beträffande socialdemokrater och moderater: ”Den dagen blev Herodes och Pilatus vänner”.

Anf. 75 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det var inte lätt att sanera efter det lättsinne som presterades av den förra regeringen. Ni säger att ni upprätthöll nivån på biståndet. Ja, men ni gjorde det med falska fjädrar, med lånade pengar. Som Helena Nilsson sade lånade man pengar utomlands till en tredjedel av allting som ni företog er inom offentlig verksamhet. Det ledde till ett gigantiskt svart hål som skulle ha raderat ut alla möjligheter till nationella och internationella solidaritetsåtgärder. Sådan är verkligheten. Det är skrymteri att säga någonting annat, Ingrid Näslund.

Anf. 76 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp en fråga i samband med det som biståndsmministern sade om Partnerskap Afrika. Jag har läst rapporten. Biståndsmministern sade: Länder som inte vill ställa upp på detta kan inte påräkna vårt stöd. Med tanke på den debatt som förs i kammaren med jämna mellanrum om att biståndet skall villkoras när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati undrar jag vad biståndsmministern menade. Var det endast fråga om själva utformningen av partnerskapet och den ram som man skall ställa upp med? Eller var villkorandet beroende av mänskliga rättigheter, demokrati osv.? Det skulle jag vilja veta.

Sedan ställde jag ett par frågor i mitt anförande. Jag frågade bl.a. hur det kan komma sig att Sverige inte ställer sociala och miljömässiga krav när det gäller exportgarantier och krediter? Eftersom ett av huvudmålen i biståndet handlar om miljö tycker jag att det är konstigt att Sverige inte väger in dessa krav i verksamheten, att man inte helt enkelt villkorar garantier och krediter. Många olika banker gör faktiskt det. Jag tänker då på Hallandsåsen och Skanska. Om Skanska hade varit vant att göra miljökonsekvensbeskrivningar inom hela sin verksamhet – som till stor del bedrivs utomlands – hade man också gjort det i fråga om Hallandsåsen.

Anf. 77 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Även Helena Nilsson, K-G Biörsmark och Hans Andersson frågade om hur vi ser på höjningstakten. Det går naturligtvis inte med förutsägbarhet att säga någonting om svensk ekonomi eftersom vi är så internationellt sammanflätade. Därför har Sida uppdraget att i ett treårs-perspektiv också planera för och bevaka ekonomins utveckling och biståndets nivå. Naturligtvis är det riksdagen som ytterst avgör.

De extrapengar som nu satsas till följd av att BNI ökar och att kronan är starkt betyder att det nu blir ganska kraftiga höjningar framöver i

halvmiljardersklassen per år och i enmiljardersklassen år 2000. Det är viktigt att diskutera innehållet. Därför är jag tacksam över Bodil Francke Ohlssons fråga.

Det jag ville säga med min formulering var just att få i gång en debatt om partnerskapets innehåll. Vi talar nu om att vi skall gå ifrån traditionell u-hjälp med givare och mottagare till ett mer jämlikt förhållande. Ett genuint partnerskap måste bygga på gemensamma värderingar. Vi sluter något slags frivilligt kontrakt länderna emellan som respekteras och åtföljs och som båda sidor tar ansvar för. Det betyder också att kontraktet skall hållas. Gör man inte det, då går vi ur samarbetet. Däremot uppmunt- rar vi dem som tar ansvar för överenskommelsen. Det var så jag menade.

Anf. 78 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på den andra frågan. Det skulle jag gärna vilja ha.

Anf. 79 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! När det gäller exportkrediten för dammbygget i Kina har denna ingenting med u-krediter att göra. Det är en rent kommersiell sats- ning. Den frågan får ställas i ett annat sammanhang liksom frågan om Hallandsåsen. Jag tar ansvar för u-krediter, och det rör det sig inte om i det här fallet.

Anf. 80 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på ett engagerat och framtidsinriktat anfö- rande av biståndsministern. Jag väntade på att hitta en repliköppning någonstans i anförandet, men jag hittade ingen sådan. Däremot fanns det en utestående fråga, och jag skall återkomma till den.

Det som Pierre Schori sade skriver jag helt under på. Han talade om solidaritet, helhetssyn, delaktighet och villkorat bistånd. Han sade: Det gäller nu att ställa krav och på så vis få en bra dialog. Allt detta är allde- les utmärkt.

Den utestående frågan, som hänger kvar sedan jag höll mitt anfö- rande, är detta med biståndsviljan i Sverige. Den kommenterade inte Pierre Schori. Mycket av det som Pierre Schori tog upp kommer vi att diskutera i nästa debattomgång. Jag har i mitt anförande, som jag kommer att hålla om en halvtimme eller så, just tankar kring ett effektivt, bra och framåtriktat bistånd. Men det här med biståndsviljan oroar mig. Den fråga jag ställde var: Tror biståndsministern att det finns ett samband mellan den kraftigt sjunkande biståndsviljan och de signaler som regeringen har sänt ut genom kraftiga nedskärningar i biståndet?

Anf. 81 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag uppskattar K-G Biörsmarks inställning här. Det finns en bred samsyn mellan partierna, med undantag av moderaterna, i de här frågorna. Därför vill jag svara seriöst. Jag tror faktiskt att om inte rege- ringen hade tagit ansvar fullt ut när vi genomförde den nödvändiga sane- ringspolitiken och också, i viss mån, tagit med biståndet, så hade den generella acceptansen av internationell solidaritet varit mindre i dag. Det måste finnas en överensstämmelse mellan vad vi gör här hemma och vad

*Fel! Okänt
växelargument.*

vi gör ute i världen. Det måste vara samma värderingar som styr, och vi kan inte ha för stor obalans mellan dessa. Det är min uppfattning, K-G Biörsmark, att vi faktiskt därmed räddade biståndet från att ytterligare ifrågasättas.

Vi har alla här en styv uppgift framför oss, vi som förstår vikten av internationell solidaritet, att föra ut budskapet att biståndet är bra för alla, att det inte är någon nådegåva och inte någonting bara för svaga och utsatta. I längden är det bra för alla. Med solidaritet och säkerhet är det samma sak, för att inte tala om möjligheter till en större världsmarknad.

Anf. 82 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag ställer upp på det som Pierre Schori sade, att vi delar mycket av det som har sagts här. Men när det gäller just det svar som jag nu fick skiljer vi oss åt. Jag tror inte att biståndsviljan hade sjunkit ytterligare om regeringen hade fört en annan politik. Jag tror precis tvärtom, att man då hade ställt ut den internationella dimensionen på ett helt annat sätt. Jag tycker att det är mycket olyckligt att den signalen har gått ut så klart och tydligt. De som har hävdat detta i åratal fick rätt, Ny demokrati t.ex. som jag nämnde i mitt anförande, som ju hade som sitt långsiktiga mål att ha 0,7 % av BNI till biståndet. Det är det som är det allvarliga. Jag vet naturligtvis inte, men jag anar att när Pierre Schori så höjer rösten här i diskussionen, till moderaterna t.ex., så beror det litet på detta att om man har svaga argument så höjer man rösten. Jag tror nog att Pierre Schori innerst inne delar min uppfattning att det var en olycklig signal.

Om regeringen nu när chansen finns hade sagt att ekonomin är i balans, att vi har ytterligare 16 miljarder kronor – fräscha, icke lånade pengar – och sedan gjort en prioritering av hur dessa pengar skall användas, då hade det varit en bra signal. Ni har nu missat chansen att för 1998 göra ett påslag när det gäller biståndet.

Anf. 83 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag tror att man gör ett opinionsmässigt misstag inom biståndspolitiken precis som inom flyktingpolitiken om man på något sätt demoniserar den andra sidan här i riksdagen. Genom att säga att Ny demokrati fick rätt ger man faktiskt argument åt Ny demokratis sympatisörer. De har inte alls fått rätt. Om man stirrar sig blind på en volym i ett visst skede, så kan man säga detta. Men se på helheten och se på riktningen! Vi lämnar 0,7 % och ökar biståndet, så vi bryter trenden i världen. Och vad gör vi för pengarna? Vi satsar inte bara på närområdet, och vi skickar inte bananer till de svarta, som Ny demokrati sade. Gör inte det misstaget som vissa gör inom flyktingpolitiken, dvs. att angripa regeringen och säga att regeringen har den sämsta flyktingpolitiken i världen. Det underblåser i stället främlingsfientligheten precis som när man stödde Ny demokrati, tycker jag uppriktigt sagt. Jag säger inte detta i polemik.

Vi går nu vidare och skall i eftermiddag diskutera vad vi skall göra med den stora biståndsvolym som Sverige har. Det är oerhört viktigt hur vi använder dessa pengar och att vi inte använder dem felaktigt.

Jag har just kommit hem från Indien och har sett hur väldigt många projekt, som inte byggde på partnerskap utan övertro på egna idéers för-

träfflighet, har gått om intet. Låt oss diskutera detta i stället, inte minst när det gäller Afrika.

Prot. 1997/98:44
10 december

Anf. 84 HELENA NILSSON (c) replik:

Fru talman! Låt mig först säga till biståndsminister Pierre Schori att jag uppskattar den del av talet som mycket berörde kvinnorna och barnen, kvinnornas situation och deras roll i utvecklingen. Det finns ju med som ett sjätte biståndsmål. Jag kommer själv att beröra frågorna i mitt nästa anförande, men jag uppskattar att de fick en så central plats i det övergripande anförandet.

Jag skall ställa en fråga till biståndsministern. Det är en fråga som jag litet grand steg för steg har fått svar på. Statsrådet sade att Uppdrag fred kostar pengar och att det är viktigt med de strategiskt viktiga områdena. Jag delar helt uppfattningen om vilka områden som är de strategiskt viktiga. Det har också berörts att det finns stora reservationsanslag, och det är inte dessa vi vill öka på om det blir en dramatisk ökning av biståndsanslagen på grund av att BNI ökar. Då är min fråga varför Sida inte kan få detta uppdrag. Sida har förvisso ett treårsperspektiv, men Sida borde få uppdraget att för en längre period se hur man kan använda ökade biståndsanslag.

Låt mig också passa på att fråga om en annan sak som hör samman med en tidigare fråga som jag ställde till statsrådet. Det handlar om strategi för Asien. Statsrådet berörde i sitt anförande att det kommer ytterligare en skrivelse när det gäller strategi för Afrika om partnerskap. Nu har statsrådet berört Indien. Man skulle kunna tala om Vietnam. Solidaritet lönar sig. Min fråga är: Kommer det någon liknande partnerskapsstrategi för Asien?

Anf. 85 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag förhörde mig just om hur långt Asienstrategiarbetet har fortskridit. Vi har avsatt betydande resurser för att försöka utveckla vad vi storvulet kallar för en Asienstrategi. Det är betydligt svårare än att utarbeta en Afrikapolitik. Där har vi en lång erfarenhet.

Jag tror att det är en av de största satsningar som har gjorts på Asien när det gäller politiskt, ekonomiskt och strategiskt tänkande. Vi har engagerat en lång rad institutioner och forskare från hela världen, framför allt från Asien. Det har rönt god respons och stort intresse från olika asiatiska länder. Satsningen har kommit väldigt lägligt när man nu ser hur många av de asiatiska tigrarnas tänder som sitter löst och hur också naturen gör revolt mot en rövarkapitalism. Det finns anledning för oss att ta vara på erfarenheterna av detta. Vi räknar med att vi i oktober kommer att ha tagit fram den första rapporten om hur vi ser på våra möjligheter att utveckla samarbetet i Asien.

Anf. 86 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag skall i dag beröra en speciell motion som jag har skrivit. Men jag måste erkänna att jag inte kan avhålla mig från att göra vissa kommentarer till den hittills förda debatten.

Den första kommentaren är till Ingrid Näslund. Hon har talat om befolkningsexplosionen i världen. Med tanke på de erfarenheter jag har från

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Latinamerika, bl.a. samarbete med latinamerikanska parlamentariker, skulle jag vilja rikta en uppmaning till Ingrid Näslund att hon i framtiden inleder ett samarbete med sina kristdemokratiska kolleger i Latinamerika och försökte få dem litet vänligare inställda till familjeplanering. Det skulle underlätta mycket.

Bertil Perssons fråga var visserligen riktad till Socialdemokraterna, men jag skulle vilja besvara den ändå. Det gäller om ekonomisk tillväxt är negativt. Ja, i vissa fall är det negativt. Dessutom är det ett ointressant mått i flera avseenden.

Men det jag egentligen ville tala om är ett initiativ som jag tog år 1994/95 i riksdagen. Jag anser att regeringen bör ta initiativ till en svensk biståndslag. Det handlar inte om att försöka skapa en svensk lagstiftning som skall gälla över annan suverän stat. Det var så utskottet tolkade det första gången, och jag kan beklaga att jag formulerade mig så otydligt. Till mitt försvar kan jag bara säga att inte hade föreställt mig att jag skulle bli så grovt missolkad.

Vad är det då jag eftersträvar? Jag skulle vilja börja med att understryka skälen till att jag kommer med ett sådant här förslag om att ha en svensk biståndslag utformad i enlighet med den svenska naturresurslagen. Först vill jag hävda att det i många u-länder antingen inte finns någon relevant miljölagstiftning alls eller så finns det papperstigrar, lagar som inte efterlevs.

Det andra jag vill peka på är att den offentliga makten som skall representera och skydda ett kollektivt intresse – något som t.ex. en god miljö är – i många fall är svagare än kapitalstarka särintressen.

Jag är väl medveten om, och känner till, Sidas policyprogram om miljö, men jag vill påpeka att det inte är bindande på samma sätt som en lagstiftning skulle vara.

Jag vill också understryka att bedömningen av vilka intressen som skall prioriteras i ett biståndsprojekt inte alltid är helt självklar.

Regeringar kommer och regeringar går. Jag skall senare i den här debatten komma in på ett biståndsprojekt i Chile som den borgerliga regeringen var med att sluta avtal om. Jag anser att kristdemokraterna har ett personligt ansvar för hur det gick sedan.

En annan punkt är förstås att irreparabla skador kan göras på naturen på grund av politiskt godtycke. Det är inget som jag anser att man bör kompromissa om.

Jag vill också säga att god miljö inte är en bonus, inte en lyx. Det är en mänsklig rättighet. Det bör gälla även resten av världens befolkning och inte bara den svenska.

Om vi verkligen skall hävda att solidaritet och bistånd är synonymt, och att det inte är fråga om välgörenhet, bör vi ytterligare understryka det som statsrådet, som nu har gått, sade: Det som gäller för oss bör gälla för andra.

Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har gemensamt enats om en miljöbalk där bl.a. talerätt för miljöorganisationer ingår. Jag skulle anse något sådant som mycket positivt för en biståndslag.

En sådan lagstiftning skulle helt förändra kriterierna för hur avtal skulle kunna ingås från svensk sida när det gäller stora biståndsprojekt som innebär allvarliga ingrepp i naturen. Det innebär också att det går att utkräva någon form av ansvar efteråt.

Det finns exempel som visar att miljöintressen har kommit långt i efterhand i biståndsprojekt. Det gäller framför allt dammar. Jag anser att utskottet har haft en ganska styvmoderlig behandling av min motion. Man har i skälen till att man avslår motionen påpekat att förutsättningarna för att bevilja bistånd är väldigt olika. Det krävs flexibilitet.

Då skulle jag vilja påpeka att den grundläggande förutsättningen för att ingå ett biståndsavtal ändå är biståndsgivaren. Så fungerar det i dag. Det är inte säkert att det är bra, men det är så det fungerar i dag. Då kan man konstatera att det vad jag känner till inte finns någon människa i Sverige som har satt sig emot att man skall ta hänsyn till den gällande miljölagsstiftningen när man gör exploateringsprojekt här.

Det finns en konflikt mellan ekonomisk tillväxt och långsiktigt hållbar utveckling. När Bodil Francke Ohlsson citerar Exportkreditnämndens chef och säger att han har sagt att vi inte har rätt att säga nej, blir det än mer uppenbart att vi behöver en lagstiftning.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 4.

Anf. 87 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Människan står inför hot som är oöverblickbara. Följderna av en försämrad miljö, de sociala orättvisornas och stressens återverkningar samt globaliseringens konsekvenser och dess demokratiska effekter borde vara något som ständigt debatterades, inte minst i den här kammaren. Det borde vara något som tvingade fram beslut och som tvingade fram handling.

Men så är det inte. Mänskligheten går in – med öppna ögon numera – i vad som ser ut att bli en katastrof, i vad som *är* en katastrof. För många människor har katastrofen dessutom pågått under väldigt lång tid. Men det ser vi ofta inte i vårt eurocentriska perspektiv.

FN:s generalförsamling sammanträdde i juni 1997, på femårsdagen av Riokonferensen, för uppföljning och avstämning. De viktigaste slutsatserna var att regeringar sviker sina åtaganden. Att världen är i sämre skick i dag än för fem år sedan ser vi t.ex. på att ekosystem är i kris. Klimatet destabiliseras, klyftorna ökar och makt och rikedomar koncentreras. Vi har fått en allt större klyfta mellan vart utvecklingen är på väg och vart utvecklingen borde gå.

Problemet är att vi målar grön kosmetika på strukturer som inte förändras i grunden. Det satsas ett par miljarder i omställningsprogram, men vad gör det när ett antal miljarder samtidigt satsas på infrastrukturutveckling som går åt rakt motsatt håll? Ord och handling går inte hand i hand.

I bästa fall kan den gröna kosmetikan hjälpa människor att inse vikten av verklig förändring. I sämsta fall får den folk att tro att en verklig förändring är på gång. Man slår sig till ro i konsumismens, ekonomismens och kortsiktighetens namn.

Fru talman! Världsbanken skapades i en tid med andra värderingar. Det var en tid då utveckling var lika med att skorstenar skulle byggas högre och då samhället skulle byggas av ingenjörer som naturligtvis kom från väst. Helst skulle allt vara så storskaligt som det bara var möjligt. Jag menar att Världsbankens tid är förbi.

Detta tar utskottet i betänkandet avstånd från. Utskottet anser att Världsbanken har gått i rätt riktning de senaste åren och att man har inlett

*Fel! Okänt
växelargument.*

ett ambitiöst reformarbete. Naturligtvis är det teoretiskt möjligt att reformera Världsbanken till en hållbar institution med relevanta uppgifter, men jag är absolut benägen att hävda att det skulle kosta mer än att börja om på nytt. Jag tror inte på reformering av Världsbanken annat än i form av grön kosmetika på ytan.

Det är möjligt att man kan hävda att jag är väldigt pessimistisk, men jag tycker faktiskt att det finns anledning att vara det. Det finns inte mycket anledning till optimism. Sverige borde enligt min mening omedelbart avsluta sitt engagemang i Världsbanken och verka internationellt för att Världsbanken skall stängas.

I stället bör vi arbeta för att främja framväxten av småskaliga, lokala organisationer med fokus på mänsklig utveckling, demokrati och ekologiskt uthålliga samhällen. Sverige bör verka för att finna andra kanaler för multilateralt finansiellt bistånd, för investeringsprojekt som bättre svarar upp mot de mål och förutsättningar som behövs för att klara en global ekologiskt och socialt hållbar utveckling. Världsbanken är för stor och byråkratisk för att kunna agera som en katalysator i arbetet med att skapa rättvisa och uthålliga samhällen.

Vi skall dock naturligtvis ta vara på de positiva delarna av Världsbanken. Det gäller t.ex. de policyprogram angående miljö och sociala hänsyn som Världsbanken har tagit fram och antagit för större investeringsprojekt. Arbetet med de här programmen har inneburit att man har knutit en hel del bra kompetens till sig. Dessa program är ett steg på vägen för att finna lämpliga instrument för internationell bevakning av miljö och sociala hänsyn vid stora projekt i utvecklingsländer. Denna kompetens måste vid en avveckling av Världsbanken tas till vara inom något annat av FN:s organ.

Fru talman! Jag står bakom motion U211 som är behandlad i detta betänkande, men jag yrkar av tidsskäl inte bifall till den.

I detta anförande instämde Elisa Abascal Reyes (mp).

Anf. 88 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Även jag skall beröra motion U211, men jag skall inte yrka bifall till den.

Vi anser Världsbanken vara en relik från en gammal lösning på jordens problem.

När McNamara lämnade arbetet som chef för Världsbanken sade han att vi av även egoistiska skäl blir tvungna att fördela jordens resurser bättre, bl.a. med en mer rättvis handel, därför att u-länderna, de fattiga länderna, inte kommer att acceptera situationen.

Hur höga murar vi än bygger runt EU blir den skyddade verkstaden hotad.

Policyn för Världsbanken har hittills inte ändrats nämnvärt sedan Jill Lindgren och jag väckte vår första motion om utträde ur Världsbanken riksmötet 1988/89. Visserligen har många vackra ord sagts om miljö och social rättvisa, men man fortsätter i stort sett i samma spår.

I fråga om ekonomisk och social rättvisa ökar klyftorna mellan fattiga och rika – precis som de har gjort i Sverige. Men de ökar på ett mer katastrofalt sätt eftersom de har utgått från en annan nivå.

Världsbanken stöder storbönderna och har gett pengar för stora projekt i Amazonas, vilket har lett till en ökad nedhuggning av regnskogar. Man har låtit bygga ett kärnkraftverk på Filippinerna som inte har kunnat tas i bruk – det är vi i och för sig glada för. Men det är bortkastade pengar. Sedan finns de oerhörda kraven på marknadsekonomi, kapitalistisk planekonomi, som inte är lokalt anpassade. Efter det att naturen har exploaterats och naturresurserna har ödelagts återstår skuldbördan. Det är ett lika stort problem som i övrigt, dvs. länderna sätts i skuld.

Vi hörde Hans Andersson säga att Afrika har betalat dubbelt så mycket i avbetalningar på skulder som för sjukvård och skola. Detta är alldeles häpnadsväckande!

Mänskliga rättigheter förbises i exploateringsprojekt som Världsbanken stöder. Det gäller t.ex. Indonesien, urbefolkningen i Sydamerika och en miljon människor som tvingas flytta från områdena vid de jättelika dammbyggena vid floden Narmada. De ursprungliga planerna var 30 stora, 300 mellanstora och 3 000 mindre. Nu har Världsbanken lämnat projektet. Men Världsbanken var med i starten. Det blir en försaltning och försumpning och jordarna minskar. Det blir ingen möjlighet till ökad utkomst för människorna som bor där.

Vi motionärer vill arbeta för att Världsbanken stängs. Vi inser också att Sverige kan påverka endast marginellt. Det finns endast en delegat som vi delar tillsammans med de övriga nordiska länderna. Vi vill i stället verka för småskaliga lokala utvecklingsbanker och projekt i samarbete med människorna i landet i fråga och våra kunniga biståndsarbetare.

Efter att ha studerat några enstaka exempel på Världsbanksprojekt och långivningsverksamhet runt om i världen och de sociala, kulturella och ekologiska följder som verksamheten har på berörda människor och områden vill vi ifrågasätta medlemskapet. Det finns andra FN-organ, där Unicef är ett av dem, där hjälpen till utveckling verkligen kommer de mest behövande till godo och som Sverige i stället kan stödja mer. Det finns fristående nationella och internationella organisationer som bedriver ett effektivt utvecklingsarbete i u-länderna utan att samtidigt slå sönder deras sociala, kulturella och ekologiska struktur. Vi kan höja bidragen till dem.

Varför misslyckas då Världsbanken så ofta? Någon inom Världsbanken sade en gång: ”Det är svårt att vara världens räddare och bank på samma gång.”

Andra banker samt Världsbankens policy är att minimera risker när det gäller ekonomin. Således lånar banken bara ut till dem vars investeringsmöjligheter är tillräckliga för att producera en mer marknadsmässig vinst för att reducera brister i betalningsförmågan.

Banken satsar för mycket på de större jordägarna och ger krediter till delvis fel odlingar. Mycket av detta leder till monokulturer, och att odlarna inte kan föda sig själva utan blir utsatta för uppköpare som de måste sälja till för att få pengar.

Världsbanken har gång på gång försökt att tysta kritiska röster med hjälp av ”nya givar”. T.ex. skall basbehoven tillgodoses först, miljöavdelningar skall förstärkas osv.

Men i fråga om miljön gör Greenpeace i dag mer för att skydda vår framtida överlevnad och för ekonomierna än all världens beslutsfattare tillsammans. Under tiden sedan Riokonferensen har Världsbanken gett

*Fel! Okänt
växelargument.*

hundra gånger så mycket stöd eller lån till koldioxidproducerande fossilbränsleprojekt som till projekt för att förhindra växthuseffekten. Hundra gånger så mycket! Det är ganska horribelt. Det här gäller förstås också infrastrukturen.

När banken har stött icke-koldioxidproducerande projekt har det gällt de oerhört storskaliga dammprojekten.

Sverige bör gynna u-länder så att de småskaliga organisationerna får möjlighet att utveckla resurssnåla miljöprojekt och öka förutsättningarna för länderna att leva upp till kraven på mänsklig rättigheter. Det bör också vara ett krav från världssamfundet för u- och i-länder när det gäller handel och utbyte.

Världsbanken besitter ett stort kunnande, och det bör kunna utnyttjas i och av utvecklingsländerna och internationella samfund. Något organ inom FN – precis som Annika Nordgren sade – bör kunna ta till vara detta kunnande och denna kompetens.

Men att tro på en evig tillväxt inom en värld med ändliga tillgångar kan bara sluta med katastrof – som en vis man sagt.

Tillväxt som en del av de mänskliga rättigheterna tycker vi är utmärkt. Vi är inte emot tillväxt som företeelse. Det behövs tillväxt inom kretsloppet i naturen, tillväxt av kunskaper, tillväxt i utnyttjande av alternativ teknik och tillväxt inom sparandet. Det är mer trovärdigt och framåtsyftande än den glorifierade ekonomiska tillväxten.

I detta anförande instämde Elisa Abascal Reyes och Annika Nordgren (båda mp).

Anf. 89 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag delar Ragnild Pohankas uppfattning som framkom i talarstolen och som finns uttryckt i motion U211.

Jag förstod inte riktigt Ragnild Pohanka, men hindrar detta henne från att biträda reservation nr 8, *Ett nationellt råd för Världsbanksfrågor?* Tanken är just att behandla de frågor Ragnild Pohanka tog upp. Det skall vara ett forum för parlamentariker och för dem som har erfarenhet från folkrörelser, Biståndssverige och enskilda organisationer att lyfta fram dessa frågor och få större förståelse för de globala sammanhangen. Det gäller då Bretton Woods-organisationer som är inblandade med stora belopp och storskaliga projekt och som bidrar till att i vissa fall föröda natur och människors sociala villkor. Det finns också en del regionala banker som har samma inriktning.

Det har efter mycket kritik skapats en del policydokument som pekar litet åt andra hållet. Jag stöder det kritiska ställningstagandet, även om jag inte röstar för motionen. Men innebär det att ni kan stödja reservation nr 8 för att få till stånd en kraftfullare och bättre diskussion i Sverige?

Anf. 90 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Detta var delvis en röstförklaring till den motion som Miljöpartiet och Vänstern står bakom. Men jag tror att alla som har skrivit under motionen kommer att avstå från att stödja den.

Jag vet att det kom en miljökunnig person till Världsbanken 1988–1989 vid namn Arrhenius. Han slutade ganska snart eftersom han insåg att han inte kunde uträtta någonting. Det blev bara vackra ord.

Det är som att tro på att Turkiet skall arbeta för mänskliga rättigheter för kurderna. Jag tror inte på detta. Men ingen skulle bli gladare än jag om jag hade fel. Jag kommer inte att stödja motionen därför att jag anser att vi måste ta en annan väg.

Anf. 91 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Men så länge vi inte har kommit fram till den vägens ände tror jag att det är så som det står i reservation 8, att "Världsbanken och andra Bretton Woods-institutioner spelar en central roll i det internationella utvecklingsarbetet". Det är just därför som Ragnhild Pohanka är så kritisk. Hon har sett, precis som jag, en massa effekter på ort och ställe och vet hur det kan gå.

Sverige har en liten röst, en liten plats. Det är alldeles för litet diskussion och för dålig förankring. Varför då inte biträda idén att lyfta frågan och inrätta ett råd med parlamentariker, folk från Folk rörelsensverige och folk som vet hur det ser ut i det småskaliga, enskilda biståndsarbetet ute i världen? De skulle kunna lyfta de här frågorna och därmed i bästa fall påverka dels regeringen, dels den allmänna debatten. Då kanske vi får tillväxt av alternativa energisystem, som solceller och vindpropellrar, som de skulle behöva i de här länderna. Då kanske vi får småskaliga, vettiga ekologiska brukningsmetoder i jordbruket, som vi inte har sett röken av ännu, och kvinnokooperativ som kan utveckla social verksamhet.

Jag skulle vilja vädja till Ragnhild Pohanka och övriga att följa mig på den goda vägen, nämligen att försöka få bort de hemska världsbanks-effekterna genom att ta upp en diskussion i Sverige om det alternativa sättet att se. Jag tror inte att man vinner någon framgång genom att inte delta i det sammanhanget.

Anf. 92 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Jag har deltagit i det här. Allan Larsson sammankallade ett möte i Rosenbad efter valet 1991 – då vi i och för sig åkte ur riksdagen. Vi träffade representanter för Världsbanken och alternativrörelser från Indien. Vi trodde att vi påverkade litet grand, men vi gjorde inte det. Men det var ett mycket viktigt möte. Vi är fortfarande med här.

Jag kan inte tänka mig att gå den här vägen, därför att jag tror inte på de storskaliga lösningarna över huvud taget. Jag tror att man måste komma närmare människorna. Det här är ett sätt att visa att detta inte är en lösning.

Däremot inser jag att de här institutionerna är viktiga. De håller ju på att föröda jordens resurser. Om vi inte har någon möjlighet att påverka dem är det bättre att tydligt visa att de bör gå en helt annan väg. Man kan inte reparera ett gammalt hus hur länge som helst, plocka in nya tegelstenar och en ny balkong. Jag tror att stenarna och balkongen rasar. Då står man där med det trasiga huset och det händer ingenting.

Internationellt bistånd

U-landsbiståndet

Anf. 93 INGER KOCH (m):

Fru talman! Jag tänker koncentrera mig på ett område inom biståndspolitikerna där vi moderater vid flera tillfällen har riktat stark kritik mot regeringen. Vi anser nämligen att Sverige inom ett område har ett särskilt ansvar för att respekten för mänskliga rättigheter och demokrati stärks och för att etablerade regler och principer efterlevs i praktiken. Det gäller de länder som tar emot ett betydande svenskt bistånd. Det borde vara självklart att Sverige genom bistånd till staten inte skall hjälpa länder där fysisk eller psykisk tortyr eller misshandel förekommer. Förödmjukelser av medborgarna för deras politiska eller religiösa övertygelses skull eller därför att de tillhör en kulturell eller etnisk minoritet får inte heller förekomma.

Vi moderater anser att Sverige har ett direkt ansvar för att i programländerna systematiskt bidra till främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi anser att Sveriges agerande hittills har varit för svagt. Bistånd har i vissa fall utbetalats utan några direkta krav på att utvecklingen skall gå mot demokrati, med ökad respekt för mänskliga rättigheter. Regeringar som i decennier förtryckt sitt folk har kunnat räkna med svenskt bistånd. Sverige måste betydligt mer än hittills föra en dialog med mottagarländerna om vikten av respekt för mänskliga rättigheter och driva på utvecklingen inom detta område.

Zambia är t.ex. ett land som under många år har tagit emot svenskt bistånd. Hur ser biståndsministern och regeringen på programlandet Zambia? Nuvarande biståndsavtal går ut under detta år och håller på att omförhandlas. Det nuvarande avtalet bygger på en utveckling mot ökad demokrati och transparens. Verkligheten är tyvärr den motsatta. Den nya grundlagen begränsade på ett odemokratiskt sätt oppositionens möjligheter att kandidera i valet förra hösten. De valobservatörer som inför valet klagade på bristfällig väljarregistrering, omfattande röstköp och partisk nyhetsbevakning sattes i fängelse.

Situationen när det gäller mänskliga rättigheter i Kenya, som också under många år mottagit betydande biståndsmedel, är inför valet nu i december mycket oroande.

Även från Etiopien, som är ett av Sveriges äldsta biståndsländer, kommer nu flera signaler om att demokratin och respekten för mänskliga rättigheter försämras.

Vilka konsekvenser får denna negativa utveckling för inriktningen av vårt fortsatta samarbete med dessa tre länder?

Vi moderater har alltid hävdad att demokratimålet och respekten för mänskliga rättigheter är av central betydelse i dialogen med de länder som tar emot svenskt bistånd. En viktig uppgift är att få fler länder att inse att det är inom ett demokratiskt styrelseskick som medborgarna har de bästa möjligheterna att forma ett samhälle som värnar om rättsstaten och där yttrandefrihet, politisk pluralism och flerpartisystem kan utvecklas.

Den nya syn som biståndsministern redogjorde för här i kammaren för en stund sedan när det gäller en gemensam värdegrund och stöd till positiva processer, och som jag hoppas gäller även utvecklingen mot demo-

krati och mänskliga rättigheter, är en positiv signal. Vi har ju i flera år begärt av regeringen att den årligen, t.ex. i samband med budgetförslaget, skall ge riksdagen en utförlig rapport om situationen och utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna. En sådan rapport skulle utgöra ett underlag för en utförlig debatt inför beslut om svenska biståndsinsatser. Vetskapen om att den svenska regeringen, och framför allt riksdagen i detta fall, noggrant följer och värderar utvecklingen i fråga om mänskliga rättigheter och demokrati skulle vara en viktig signal till mottagarländerna.

Regeringen har valt att inte heller inför denna budgetdebatt uppfylla våra förväntningar och sitt tidigare löfte om att redovisa situationen för de mänskliga rättigheterna och demokratiutvecklingen i mottagarländerna. Trots att utrikesutskottet redan i mars 1995 i sitt betänkande om internationellt utvecklingssamarbete uttalade sig positivt om vårt förslag till en sådan redovisning, har den redovisning som därefter skett till riksdagen varit mycket rudimentär. Den har snarast försämrats. Jämfört med den redovisning som infördes under de borgerliga regeringsåren är den minimal. Det har därför funnits anledning att rikta kritik mot regeringens bristande intresse för hanteringen i detta avseende.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan underströk i sitt tal inför FN:s kommission för mänskliga rättigheter det avgörande sambandet mellan mänskliga rättigheter och fredens upprätthållande och betecknade full respekt för de mänskliga rättigheterna som en förutsättning för verklig och varaktig utveckling. Annan lovade att i det pågående reformarbetet inom FN göra allt för att stärka och utveckla MR-maskineriets roll.

I ett interpellationssvar här i kammaren för elva dagar sedan redogjorde biståndsministern för de två skrivelserna rörande mänskliga rättigheter och demokrati som regeringen avser att lämna till riksdagen i vår. Det är bra att de kommer, och vi ser fram mot en debatt med anledning av dessa skrivelser.

Vid samma tillfälle lovade biståndsministern återigen att inför framtida budgetbehandling presentera en årlig redovisning av inriktning, omfattning och resultat av Sveriges utvecklingssamarbete med biståndsländerna. I denna redovisning skulle också respekten för mänskliga rättigheter belysas. Vi hoppas att det denna gång inte stannar vid enbart ett löfte.

Det finns, fru talman, en irritation inom utrikesutskottet över att vi ännu inte fått en redogörelse för hur mänskliga rättigheter utvecklas i våra samarbetsländer. Detta är anledningen till att vi återigen upprepar vår kritik i reservation nr 14, som stöds av fem partier.

Till sist, fru talman, vill jag betona Sveriges roll och möjlighet att påverka inriktningen av EU:s utvecklingsbistånd. Sverige har inom EU betonat att vi vill se en tydligare fokusering på de allra fattigaste länderna, särskilt i Afrika. I framför allt södra Afrika är situationen nu gynnsam för en framväxt och stabilisering av demokratin och därmed också ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Inom SADC-samarbetet kommer den ekonomiska integrationen att accelerera. Sydafrikas frihandelsavtal med EU och förestående anslutning till Lomékonventionen bör kunna ge ett värdefullt stöd till den ekonomiska utvecklingen i hela regionen, även om villkoren kunnat vara mer generösa från EU:s sida.

För att respekten för mänskliga rättigheter och demokrati skall bli bestående i denna del av Afrika är det viktigt att bygga upp strukturer som bidrar till och kontrollerar att utvecklingen går i rätt riktning. Sverige bör därför i dialog med länderna i södra Afrika betona vikten av att det skapas regionala strukturer för mänskliga rättigheter och demokrati.

Europarådet kan här vara en förebild. Erfarenheterna visar att integrationssamarbetet startade just med mänskliga rättigheter och demokrati när Europarådet bildades för mer än 50 år sedan.

En möjlighet som vi moderater föreslagit är att ge SADC-samarbetet fastare strukturer när det gäller att övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter och demokrati bland de tolv länder som är medlemmar. Det framväxande parlamentariska samarbetet inom organisationens ram gör detta möjligt. Europarådets konventioner och mekanismer skulle kunna vara förebilder. En sådan verksamhet kan finansieras genom EU-biståndet, eftersom det handlar om regional integration där erfarenheterna från det europeiska integrationsarbetet är intressanta. Sverige bör agera för detta inom EU.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2, men vill samtidigt påminna om vårt stöd för övriga moderata reservationer i betänkandet.

Anf. 94 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Centerpartiet står bakom regeringens förslag till bilateralt bistånd – utom på en punkt. Vi vill nämligen ge ytterligare 20 miljoner till de enskilda organisationerna. Däremot har vi förslag på en annorlunda anslagsstruktur. Jag kommer att återkomma till det litet senare i mitt anförande.

Det bilaterala svenska biståndet bör i högre grad än hittills koncentreras på att ge människor på den lokala nivån bättre möjlighet att tillgodose sina grundläggande behov. Det innebär en generell inriktning till förmån för småskalighet i biståndet i stället för storskalighet. Biståndet skall fokusera landsbygdsutveckling, hållbar utveckling och miljö, anpassad teknik och hjälp till självhjälp. Det innebär också ett fortsatt stöd till utbildning och hälso- och sjukvård.

Bistånd skall komma både män och kvinnor till del. Även om jämställdhet numera är ett av de sex biståndsmålen och både bilateralt och multilateralt svenskt bistånd skall vara genderorienterat finns det all anledning att ständigt vara uppmärksam på att biståndet i alla dess former kommer kvinnorna till del i verkligheten och inte bara statistiskt.

Sverige bör göra klart att demokrati och respekt för mänskliga rättigheter är en förutsättning för en långsiktigt hållbar fattigdomsbekämpning. Av särskild betydelse för fattigdomsbekämpningen är att principerna om att demokrati, rättsstat, mänskliga rättigheter och jämställdhet också omfattar de fattigaste och att de upprätthålls också regionalt och lokalt i fattiga och avlägsna delar av partnerlandet.

Skall fattigdomsinriktningen bli framgångsrik måste landsbygdens utveckling sättas i centrum, och större vikt måste läggas vid ett bistånd som stöttar ett miljömässigt hållbart samhälle, inte minst inom livsmedelsproduktionen. Förmågan att klara den egna livsmedelsförsörjningen för sina medborgare är helt avgörande för den globala fattigdomsbekämpningen.

Större vikt måste läggas vid att biståndet inriktas på att utveckla ett miljömässigt hållbart jordbruk som kan garantera den nationella livsme-

delsförsörjningen. Det måste också bli en rättvis fördelning av livsmedelsförsörjningen.

Därför är det enligt Centerpartiet också angeläget att EU:s livsmedelsbistånd endast bör utgå som katastrofbistånd och humanitärt bistånd och inte, som i dag, vara en bärande del av EU:s bistånd. Det bör i stället inriktas på ett miljömässigt hållbart jordbruk.

Teknikbistånd och näringslivsutveckling måste ingå som viktiga delar i stödet till världens fattiga. Småindustri baserad på förädling av lokala råvaror är en god bas för en nationell industrialiseringsprocess. Det är därför nödvändigt att ge stöd genom bl.a. mikrokrediter för utveckling av småindustri, hantverk och servicenäringar på landsbygden och i storstädernas fattiga områden.

Att regeringen nu ökar stödet genom mikrokrediter, bl.a. eftersom det visat sig vara en stödför som stärker det kvinnliga småföretagandet, tar Centerpartiet som ett uttryck för att regeringen anammat vad vi så ofta framhållit om småskalighetens betydelse för ett framgångsrikt biståndsarbete.

Centerpartiet har länge kritiserat den dominerande roll landprogrammen haft för Sveriges bilaterala bistånd. Regeringen pekar nu ut miljö, jämställdhet, fattigdomsbekämpning och demokrati som fyra centrala problemområden. Därmed borde regeringen och riksdagsmajoriteten också sträva efter en mer behovsfokuserad biståndspolitik.

En minskad landcentrering av det svenska biståndet ökar möjligheterna att stimulera gränsregionalt samarbete. Centerpartiet anser att Sverige aktivt bör stödja det spirande regionala samarbetet i Afrika. Miljöproblem, klimatfrågor, ökenspridning och livsmedelsförsörjning är problemområden i stort behov av samlade grepp och regionala gränsöverskridande samarbetsformer. Det är angeläget att utveckla former för gränsregionalt samarbete mellan regioner i angränsande länder enligt den *interreg*-modell som framgångsrikt nyttjas av EU.

Strikta landprogram gör också vårt bistånd mindre flexibelt. Vi måste kunna starta nya angelägna projekt, och samtidigt måste andra projekt eller landsarbeten kunna minska i omfattning eller helt avvecklas.

Tonvikten i biståndsprioriteringarna borde ligga på de problem som skall lösas. Land- eller regionvalet blir då beroende av var problemen eller problemet uppträder. Vi behöver en problemorienterad anslagsstruktur för biståndet. De utpekade områdena miljö, jämställdhet, fattigdomsbekämpning och demokrati bör med vissa förtydliganden kunna utgöra huvudposter under anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete.

Uppfattningen om en annorlunda anslagsstruktur har kommit till uttryck i den reservation som är gemensam för Centerpartiet och Moderaterna, nr 13, som berör mom. 26. Därmed vill jag yrka bifall till denna reservation, fru talman.

Anf. 95 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag sade tidigare i dag i debatten att det trots nedskärningar i biståndsanslagen är stora summor av skattebetalarnas pengar som går till internationellt utvecklingssamarbete. Det är närmare 11,9 miljarder kronor som anslås för detta ändamål i budgeten i år. Det finns en majoritet för det i riksdagen.

Jag skall inte uppehålla mig så mycket vid pengar och framför allt inte vid procenttal – det klarade vi av i förra debatten – utan mer koncentrera mig på hur vi på bästa sätt använder de enorma summor som det rör sig om. Jag tycker att det är viktigt att påpeka detta. Det är på sitt sätt naturligtvis en uppoffring av svenska folket att varje år lägga miljardbelopp på internationellt solidaritetsarbete. Då gäller det också att använda de pengarna på ett effektivt, bra och riktigt sätt.

I ett längre perspektiv är biståndets uppgift – det kallas *internationellt utvecklingssamarbete* i rubriken på s. 18 i betänkandet, och jag föredrar personligen att säga så – att undanröja behov av bistånd. Det är egentligen det mycket långsiktiga målet.

I ett mycket långt perspektiv skulle man kunna hoppas på att det enprocentsmål som vi tidigare i dag har talat om skall bli ett nollprocentsmål. Först då har vi lyckats. Biståndet skall ju vara hjälp till självhjälp, och från den synpunkten är förhoppningen att utvecklingen genom tillväxt i en framtid kommer att medföra att biståndshjälp i traditionell mening ej kommer att behövas, utan att våra tillgångar solidariskt delas mellan de människor som bor på vår jord.

Dit är det naturligtvis mycket långt. Det är nästan en paradisk bild man målar upp när man säger så. Egentligen kommer vi nog aldrig att nå dithän, för det skulle innebära att vi levde i den bästa av världar. Sannolikt kommer behovet av humanitära insatser i andra länder alltid att finnas. Dessutom pekar utvecklingskurvorna nu åt helt fel håll. Vi fjärrar oss från målet i stället för att närma oss det. Klyftorna i världen ökar, samtidigt som FN och dess olika biståndsorgan brottas med stora ekonomiska svårigheter vad gäller det multilaterala biståndet.

Den globala miljöförstörelsen gör sig alltmer påmind. Hur svårt det är att komma till rätta med dessa våra gemensamma, gränsöverskridande miljöproblem förstår vi dels av rapporterna från FN:s miljökonferens i Kyoto, som pågår i dessa dagar, dels av den debatt vi har här i dag.

De kraftiga nedskärningarna drabbar som sagt också det bilaterala biståndet. Enskilda organisationer har tvingats göra nedskärningar.

Samtidigt finns det en glädjande utveckling, som inger hopp. Jag tänker då framför allt på demokratiutvecklingen i världen. Därvidlag har det skett mycket under 90-talet. Det är inte bara öster om oss som demokratin sakta men säkert trevar sig fram på en knagglig väg. Även i Afrika och Latinamerika har land efter land slagit in på den demokratiska vägen och lämnat enväldes- och enpartistatens stagnation bakom sig. Nu gäller det att vi med hjälp av internationellt utvecklingssamarbete förstärker och befäster demokratin. Vi har en unik chans i detta historiska skede. Låt oss ta vara på den! Den chansen får inte gå oss förbi.

Folkpartiet har i reservation 3 i betänkandet samt i ett särskilt yttrande, nr 12, utvecklat tankarna och idéerna kring ett bra bistånd och en god biståndskvalitet, såsom vi vill se det.

Jag menar att demokratimålet alltför länge utgjorde enbart en sorts dekoration. Det har alltför ofta varit enbart vackra ord utan substantiellt innehåll. Demokratins långsiktiga karaktär har betonats alltför mycket och alltför ofta, och några krav på praktiska och konkreta resultat i form av ökad pluralism har knappast ställts. Krav på demokratiska reformer har tonats ned, med motiveringen att det inte får bli någon inblandning i andra länders inre angelägenheter, att detta är deras sak.

Exempelvis har det ofta framförts att afrikansk demokrati skulle vara av något annat slag än det vi traditionellt menar med demokrati. Detta har bl.a. lett till att enpartistater ursäktats och försvarats. Ibland har det gått så långt att det har antytts att politisk frihet egentligen inte har någon relevans för fattiga länders utveckling. Regleringar och centralstyrning i socialistisk och kommunistisk anda ansågs av många nästintill nödvändigt för den resursmobilisering som skulle lyfta u-länderna ur deras fattigdom.

I dag vet vi bättre. Undfallenhet gentemot diktaturstater har på ett förödande sätt hindrat mänsklig och ekonomisk utveckling, och det har hänt att biståndsmedel har förbrukats på odugliga och korrupta regimer. Låt oss lära av de misstagen. Vi har i dag hört biståndsministern mycket emfatiskt trycka på att det gäller att ge klara signaler och även villkora biståndet.

Det är därför som Folkpartiet i dagens betänkande har gjort de här markeringarna gentemot länder som inte visar uppriktig vilja till förändring vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter. På den listan skulle man kunna ha länder som Kuba, Laos, Vietnam, Kenya och Zambia. Några av dem har nämnts här i dag, och det finns fler. I vår dialog med de länderna måste vårt budskap vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter vara klart och entydigt.

Detta betyder inte att vi helt skall upphöra med bistånd, exempelvis demokratibistånd via enskilda organisationer, till dessa länder. Vad gäller bistånd genom dessa länders regeringar skall vi däremot vara sparsamma och mycket återhållsamma eller helt låta bli. I reservationerna 16 och 18 samt i tabell 6 rörande landramar återfinns de markeringar jag här talar om. Vi måste kunna ställa villkor för bistånd. Jag vill i det här sammanhanget passa på att yrka bifall till reservationerna 18 och 3.

Av tabell 6 framgår vissa påslag som vi har gjort, i och med att vi har en annan budgetram för bistånd. Vi har gjort markeringar när det gäller bl.a. enskilda organisationer, demokrati- och miljöbistånd, ekonomiska reformer, skuldavskrivningar och befolkningsfrågan. Jag skall inte gå in i detalj på detta, eftersom det framgår av tabell 6.

Vid den omprövning och utredning av de biståndspolitiska målen som Folkpartiet vill se genomförd menar vi att det s.k. oberoendemålet, målet om ekonomisk och politisk självständighet, också bör prövas, för att eventuellt helt strykas. Jag menar att risken är att oberoendemålet i dag enbart skapar oklarhet kring synen på u-länderna och världsekonomin och att det är en gammal kvarleva från den koloniala tidens tänkande, som det är dags att rensa bort.

Det mest extrema exemplet på idén om oberoende är i dag Nordkorea, där regimen genom sin isolering, genom att tro att man kan vara oberoende av resten av världen, har förött ett helt land och ett helt folk.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga till statsrådet, även om jag inte begär att han skall veta svaret. Vet statsrådet vilken FN-dag det var i fredags, den 5 december? Jag visste det inte själv förrän häromsistens, när någon påpekade för mig att den 5 december är frivillighetens dag. Det är alltså en FN-dag som instiftades 1985 och som lyfter fram frivilligorganisationernas arbete. Den dagen firas i mer än hälften av världens länder. Med tanke på det fina bistånd som frivilligorganisationerna står för, skickar jag med en idé och en fråga. Vore frivillighetens dag, en FN-dag, något för statsrådet att ta tag i och aktualisera i Sverige?

Anf. 96 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag skall passa på att yrka bifall till reservation nr 14, som handlar om prövning och rapportering av mänskliga rättigheter. Det är en flerpartireservation. Jag vill understryka vilken vikt jag fäster vid frågan om mänskliga rättigheter och även demokrati, men jag vill samtidigt betona att man måste ha en helhetssyn och en historisk bakgrund och försöka se omgivande faktorer.

Låt mig bara nämna t.ex. fallet Kuba. Vi är där tydliga i fråga om att dels vilja öppna Kuba för en demokratiseringsprocess, dels vilja stödja utvecklingen så att man kan undvika social misär och marginalisering, ett område där vi nu ser farliga tendenser. Vi ser dock detta oerhört hårt hopkopplat med USA:s blockadpolitik, som isolerar och riktar ett hårt slag mot ett litet och utomordentligt fattigt land.

De frågor som aktualiserats i propositionen är viktiga. Jag tror att om man skall ha ett effektivt bistånd måste det bygga på partnerskap. Då måste det bygga på ett underifrånperspektiv. Då måste man ta tag i demokratiska strukturer. Då kan man också, tror jag, stå emot alla risker för korruption. Det gör man inte genom att ställa ovanifrånkrav och säga: annars får ni inga pengar. I stället måste man ta del av och bruka alla de människor som vill utveckla sitt land och göra gott i sina fattiga länder. Demokratin och underifrånperspektivet tror jag är den riktigt effektiva metoden. Det stämmer mycket väl överens med min personliga erfarenhet.

De frågor vi vill fokusera är delvis samma som regeringen fokuserar. Men låt mig slå några hårda slag för de grupper vi vill prioritera.

Kvinnoperspektivet, fru talman, är nödvändigt. Om man när kvinnorna når man de fattigaste; dem som bär de dubbla och tredubbla bördorna; dem som står för reproduktionen av familjerna, eller egentligen hela samhället, ja livet; dem som bär vattnet till de törstiga munnarna.

Dessutom, fru talman, vill jag gärna betona barnens situation i världen. Alla vet hur den ser ut på många ställen. Barnen har själva ingen chans att klara av någon lösning. De måste ha en omgivning, ett samhälle. De är de kanske allra hårdast drabbade vid varje svår kris. Det är dessutom framtiden vi stöder om vi stöder dem.

En grupp som jag tycker är oerhört viktig, och som vi har betonat och lagt mer pengar på i vårt budgetförslag, är de funktionshindrade, inte minst barn och kvinnor. Fattiga länder har ofta inte utrymme att göra särskilda insatser för funktionshindrade. Vi vet vad handikappade har för problem i Sverige. Då kan var och en föreställa sig hur det kan se ut i fattiga och kanske krigsdrabbade länder, när människor har gått på landminor och inte ens har en krycka. Särskilt bistånd som når denna grupp är av yttersta vikt.

Slutligen vill jag gärna betona ursprungsbefolkningarna. Marknadskrafterna kan slå sönder deras kulturella, ekonomiska och ekologiska förutsättningar för att överleva och existera. Här kan bistånd skapa de skyddsvallar som gör det möjligt för ursprungsbefolkningar att fortsätta sitt liv.

Storskaliga projekt har ofta visat sig vara väldigt misslyckade, inte minst de stora damm- och kraftverksbyggena. Jag instämmer i mycket av vad flera miljöpartister här har sagt om vikten av rejäla miljökonsekvensbeskrivningar. Jag betonade också detta i mitt förra inlägg. Många av

dessa projekt har i själva verket varit kontraproduktiva och ställt till med elände. Det man frågar sig är varför man i länder med mycket varmt klimat och mycket solsken inte satsar på teknikutveckling med solceller och små, effektiva energitekniksystem. Det skulle verkligen vara till stor glädje. Jag har sett en hel del sådana i enskild regi. Det är alldeles utmärkta, utomordentliga system.

Ytterligare en fråga är fattigdomsstrategin. Hur skall man gå till väga? Det handlar ofta om vilket mått man har. Hur identifierar jag de fattiga? Det finns förfärligt många mått. Man kan titta på inkomstnivåer. Man kan titta på det s.k. *human poverty index*, dvs. hur stor andel av befolkningen som faller under vissa fattigdomskriterier. Man kan använda sig av sociala indikatorer: Hur ser det ut med spädbarnsdödligheten, med analfabetismen, med tillgången till rent vatten, med vissa basprogram för mödravård osv.?

Vänsterpartiet har efter de prioriteringar jag nämnt förordat en större biståndsram, såsom ni har hört tidigare. Inom denna har vi t.ex. pekat på det underliga i att regeringen på den multilaterala sidan faktiskt drar ned livsmedelsprogrammen, trots Nordkorea, Somalia m.fl. exempel. Det finns oerhörda behov, och det är litet svårt att förstå varför man gör dessa neddragningar. När det gäller Unicef drar man ned på pengarna trots den i ord utsagda prioriteringen av barn. På direkta miljöinsatser finns det mer att göra. På UNDP sker en viss neddragning – vi anser att det skall upp. Enskilda organisationer bör få ett påslag eftersom det är en effektiv form av bistånd som dessutom omedelbart förankrar biståndet i viktiga grupperingar i Sverige.

Jag vill också peka på några ytterligare frågor. Vi har i en motion ifrågasatt om biståndet till Guinea Bissau eventuellt skall minskas. Det står kvar i 35 miljoner kronor, men vi har andra indikationer på att man funderar på att förändra det, göra om det helt, kanske t.o.m. på ett sådant sätt att det inte längre behövs någon närvaro i det landet. Då gör vi något negativt för ett av de allra fattigaste länderna.

Jag vill lyfta fram frågan om de västahariska flyktingläger som finns i Algeriet. I den frågan finns det också ett särskilt yttrande från flera partier. Det här är inte minst viktigt i processen med folkomröstning under 1998. Ytterst svåra omständigheter råder i lägren, där det för övrigt är väldigt mycket kvinnor. Flyktingarna måste få komma tillbaka och delta i den politiska processen för att vi skall få ett rimligt slut på det ockupationselände som har förekommit i Västsahara från Marockos sida. Här har vi föreslagit ytterligare insatser, och jag hoppas och förutsätter att det skall vara möjligt.

Centralamerikabiståndet dras ned. Det rör till stor del de krigshärjade länder där det har varit en fredsprocess under en serie år. Först var det Nicaragua, sedan El Salvador och därefter Guatemala. Men fortfarande har man i t.ex. ett fredligt land – om man får säga så – som lilleputtlandet El Salvador 4 000 döda i politiskt våld på ett år. Det är rena massakern som pågår. Exakt vad som är vanlig brottslighet och vad som är förtryckarmekanismer, repression och kvarvarande dödspatrullsverksamhet kan man diskutera. Det finns problem av samma slag i Guatemala.

Skall man rädda freden måste man få en balanserad utveckling som känns trygg för människorna där. Vi anser att neddragningen på framför allt Latinamerikasidan är för stor. Vi har lagt tillbaka litet pengar. Vi har

*Fel! Okänt
växelargument.*

också reserverat ett utrymme för att kunna göra bättre insatser i den absolut nödvändiga fredsprocess som måste komma till stånd i Colombia.

Slutligen vill jag ta upp det jag nämnde tidigare, nämligen Kuba. Kuba är sedan 35 år hårt attackerat av USA med en ekonomisk blockad. Denna har skärpts under senare år genom Helms-Burton-lagstiftningen, där man försökt trycka på världens övriga länder en bojkottpolitik. Det finns öppningar – man tar in mer utländska investeringar vilket öppnar för turism – men läget är mycket allvarligt. Delvis har hälsoläget försämrats. Delvis kan vi se en utveckling som gör mig mycket orolig: Havanna kanske åter håller på att bli den lyxbordell staden en gång i tiden var. När människorna får för stora svårigheter upplöses mycket av det vi vill se som en samhällsmoral, och människor tar chansen.

Jag menar att vi måste kunna utvidga det mycket blygsamma stöd och bistånd som finns i dag på forskningsområdet för att diskutera marknads ekonomi. Man måste också kunna göra ytterligare insatser bl.a. för att öppna det kubanska samhället för en demokratiseringsprocess men också för att kunna få fram en social process som pekar framåt. Utan att ha nämnt eller reserverat något särskilt belopp vill vi ändå ha upp frågan om ett ökat stöd till det av blockaden så hårt utsatta Kuba på dagordningen.

Anf. 97 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som Hans Andersson förde fram – kvinnobiståndet, kvinnans viktiga roll i utvecklingen, sole- nergin osv. Men det var några saker som Hans Andersson nämnde som jag skulle vilja kommentera.

Det är klart att villkoren och uppifrånperspektivet är ett problem. När vi som biståndsgivare kommer till andra länder blir det automatiskt ett uppifrånperspektiv. Det måste vi på olika sätt försöka att arbeta bort genom en god dialog. Men det betyder inte att vi inte skall utforma vill- kor. Jag tror att det är mycket viktigt att vi är tydliga, inte minst på de områden som vi har diskuterat som rör demokrati och mänskliga rättig- heter.

Då kommer jag till min fråga, som rör Kuba. Hans Andersson säger att han vill öppna för ytterligare biståndsinsatser där. Jag måste säga att jag är minst sagt tveksam till detta, för att inte säga motståndare. Det finns inte så stor chans att bedriva ett bra bistånd i Kuba så länge det är en diktaturstat av den kapacitet som det nu är. Visst spelar USA en roll här. Men det är ändå inte USA som är huvudorsaken till tillståndet i Kuba, utan det är regimen med dess diktator Fidel Castro som vägrar att föra in demokrati och flerpartisystem i landet. Det är det som är orsaken. Skall det beviljas något bistånd måste det vara genom enskilda organisat- ioner.

Anf. 98 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Kuba är ett udda fall, kan man säga. Jag vill påstå att det är ett land utsatt för ekonomisk krigföring, men det har varit långt mer än så, från den stora mäktiga grannen i norr. Kuba drogs in i öststatsekono- min på andra sidan jordklotet. Jag kan inte tänka mig en mer onaturlig situation. Självklart blev fallet oerhört stort. Exportinkomsterna försvann helt när imperiet i öst rasade.

Om man tittade närmare på sociala indikatorer i Kuba, om man nu gör den här skillnaden, skulle man faktiskt finna ett samhälle som har försökt att skapa en viss grundnivå på levnadsstandarden för sina invånare. Det handlar om utbildning, hälsovård och en hel del annat.

Jag håller med om att Kuba måste utvecklas demokratiskt. Det är inte en demokrati i den mening som vi anser vara rimlig. Men jag tror att det absolut sämsta sättet att förhålla sig till Kuba, om man vill ha en demokrati där, är att isolera Kuba, att inte ha handelsavtal med Kuba. Vi har också föreslagit att EU skall försöka få handelsavtal med Kuba, man har det med Colombia. Är det en demokrati med mänskliga rättigheter? Man har det med Peru som är bland det värsta jag har sett i Latinamerika. Därför tycker jag att det är mycket bra att turismen ökar. Vad jag menar är att man skall öppna och icke isolera, att man skall få breda kontaktytor, inte minst med folkrörelser.

Men jag utesluter absolut inte ett statligt stöd på vissa områden där det vore av stor betydelse. Det jag nu särskilt skulle vilja tala om är barn, kvinnor, inte minst med tanke på den ökade prostitutionen, och miljöarbete. Där finns det oerhört mycket att göra också när det gäller kemikalier i jordbruket. Där skulle Sverige kunna göra betydligt större insatser än i dag. Jag anser att det vore rätt och bra ur de biståndspolitiska målens syvinkel.

Anf. 99 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Hans Andersson säger att Kuba är ett udda fall. Ja, i dag börjar det faktiskt bli ett verkligt udda fall. Men på 60-talet när den här utvecklingen började fanns det många sådana udda fall ute i världen. Många länder föll in på samma väg, blev kommunistiska stater, socialistiska stater, enpartistater och diktaturstater. Men land efter land har ändrat sig, i Afrika, i Latinamerika och i Asien. Det är den utvecklingsvägen som även Kuba måste gå. Det måste de förstå. De måste själva ta initiativ och öppna sig. Man kan inte sitta i Kuba och skylla på andra när det gäller brist på demokrati och MR-utveckling i landet. Det ligger hos folket. Tyvärr styrs folket av en diktator som sitter på hela maktapparaten. Hade Kuba velat öppna sig hade man kunnat göra det i morgon dag genom att välja en helt annan tingens ordning i stället för att förtrycka och förfölja politiskt olikstänkande.

Jag tittade närmare på hur mycket pengar vi har bidragit med under årens lopp. Under en sjuårsperiod är det bara 3–4 % som har slussats in i Kuba via enskilda organisationer. Jag menar att man skall styra över det bistånd som vi eventuellt skall ge Kuba från den statliga delen till de krafter i Kuba som jobbar på en förändring. Det är de demokratiska krafterna vi skall stötta, inte diktatorn.

Anf. 100 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! De krafter som utgör en opposition vill ha ökade kontakter, mindre isolering och stöd. När vi i reservation 14 är helt överens om att vi skall granska mänskliga rättigheter är det bl.a. för att vi själva skall få bättre kunskap men också för att vi sätter ett tryck på dem vi har relationer med. I dag ger vi praktiskt taget inget bistånd alls till Kuba, förutom

litet forskningssamarbete och utbildning, i första hand när det gäller marknadsekonomi.

Jag tycker också att man skall akta sig för att använda så stora ord när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati. Jag har under lång tid varit i de flesta länderna i Latinamerika, och inte är Kuba det land där jag ser brott mot de mänskliga rättigheterna i störst skala. Långt därifrån, K-G Biörsmark, långt därifrån. Men det hindrar inte att vi skall vara mycket kritiska.

Vi skall heller inte använda så stora ord när vi inte förstår vad som ligger bakom. Man har sin stora granne, Förenta staterna, som i 35 års tid fört en blockadpolitik och gjort mycket mer för att underminera existensen av Kuba som samhälle. Då är det inte lätt. Därför föreslår vi att möjligheten att göra insatser skall öppnas. Det är också i syfte att få ett öppnare samhälle, att få en demokratisk utveckling, att få fler kontaktytor och att människor icke skall lida på det sätt som de tenderar att göra i dag eftersom de sociala villkoren försämras.

Men det udda med Kuba som jag tänkte på var snarast att man, trots att det är ett fattigt land och trots att man har många odds emot sig, har en ovanligt hög grad av positiva resultat. Jag pratar då om de sociala indikatorerna. Det beror på jämlikhetsambitioner i samhället.

Anf. 101 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Hans Andersson sade att Kuba måste utvecklas mot demokrati. Det instämmer jag i. Det finns bara ett stort problem, som K-G Biörsmark precis har tagit upp: Kuba är i dagens läge en diktatur. Kuba stöds av en diktator som i flera offentliga tal vid alla tillfällen har sagt att han inte vill se en demokratisk utveckling. Det är landets allra största problem i dagsläget.

FN har utsett en rapportör för mänskliga rättigheter i Kuba för att kunna följa utvecklingen och vad som händer med respekten för mänskliga rättigheter. Det gjorde FN för flera år sedan. Denna rapportör har ännu inte fått tillstånd att resa in i Kuba. Regimen motarbetar på alla sätt den här öppningen och utvecklingen mot en demokrati.

Jag håller med om att vi skall stödja de demokratiska krafter som finns. Det skall vi göra genom de frivilliga organisationerna som ju har en möjlighet att göra detta. Men det största hotet i dag är diktatorn, Hans Andersson.

Anf. 102 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har redan fört den här diskussionen med K-G Biörsmark. Låt mig bara avslutande säga så här: Jag har sällan hört några protester från moderaternas sida mot USA:s förskräckliga politik i förhållande till Kuba. Allt fler länder, i FN, i Latinamerika, tycker också att det är en förskräcklig politik. Det finns ingen som helst förståelse för detta.

Om man vill ha en öppnare situation i Kuba och en demokratisk utveckling skall man med all kraft se till att bryta blockader, bojkotter och isoleringspolitik. Att vara så fjär att man inte vill bidra till positiva initiativ av biståndskaraktär är att bidra till en ökad isolering av Kuba. Jag tror att det är helt kontraproduktivt, förutom att det är orättfärdigt.

Jag anser att man bryter mot flera mänskliga rättigheter på Kuba. Jag ser gärna rapporter om detta. Det är bl.a. därför jag också biträder reservation 14.

Men som jag sade tidigare: Den som vet någonting om hur det ser ut på kontinenten och vet någonting om hur människor drabbas av brott mot mänskliga rättigheter, mördas och utplundras i grannländerna skall inte ta så stora ord om demokrati och mänskliga rättigheter i sin mun.

Anf. 103 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Hans Andersson är ny i den här debatten. Därför kan jag förstå att Hans Andersson inte har hört vad vi har sagt tidigare. Det har tydligen inte kommit fram. Eva Zetterberg är väl medveten om vår syn på detta. Under tre års tid har vi här i kammaren fördömt USA:s ensidiga sanktioner mot Kuba. Det är bara att läsa gamla protokoll. Det finns där. Jag har sagt det vid ett flertal tillfälle.

Sedan tycker inte jag att staten skall stödja en diktaturstat. Stödet skall ske via de demokratiska kanaler som vi har i Sverige. Vi har de enskilda organisationerna. Det finns ett motstånd på Kuba. Låt oss stödja det! Men låt inte detta bli ett stat-till-stat-bistånd! Det är kontraproduktivt i dagens läge.

Anf. 104 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har sagt vad jag önskar säga i den här debatten. Jag skall inte uppta kammarens tid mera.

Anf. 105 ANDRE VICE TALMANNEN:

Det var en eftergift åt Hans Andersson att få stå i talarstolen och ta replikerna. De skall tas i bänkarna.

Anf. 106 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Fru talman! Jag började detta med att nämna våra procentsatser i den trestegshöjning som Miljöpartiet föreslog. Jag skall tala litet mer om det.

Den största summan som vi har avsatt går till en fond för särskilda miljöinsatser. Sedan går 600 miljoner till olika organisationer, de flesta inom FN. Jag återkommer till det senare.

När det gäller fonden för särskilda miljöinsatser är det precis som i föregående biståndsmotioner att vi inte har föreslagit några ändringar i landramarna. I vårt budgetförslag har vi valt att prioritera speciella verksamheter och sektorer. Därmed menar vi att hela fältet av biståndsaktiviteter vad gäller miljö gynnas i programländerna.

Den här gången föreslår vi också den här ökningen med 1 miljard. Vi menar att miljöfrågorna finns med i de flesta av samhällets verksamheter och aktiviteter i dag. Därmed får pengar som anvisas till miljöåtgärder också en insatsverkan i hela samhället. Vi har ett mycket vitt begrepp när vi talar om miljöåtgärder. Vi talar om att de får gå till t.ex. naturvårdsenheten i en region, de kan gå till institutionsuppbyggnad, undervisning i miljökunskap i en skola och stöd till kvinnor inom jordbruket.

När man talar om u-landsbistånd handlar det inte bara om u-länderna utan om världens länder över huvud taget både ur miljösynpunkt och ur

*Fel! Okänt
växelargument.*

social synpunkt. Miljöpartiet har i varje biståndsdebatt här i kammaren framhållit att ansvaret för tillståndet i världen är gemensamt för oss alla.

Det som inträffar i en del av världen berör alltid fler människor än bara dem i den närmaste omgivningen. Det får alltid någon form av återverkan eller påverkan, synlig eller osynlig, omedelbar eller långsiktig, också på andra platser, även om avstånden är långa. Det kan ta lång tid att resa från en plats till en annan, men med TV, datorer och telefon finns inga avstånd alls när det gäller kontakt- och informationsmöjligheter.

I vårt utvecklingssamarbete måste vi ständigt se till att de vi samarbetar med inte gör samma fel som vi själva har gjort en gång. Jag tror att just detta att man inte gör samma fel en gång till fungerar bäst i det partnerskap som vi har hört talas om här i dag, det som står beskrivet i Partnership Africa.

Miljöpartiets motioner har en rad yrkanden. Jag kommer bara att nämna några få av dem här.

Människor i industriländerna har ofta betraktat naturresurser som självklara och gratis. När de har förvandlats och bearbetats till en produkt har de plötsligt fått ett pris och ett värde. Men uttaget, minskningen, av naturresursen har inte dragits av från vinsten. Miljöpartiet menar att det är av avgörande betydelse att Sveriges samarbetsländer får klart för sig att ett lands miljöskuld är en realitet och att den växer i takt med nonchalerandet av den. Försök att återställa skadad miljö i dess ursprungliga skick ger sällan ett gott resultat. Det är dessa beräknade reparationskostnader som man kallar för miljöskulden. De bör alltid finnas med i en regions, ett lands eller en kommuns budget.

Ekonomi i västländerna fungerar ju ofta så att vinsterna från t.ex. en rovdrift av naturen, där man har tagit ut för mycket naturresurser, tillfaller privata intressen. Men kostnaderna och de negativa följderna för samma plundrande av naturen måste nästan alltid betalas av medborgarna i landet.

I biståndsmotionen tar vi också upp att hinder för ett gott biståndsberoende är sådant som gör att landet inte självt tar itu med nödvändiga samhällssektorer som t.ex. utbildning, omsorg och miljö. Eller också sparar man in på samhällsinsatserna för medborgarna och använder de resurser man får till t.ex. militära ändamål. Pengar kan också försvinna i den statliga organisationsapparaten. Det läser vi om ibland i tidningarna. Biståndsmedlen har ofta varit säkrare när de har gått direkt till biståndsorganisationer på platsen.

Sedan finns det hinder som drog- och alkoholproblem. Brist på jämställdhet och diskriminering av kvinnan är ett stort utvecklingshinder i tredje världen. Kvinnor har ofta ensam ansvaret för familjen. De arbetar och sköter familjens jordbruk och eventuellt en småskalig handel i samband med det. Men trots detta kan en kvinna vara helt beroende av mannen. Hon diskrimineras av lagen, trots att hon sköter allt detta, när det gäller att t.ex. vara arrendator eller jordägare eller om hon behöver ett näringstillstånd för sin verksamhet. Ett av de allra viktigaste stöd vi kan ge i ett utvecklingssamarbete är stödet till kvinnor. Ni har förmodligen hört att man säger: Stöd en man så stöder du en man, men stöd en kvinna så stöder du hela familjen.

Ett svårt hinder är också korruption som inte bara drabbar de nya länderna. Det är också en maktfaktor i de nya och sköra demokratierna i

Östeuropa t.ex. Mutor ökar alltid fattigdomen i ett land. Det fördelar automatiskt resurserna till dem som redan är rika, de som har råd att muta, och de fattiga får ingenting. Korruption förekommer på alla nivåer och alla områden, från den vanliga människan som mutar sig till en utbildningsplats eller en åtråvärd plats på ett sjukhus till den kapitalgenererande industrin som kan muta sig till tillstånd att exploatera åtråvärda naturresurser till nackdel för ett mindre företag.

Korruption försvagar alltid en stat och gör den instabil. Den undergräver också ett lands ekonomi. Mutor är en skattefri sidoinkomst som försvagar rättssystemet. Utländska intressenter i ett land har också stora möjligheter att få igenom sin vilja just genom mutor. I vår motion har vi ett förslag om att Sverige skall försöka tackla korruptionsproblemen genom en strategi och en planering i de samarbetsländer där sådant är utbrett. Man gör helt enkelt ett åtgärdsschema.

I USA är det kriminellt att muta. USA har också under många år försökt få andra stora industriländer som man har kontakt med att förbjuda mutor i lag. Nu har man äntligen haft framgång med sina övertalningsförsök. OECD:s asiatiska och europeiska medlemmar kommer i slutet av nästa år att skriva under ett avtal om att införa antikorrptionslagar.

Brottslighet och korruption har, som jag nämnde, ökat och har i många nya demokratier blivit ett hot även mot den globala ekonomin.

Ett av de mest uppmärksammade inslagen under IDEA:s, Internationella demokratiska institutets, sommarkongress i år var när en facklig ombudsman från Namibia på ett mycket känsloladdat sätt förklarade att endast demokratier kan klara av att göra slut på korruption som i sin allra värsta form, i hennes hemlands omgivning, totalt hade lamslagit ett land.

Jag skall till sist tala om hur vi har fördelat de 600 miljoner som är kvar av det anslag som går utöver ramprogrammet. Vi ger till narkotika-programmet, befolkningsfonden, flyktingkommissarien och Unicef – alltså till FN-institutioner. Vi ger till livsmedelsprogrammet. Vi ger också till en rad andra institutioner och svenska NGO:er.

Jag vill särskilt framhålla en ny post i budgeten som möjliggör ett icke organisationsbundet stöd. Det heter Särskilda multilaterala insatser till utsatta barn i fattiga länder.

Jag vill också här passa på att yrka bifall till reservation 21, som just handlar om utsatta barn i länder i hela världen.

Anf. 107 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Om inte grundläggande bistånds- och utvecklingssamarbete äger rum går oersättliga värden förlorade. Om människor inte får utbildning, hälso- och sjukvård, rent vatten och basföda, inte får möjlighet att utöva sina mänskliga rättigheter och att vara delaktiga i beslut som rör den egna byn, staden eller landet kan utvecklingen leda till att konflikter byggs upp mellan olika grupper i samhället. I värsta fall kan det leda till våld och krigshandlingar.

Sveriges samarbete med mer än 100 länder visar på mångfalden i vårt bistånd på det bilaterala planet. Dessutom har vi också vårt stora multilaterala bistånd.

Enligt kristdemokraternas mening är det viktigt att vi koncentrerar oss på de allra fattigaste länderna samtidigt som vi ser till deras vilja och förmåga att tillgodogöra sig biståndet. Väl genomtänkta och förberedda

*Fel! Okänt
växelargument.*

satsningar med klara målsättningar som går att följa och utvärdera gör det lättare att undvika misslyckade projekt.

Mindre projekt som utgår från lokalbefolkningens behov och utarbetas i nära samarbete med dem har stora förutsättningar att lyckas och kan få en god spridningseffekt. De enskilda organisationerna är en viktig del av det bilaterala biståndsarbetet. Deras arbete på lokalnivå kan vara betydligt effektivare än stort upplagda projekt som är svåra att överblicka. Deras kunskaper och kompetens kan med fördel användas också i planeringen och genomförandet av nationella och internationella insatser. Samråd med enskilda organisationer och kyrkor bör ske kontinuerligt i planeringen av utvecklingssamarbetet, framför allt i landstrategiarbetet, vilket var fallet under den förra regeringen.

Ytterligare skäl att kanalisera mer biståndsmedel via de enskilda organisationerna är deras folkliga förankring och deras effektivitet. Dessutom har de hög beredskap att snabbt gå in i katastrofsituationer, förutom att de också bedriver ett långsiktigt och uthålligt arbete av förebyggande karaktär.

Därför har vi kanaliserat 100 miljoner utöver regeringens förslag till de enskilda organisationerna. Vi ger dessutom mer till katastrofbistånd och humanitärt bistånd och även till miljöinsatser, och därför kan även sådana insatser ofta kanaliseras via enskilda organisationer. Så det blir betydligt mer medel dit än vad som framgår av just den posten.

År 1991 utgav den dåvarande regeringen för första gången en årsredovisning över det svenska internationella utvecklingssamarbetet, som kallades för Svenskt bistånd. På ett lättförståeligt sätt beskrevs det svenska biståndets innehåll med bl.a. heltäckande statistiska uppgifter, samt en genomgång av mottagarländernas efterlevnad av de kriterier Sverige hade åsatt samarbetet. Bl.a. redovisades ländernas följsamhet av respekten för mänskliga fri- och rättigheter och demokratins spelregler.

Denna form för redovisning som rönt ett stort intresse har fr.o.m. budgetåret 1996 upphört. Det verkar som om regeringen hyser en bristande tilltro när det gäller dels att utvärdera innehållet och formen av biståndssamarbetet, dels att redovisa biståndets utveckling.

Vi beklagar detta. Vi anser att biståndet skulle tjäna på en större öppenhet och mer av den här typen av redovisning. Det skapar förtroende och respekt även för de svårigheter som ett biståndsarbete oundvikligen dagligen ställs inför. Därför föreslår vi att regeringen fattar beslut om att återuppta utgivningen av Svenskt bistånd och därmed redogöra på ett utförligt sätt för demokratiutveckling och för mänskliga rättigheter i biståndsländerna. Jag yrkar bifall till reservation 14.

Vi har också en något annorlunda syn när det gäller landramar och samarbetsavtal. Vi menar att flexibiliteten i biståndet måste öka. De stora reservationer på minst 3,5 miljarder kronor som har uppkommit de senaste åren är inte ett tecken på minskande behov. Vi har alla hört om de ökande behoven. De är snarare ett bevis på att vårt bistånd inte är tillräckligt flexibelt.

Under den förra regeringens tid vidtog man åtgärder för att komma bort från tidigare låsningar i form av automatiska landramshöjningar och alltför långa avtalsperioder på ända upp till fem år. Vi anser det olyckligt att de långa avtalsperioderna har återinförts och vi vill i stället förorda en större flexibilitet och ökad möjlighet att överföra delar av landramarna

från länder där man inte har tillräckligt stor kapacitet att ta emot det bistånd vi har tänkt oss till andra behövande länder och regioner. På det sättet kan man på ett effektivt sätt se till att medlen kommer till nytta så snart som möjligt. Jag yrkar bifall till reservation 11.

Sedan vill jag säga några ord om ett fristående utvärderingsinstitut som vi har motionerat om flera år i följd. Även om Sidas utvärderingsenhet har stärkts och expertgruppen för utvecklingsfrågor har tillsatts kan det inte ersätta ett självständigt och oberoende utvärderingsinstitut av typen sekretariatet för analys och utvärdering av det svenska utvecklingsbiståndet, som kallades för SAU.

Vi anser det beklagligt att det här oberoende sekretariatet har upphört. Vi menar att på det här sättet kommer Sida att utvärdera en del av sin egen verksamhet och det är olyckligt.

Vi noterar att Riksrevisionsverket som reviderar Sidas förvaltning har riktat anmärkningar mot Sidas årsredovisning. Man har pekat på brister som avser kopplingen mellan mål och resultat, redovisning av prestationer och kostnader och kvalitetssäkring av underlaget för redovisningen.

Nyligen kritiserades Sida av Riksrevisionsverket i samband med en granskning av Östeuropastödet för att man inte tillräckligt följde upp hur biståndsmedel användes. Man saknade en dokumenterad uppföljning av de finansiella insatserna i nästan samtliga akter som ingått i Riksrevisionsverkets granskning. Riksrevisionsverket ansåg att bristerna gör att Sida snarast bör se över sina rutiner.

Vi anser att de anmärkningar som Riksrevisionsverket har riktat mot Sidas redovisning pekar på det orimliga i att en myndighet förväntas att på ett objektivt sätt utvärdera den egna verksamheten. När det gäller den ekonomiska redovisningen har vi ju RRV:s revision, men vi menar också att ett självständigt och oberoende utvärderingsinstitut av typen SAU, som är fristående både från Sida och UD, bör skapas i syfte att granska, utvärdera och följa upp det svenska biståndet.

Vi menar att det är angeläget med en extern oberoende analys och utvärdering av det svenska biståndet. Det skall inte kunna råda något tvivel om att biståndsresurserna hanteras på ett effektivt och oklanderligt sätt och att de motsvarar de högt ställda kvalitetskrav som jag tror att vi alla har.

Jag yrkar bifall till reservation 15.

Vi har på många olika områden föreslagit en högre anslagsnivå än regeringens, men den har som bekant blivit avslagen. Jag skall nämna några av de områden där vi vill satsa mera.

Regeringen säger själv att man vill satsa mer på utsatta barn i fattiga länder. Vi tycker att det är konstigt att man samtidigt skär ned anslagen till FN:s barnfond Unicef. Man har faktiskt på tre år gjort en ungefär 30-procentig nedskärning. Vi tycker att detta är olyckligt. Även om Sverige vill ha ett större inflytande, något som också vi ställer oss bakom, tycker vi inte att detta är skäl nog för att göra nedskärningar i denna viktiga verksamhet. Vi vill alltså att anslaget skall vara högre än vad regeringen har angivit.

Som helhet har vi velat satsa 1,8 miljarder mera det här året, 2,4 miljarder mera för nästkommande år och 3 miljarder mera för år 2000. Tillammans blir detta över 7 miljarder. Det betyder att vi när det gäller det

*Fel! Okänt
växelargument.*

multilaterala biståndet har satsat mera på nästan alla de FN-organisationer som Sverige samarbetar med.

Vi ställer oss bakom den reformering av FN som också regeringen vill ha. Vi har i det avseendet alltså inga skiljaktiga uppfattningar när det gäller innehållet. Vi menar att den modell som de nordiska länderna har föreslagit är bra och att man skall arbeta för att den skall genomföras. Vi anser att det är väldigt viktigt.

Vi har inom andra områden av det bilaterala biståndet velat satsa mer pengar på näringslivsutveckling. Vi menar att näringslivet genom sin kompetens och erfarenhet kan spela en större roll än hittills för att småföretagsamhet och ett breddat näringsliv skall utvecklas i de fattiga länderna. De bör därför integreras effektivare i den svenska biståndsstrategin, även vid utarbetandet av denna strategi. Detta kan gynna svensk exportindustri, som på det här sättet kan få ett större engagemang i biståndsländerna.

Vi vill också satsa mer på förmånliga krediter för att stimulera investeringar i de fattigaste länderna. Vi vill vidare göra mer för att minska skuldbördan för de mest skuldyngda länderna. Vi tror att det är nödvändigt för att dessa skall kunna komma på fötter och påbörja en utveckling i rätt riktning.

Vi har också begärt att man på ett mer tydligt och detaljerat sätt skall tala om var reservationerna ligger, så att man också från oppositionens sida kan använda sig av dessa när man lägger fram sin biståndsbudget.

Jag vill till sist nämna något om miljöproblemen, som ju är globala och gränsöverskridande. Vi har efter Riokonferensen sett att de allra fattigaste länderna uttalat sin stora besvikelse över att man i många rika länder skär ned biståndet. De menar att det har bidragit till att man inte har kunnat fullfölja det som man i Rio har bestämt sig för.

Vi tycker naturligtvis att det är viktigt att u-länderna gör allt vad de kan för att bidra till en förbättrad miljö, men vi menar att man från de rika länderna inte kan pådyvla de fattiga länderna ansvaret för detta. Vi har ändå huvudansvaret.

Frågan om konfliktförebyggande insatser vill jag bara nämna. Vi menar att det är oerhört viktigt att här satsa ännu mer. På det sättet spar man framför allt mänskliga men också materiella resurser.

Jag yrkar bifall till reservationerna 11, 14 och 15 i det här avsnittet.

Anf. 108 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Agneta Brendt har i sitt anförande redogjort för hur utskottets majoritet ser på ram och avräkningar, fördelning av pengar och övergripande frågor. Vi har också hört biståndsminister Pierre Schori redogöra för regeringens inställning i biståndsfrågor. Jag skall försöka komplettera bilden med några ytterligare bitar som tas upp i utrikesutskottets betänkande 1997/98:2 Utgiftsområde 7, Internationellt bistånd med bl.a. geografiska områden, biståndsförvaltning och enskilda organisationer.

Sverige har en lång demokratisk tradition, som gör det naturligt för oss att fästa uppmärksamheten på demokratifrågor och MR-frågor här hemma likaväl som i vår omvärld. Det känns därför extra bra att vi har den här debatten just i dag, som är MR-dagen. Jag vet inte om det är en

slump, men jag hoppas att det ligger en djup tanke bakom denna planering.

Vi kan ute i världen se en utveckling mot allt fler demokratiska stater, men vi kan också bekymrat konstatera mycket grava övergrepp på mänskliga rättigheter, civilbefolkningens lidanden i väpnade konflikter, barnarbete – bara i Indien beräknas antalet barnarbetare till 200 miljoner – slavarbete, barnsoldater, sexuell exploatering och likartade mycket svåra frågor.

Fattigdomen är huvudorsak till den här situationen, som vi har diskuterat här i dag, men fattigdomen är också det största hotet mot freden. Av de fattigaste länderna finns merparten i Afrika, och där finns också hela 40 % av världens fattiga.

Jag kan inte låta bli att påminna om att vi alldeles nyligen i utskottet hade ett besök av en delegation från parlamentet i Elfenbenskusten. Man delgav oss att i deras hemland var hela 40 % av befolkningen flyktingar. Vi måste se våra insatser också i perspektivet av de insatser som de allra fattigaste länderna gör på det här området.

Som redan har framgått kommer regeringen under våren 1998 att överlämna två skrivelser till riksdagen med anknytning till mänskliga rättigheter och demokrati: en om mänskliga rättigheter i en framtida svensk utrikespolitik och en till stöd för demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna genom utvecklingssamarbete. Jag kan bara instämma i att de är mycket välkomna.

Herr talman! Jag vill inledningsvis påminna om de farhågor som vi mött om att Sveriges kontakter med Afrika skulle komma att prioriteras ned, främst mot bakgrund av det framväxande östbistånd som Urban Ahlin från majoritetens sida redogör för här i dag. Utifrån den oron känns det extra viktigt för mig att från denna talarstol nu konstatera att så inte blivit fallet. Tvärtom är biståndssamarbetet med Afrika inne i ett mycket vitalt skede. Men hur vårt biståndssamarbete skall komma att utvecklas till det partnerskap som vi eftersträvar kommer vi att få möjlighet att debattera mer ingående vid ett senare tillfälle när skrivelsen ligger på vårt bord.

Att Afrika kräver afrikanska lösningar är en självklarhet som vi redan har konstaterat, men det är inte alltid lika självklart i biståndets praktiska tillämpning. Det har också funnits en övertro på att västvärldens lösningar, som allmänna val och politiska partier, automatiskt också skall vara Afrikas och skall utvecklas i samma takt som har skett här hos oss.

Nordiska Afrikainstitutet bedriver forskning som främjar samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare samt dokumenterar och informerar. Detta skapar tillsammans med Sidas kompetens ett värdefullt underlag för arbetet att ta fram ett partnerskap med Afrika. Det finns i utskottet samstämmighet på området biståndsförvaltning.

Jag anser Sidas informationsverksamhet vara föredömlig, men jag delar den oro som motionären ger uttryck för angående barnens situation i vårt närområde. Även om mycket görs både av Sida direkt och indirekt genom vänorter och enskilda organisationer, är barnens ofta svåra situation värd en ytterligare angelägen fokusering.

Nyligen kunde vi på TV delta i kampanjen Världens barn, där barns behov runt om i världen lyftes fram. Vi kunde där se situationen för barnen i Baltikum. Det visades hur man hjälper dem som kommer från splitt-

*Fel! Okänt
växelargument.*

rade familjer. Vi kunde se flickors utbildning i Afghanistan och handikappade barn i Liberia. Informationen byggde på att man verkligen hade bra projekt att visa. Man kan inte förmedla information utan att ha en sådan grund, och det känns därför tillfredsställande att vi har ett bra bistånd.

Men biståndet kan inte ensamt lösa utvecklingsländernas problem. Investeringar, marknadstillträde för nya produkter samt ramverk och allmänna förutsättningar måste främjas. I Afrika ser vi, som Pierre Schori talade om, en ny, ung ledargeneration växa fram. Jag vill tillägga att många bland de nya ledarna glädjande nog är kvinnor.

Kenya är ett av de länder som berörs i det betänkande som behandlas i dag. När nu Kenya samtidigt är inne i en valrörelse ger det anledning till en extra kommentar. Jag vill understryka att målsättningen med biståndet till Kenya är att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Det är en målsättning som är väl motiverad utifrån landets allvarliga läge. Vi har nåtts av rapporter om upprepade oroligheter som har inslag av våld, och även våld med dödlig utgång.

Nu vet vi att såväl valdag som förutsättningar är fastställda, och valet kommer att hållas den 28 december i år. Den nuvarande presidenten Moi – som har kritiserats hårt från olika håll, såväl internt i Kenya som internationellt – ställer än en gång upp för omval. Men det finns fler kandidater. Notera då särskilt att det finns två kvinnliga kandidater till presidentposten. En av presidentkandidaterna är Cherity Niglilu, SDP, som jag själv hade förmånen att träffa i somras, och den andra är Mangari Matay, som kandiderar för det liberala partiets räkning.

När vi nu ändå är inne på Kenya kan vi lätt glida över till Nairobi och omfattningen på ambassaden. En ingående diskussion om hur ambassaden skall vara bemannad hör knappast hemma i denna debatt. Men en del är väl värt att besvara och lyfta fram. Det flexibla och obyråkratiska sättet på vilket det har inrättats såväl de behövliga projektkontoren i Rwanda och Burundi som ett kansli i Uganda är något som kan nämnas med ett uppskattande.

Även landet Zambia har kommit upp i debatten. Där vill jag peka på den skriftliga frågeväxling som jag själv har haft med Pierre Schori i ärendet. Jag var väldigt orolig för den utveckling som vi kunde se och de bakslag för demokratin som vi har fått rapporter om från Zambia. Frågan är uppmärksammasad.

När det gäller Guinea Bissau, som Hans Andersson berörde, vill jag understryka att det är oerhört viktigt att vi inte väjer för att utvärdera det bistånd som har givits. Det är så jag ser den rapport som Sida har tagit fram. Man vill titta, granska och se vad man kan dra för slutsatser av det bistånd som vi redan har genomfört i Guinea Bissau. Jag kan inte se att det finns någonting att invända mot en saklig uppföljning.

Ord, meningar och organisationer – men vilka människor ser vi då bakom, eller mer rätt uttryckt framför, våra politiska ambitioner? För mig är det människor som saltarbeterskorna.

Saltarbeterskorna arbetar hela dagen i den obarmhärtiga solen. Varje månad öser de upp 300 ton salt åt bolaget som dominerar deras hembygd i södra Afrika. Kvinnorna kommer tidigt på morgonen och tillbringar hela dagen i det salta vattnet. Nedböjda med händerna i saltet fyller de sina hinkar. De sätter dem sedan på huvudet, bär dem till lastbilen, som för

saltet till lager. Så går de tillbaka till det vita saltet och fyller sina hinkar om och om igen, hela dagen hårt arbetande.

”På natten har jag så ont i ryggen, och min hud svider så att jag måste dricka sprit för att kunna somna”, sade en kvinna. ”Om vi bara hade ett skydd mot solen där vi kunde vila ibland”, suckade en annan kvinna. Kvinnorna skulle också behöva handskar till händerna som förstörts. De är alldeles sönderspruckna av allt saltet, och ögonen lider av det starka vita ljuset när inte skyddsglasögon finns att tillgå.

De har heller ingen möjlighet att på sin arbetsplats tvätta av sig allt saltet i sötvatten. Väl hemma är det ofta så långt till och så ont om vatten att de aldrig helt får bort det sprickbildande saltet. Om ledighet bara betyder längtan att få vila ryggen, fötterna, ögonen och händerna, hur orkar man då se till barnens och de gamlas behov? Än mindre finns kraft för fackligt och politiskt arbete.

För att inte gripas av vanmakt inför svårigheter och människoöden går jag ofta till vår egen historia för att hämta kraft. Det underlättar både för att förstå och för att se möjligheterna. Saltarbeterskorna fick mig att tänka på tvätterskorna som Per Anders Fogelström beskrev dem i boken *Mina drömmars stad*. Där är det inte hettan utan kylan som beskrivs. De söndervärkta händerna i det kalla vattnet, kroppen som inte vill orka och arbetsvillkor lika usla som lönen.

Vi kan skänka handskar och borra brunnar till saltarbeterskor. Men vi måste också ge dem redskap som underlättar för kvinnor och män att varaktigt kunna förändra sina arbets- och levnadsvillkor.

Herr talman! Globaliseringen av världsekonomin är på gott och ont en viktig faktor som tvingar oss att söka nya arbetsmetoder och förstärka ansträngningarna för samarbete. Inte heller biståndet kan undgå att beröras av den förändringen. Utvecklingen av miljöekonomiska metoder och analyser samt kunskaps spridning blir i den globala världen allt nödvändigare.

Indien, Kashmir och Östtimor har också tagits upp i motioner som har besvarats, med undantag för yrkande 5 i motion U620. Här är det viktigt att se på den stora samstämmigheten i utskottet som präglar arbetet med Östtimor. Det är ingen i utskottet som har framfört någon invändning mot de insatser som görs i dag eller planeras. Men i avvägningen gentemot andra insatser finns här en avvikande mening från majoritetens ställningstagande.

På grund av brist på taletid får jag välja att stanna här.

Anf. 109 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Som har påpekats tidigare här i dag har biståndsbetänkandet mycket färre reservationer än vad det brukar vara. Det beror i mycket på budgetprocessen. De gamla reservationerna ligger nu gömda i tabeller och också i särskilda yttranden. Men det finns några reservationer.

De som jag här vill lyfta fram, och som inte har diskuterats så mycket i dag, är våra reservationer 1 och 3. De rör utredning om de biståndspolitiska målen. Vi har nu haft de sex målen ett tag. De har lagts fram successivt. Allt är viktigt. Risker är att det blir nya biståndsmål. Det har här nämnts att förhållandena för barn är ett av de viktigaste målen. Kvinnobiståndet finns redan med i mål nr 6.

Vi har bett att man skall titta på detta framför allt ur två aspekter. Det gäller först och främst demokratimålet. Det sägs mycket bra om demokrati i olika sammanhang. Vi menar att en avgörande faktor i ett uthålligt bistånd är att man får demokrati i länderna. Det skulle vara en komponent i en bred biståndspolitisk utredning. Ett annat skulle vara det s.k. oberoendemålet, som jag redogjorde för tidigare från talarstolen.

Det skulle jag vilja ha en kommentar till. Varför är socialdemokraterna så negativt inställda till att vi skall få en utredning? Är det inte dags för det nu? Det var mycket länge sedan vi hade en sådan.

Anf. 110 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag delar Biörsmarks uppfattning att det är väldigt viktigt att vi får en bred debatt. Jag önskar att vi får en bred debatt inte bara i denna kammare utan också ute i landet i dess helhet kring biståndsfrågorna.

Vi har tidigare här i kammaren i dag diskuterat den sviktande biståndsviljan. Den har vi alla en ambition att åter lyfta. Men jag kan inte avhålla mig från att undra, när vi nu har jämställdhet som biståndsmål, och äntligen har fått upp kvinnofrågorna på den nivån: Finns det där någon bakgrund till att det är först nu man vill se över biståndsmålen?

Jag tycker att det är en slående tanke att när kvinnorna på allvar har slagit igenom inom biståndet vill man riva upp de mål man satt utan att man har haft någon chans att utvärdera dem på ett bra sätt.

Anf. 111 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det där var grovt. Det var mycket grovt. Här har vi från Folkpartiet drivit kvinnofrågorna i biståndspolitiken i årtal. Sedan skall man få höra att det skulle vara detta som är orsaken till att vi vill ha en utvärdering av våra biståndsmål för att se hur de förhåller sig till varandra och hur effektiva de är. Jag tycker nästan att det var ett slag under bältet.

Visst skall vi ha en bred debatt ute i landet. Det välkomnar jag. Men det är viktigt att man får en politisk inblick i och en utredning av det framtida biståndet in på 2000-talet. Vi ser här vad som har hänt med krympande biståndsanslag och en mängd svårigheter som kommit in i bilden. Inte minst ur det perspektivet anser vi att oberoendemålet har spelat ut sin roll. I dagens läge när vi bryter ned hinder och öppnar för frihandel och utbyte är det ett förlegat biståndsmål.

Skulle Carina Hägg lyfta fram någonting som vi eventuellt skulle rensa bort är det oberoendemålet. Det är också det jag här har lyft fram. Men kom inte och säg att det skulle finnas någon form av tveksamhet inför jämställdhetsmålet! Där har vi från Folkpartiet varit pådrivande.

Anf. 112 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag vill inte på något sätt undervärdera det jämställdhetsarbete som Folkpartiet har utfört. Men detta är ett slående sammanträffande i tid, och jag tycker att Biörsmark kan vara glad att han får undanröja den misstanke som har framkommit inte bara här genom mig utan även på andra håll.

Jag tycker att biståndsmålet som har med jämställdhet att göra borde få sätta sig. Vi borde utvärdera det och ta hänsyn till vilka konsekvenser

det kan få. I princip är jag alltid för att man granskar biståndet på så många olika sätt som möjligt.

Prot. 1997/98:44
10 december

Anf. 113 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill ställa tre frågor som jag har berört tidigare.

I ett särskilt yttrande har Vänsterpartiet, och flera andra partier också, tagit upp frågan om de västahariska flyktingarna i Algeriet. Till stor del är det kvinnor som finns där, under svåra omständigheter. Det pågår en process som innebär en folkomröstning i Västsahara under 1998. Hur ser Carina Hägg på den frågan? Kommer det att finnas utrymme för att göra någonting mer? Det kommer nämligen att behövas.

Det finns också ett särskilt yttrande som gäller Östtimor. Otillräckliga insatser har gjorts i ett utomordentligt besvärligt läge när det gäller mänskliga rättigheter. Finns det någon beredvillighet hos majoriteten att göra något för detta?

Slutligen gäller det frågan om Guinea Bissau, som jag också tog upp tidigare. Frågan berörs i en motion. I och för sig framgår det inte att pengarna skulle minska, utan beloppet på 35 miljoner står kvar. Men jag tror att det finns en idé om att gå över till stöd för mänskliga rättigheter, men framför allt stöd till betalningsbalansen, dvs. skuldavskrivning. I det läget behövs kanske ingen ambassad och man kanske tappar närvaron i en av de allra fattigaste länderna i Afrika. Finns det någon synpunkt på detta?

Anf. 114 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag skall börja med den sista frågan, som gäller Guinea Bissau. Jag har också engagerat mig i frågan utifrån den utvärdering som Sida gjort och som jag tycker var fullt befogad. Hemma i min kommun finns en högstadieskola som aktivt engagerat sig i Guinea Bissau. För en vecka sedan fick jag rapporter om att taket var klart på den skola man samlat in pengar till. Jag följer alltså noga det som händer i Guinea Bissau, men jag kan inte i detta skede säga vad utvärderingen fullt ut kommer att leda till. Det finns dock ingenting i dag som tyder på att man skall dra sig ur Guinea Bissau. Även från andra ledamöter har vi hört att det finns ett ännu större behov av en utvärdering. Vi måste allihop stå bakom det faktum att man skall utvärdera saker och ting.

När det gäller Västsahara kan vi glädjande nog konstatera att det ser ut som om man äntligen är nära en lösning. Man är inte riktigt framme, men än så länge ser det ut som att pusslet verkar falla väl på plats. Vi har sagt att vi kommer att ställa upp med polisinsatser. Dock får vi avvakta och se vad detta i praktiken leder till innan vi här i kammaren låser oss vid vilka åtgärder vi vill ställa upp med. Men vi är som sagt väldigt positiva till detta. Det finns ett starkt engagemang för Västsahara.

Jag vill gärna påminna om att Sverige ger humanitär hjälp till Östtimor genom den internationella Röda kors-kommittén och att Sverige avser att stödja Unicefs insatser för att minska mödradödligheten. Sverige stöder också en ökad FN-närvaro i området. Detta skulle också komma Östtimor till del. Oerhört mycket görs alltså. Det finns inte några delade meningar i utskottet om vare sig det som pågår eller det som planeras.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 115 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag är den förste som vill ha skarpa och bra utvärderingar, så att man vet vad man gör. Jag uttalade snarast en farhåga, som jag tror att jag har viss grund för. Jag hoppas att Carina Hägg bevakar den frågan.

Det är sant att Sverige har utlovat tio – om jag minns rätt – civilpolis till Västsahara. Men vad jag pratade om var det akuta hjälp- och stödbehovet till dem som är flyktingar i Algeriet i dag under mycket svåra omständigheter. De borde helst överflyttas till västahariskt område för att kunna vara med i den politiska processen. Där föreligger behov som jag inte alls tror att vi ännu från svensk sida har haft resurser att fylla.

Anf. 116 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara kommentera det sista inlägget på så sätt att jag inte tycker att vi skall föregripa de lösningar som den särskilde medlaren håller på att arbeta fram. Jag tror att det skulle vara olyckligt. Vi skall i stället utifrån resultatet av det arbetet titta på vad vi har möjlighet att göra.

Anf. 117 INGER KOCH (m) replik:

Herr talman! Vi har ett bra bistånd, sade Carina Hägg. Jag vet inte riktigt om det bistånd Sverige har förmedlat till Afrika i alla lägen direkt har bidragit till att stärka demokratin och utvecklingen av de mänskliga rättigheterna. Vi moderater tycker inte det. Det finns många länder under diktatur som Sverige har stött alldeles för länge.

Men nu har vi fått ett löfte om en redovisning av hur det svenska biståndet hittills har bidragit. Vi vet alltså inte detta i dag. Vi får väl lita på den biträdande utrikesministern, biståndsministern, när han säger att en redovisning skall komma. Vi har fått löftet tidigare. Jag hoppas att det löfte som ministern gav häromdagen och i dag här i kammaren inte bara är ett löfte, utan att det också kommer att avspeglas i en handling. Vi får vara optimistiska. Jag hoppas att vi i nästa budgetdebatt kan diskutera det här goda biståndet och vilken inverkan det har haft på demokratin och de mänskliga rättigheterna.

Jag vill ta upp en annan sak också, Carina Hägg. Det bistånd som går via EU till Afrika handlar om en betydande summa pengar. Vi moderater har under flera år föreslagit att det SADC-samarbete som nu växer fram skulle få fastare strukturer också när det gäller bevakningen av mänskliga rättigheter och kontroll. Europarådet skulle kunna vara en bra förebild. Utskottet har flera gånger skrivit om detta, och varit positivt till det. Men vi har inte sett någonting från regeringens sida. Är Carina Hägg beredd att driva på regeringen i denna fråga? Det handlar faktiskt om en ganska god tanke.

Anf. 118 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Inger Koch tar upp frågan om Europakommissionen och de konventioner som är knutna till den. Jag tycker att det är väldigt bra. Jag uppskattar och välkomnar om Europas lösningar kan ge inspiration till andra världsdelar. Vi kan inte säga att SADC skall kopiera det som vi

har valt som våra lösningar. Men visst vore det väldigt positivt om vi kunde inspirera.

Vi vet ju allihop vad detta har betytt för att värna de mänskliga rättigheterna i Europa. I den delen tror jag att jag och Inger Koch har samma uppfattning. Däremot vill hon gå ett steg längre. Jag vill i stället överlåta till de afrikanska länderna och organisationerna själva att fatta det konkreta beslutet om ifall de skall välja den här lösningen eller inte.

Inger Koch nämnde att jag hade sagt att Sverige har ett bra bistånd. Det står jag för – jag tycker att Sverige har ett mycket bra bistånd. Men det finns naturligtvis undantag. Det har naturligtvis hänt sådant som inte har varit det allra bästa. Jag tycker inte att man skall värja sig mot att kritiskt granska det som inte har gått så bra som vi hoppades. Vi har t.ex. dragit ned biståndet till några länder där vi har konstaterat en korruption som vi inte kan acceptera. Det står tydligt skrivet på flera ställen i betänkandet att detta har haft en inverkan på biståndsnivån.

Man skall lyfta fram det som är bra. Men jag håller med Inger Koch om att man inte heller skall värja sig mot det som inte har varit lika bra.

Anf. 119 INGER KOCH (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte alls att vi i alla lägen skall kopiera det som vi gör i Europa och direkt implicera det i Afrika. Men det finns en del goda idéer om hur man har utfört t.ex. uppföljningen av de mänskliga rättigheterna och brotten mot dessa i Europa. Europarådet har ju gjort en enastående insats här. Det är bra att Carina Hägg är positiv till det synsättet.

Men det gäller också att föra fram de här sakerna inom EU. Det är biståndministerns sak att föra fram de här idéerna och tankarna i det framväxande SADC-samarbetet. Jag hoppas att Carina Hägg vill bidra till det.

Anf. 120 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag vill också ta upp demokratifrågan. Vi har en gemensam reservation där vi talar om att vi vill ha tydliga skrivningar om hur det står till i Sveriges biståndsländer när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

Utrikesutskottet brukar skriva ett betänkande om mänskliga rättigheter. Så länge som jag har varit med – det är inte så lång tid – har detta kommit till på grund av motioner. Jag menar att det är väldigt viktigt och värdefullt att vi får en skrivelse från regeringen där den redogör för sina synpunkter och att den inte bara gör det i allmänna ordalag utan att den också går in på enskilda länder.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Carina Hägg. På vilket sätt försöker regeringen, t.ex. när det gäller relationerna med Kuba, att utveckla demokrati och mänskliga rättigheter? Såvitt jag har förstått pågår det inte något projekt som direkt går ut på detta. Jag har i detta sammanhang även hört från kubaner här i Sverige, som har flytt på grund av politiska åsikter och att de inte fritt har kunnat utöva sina politiska rättigheter, att de är mycket betänksamma även mot någon enskild organisation som får stöd för att utöva bistånd i Kuba. Det är väldigt viktigt att man är oerhört försiktig när man riktar bistånd till sådana länder. Vi har i och för sig inte vänt oss

*Fel! Okänt
växelargument.*

mot biståndet, men vad görs för att de mänskliga rättigheternas utveckling och demokratins utveckling verkligen skall ta steg framåt i Kuba?

Anf. 121 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Ingrid Näslund frågade mig vad regeringen gör gentemot Kuba. Jag tycker att det var synd att hon inte tog chansen när Pierre Schori var här att ställa den frågan direkt till honom när han företrädde regeringen här i dag.

Jag vill svara på vad vi gör från riksdagens sida. Vi hade alla möjlighet att träffa representanter för Kubas parlament här. Vi hade då möjlighet att föra fram hur vi ser på situationen i Kuba och att lyfta fram frågorna om mänskliga rättigheter m.m. Vi är ju alla medvetna om att det finns mycket att önska när det gäller de mänskliga rättigheterna i Kuba.

Vi har däremot inte valt den linje som USA har valt och som inte har visat sig vara framgångsrik, dvs. att fortsätta att kyla ned de redan kalla kontakterna mellan de två länderna. Vi tror på kontakter – möten mellan politiker, turistresor, forskningssamarbete. Det finns en hel rad olika insatser som kan göras just för att stötta och hjälpa dem som önskar en mer demokratisk utveckling i Kuba.

Anf. 122 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag vill säga att jag tidigare har haft den diskussionen med biståndsmministern utan att få några direkta svar. I dag tyckte jag inte att tillfället var lämpligt, eftersom vi då inte behandlade just den delen. Jag hann dessutom inte få svar på alla frågor som jag ställde då.

Det som jag tycker är viktigt i sammanhanget och som jag vill fråga Carina Hägg om är om hon som socialdemokrat tycker att hon har en pådrivande funktion när det gäller att se till att demokrati och mänskliga rättigheter upprätthålls i våra biståndsländer. Jag tyckte inte att Carina Hägg i fråga om Kenya framhävde så särskilt mycket hur viktigt det är att också där driva på demokratiutvecklingen. Har vi där något projekt som verkligen går ut på att påverka regeringen i en demokratisk riktning?

Anf. 123 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Biståndet till Kenya är utformat på ett sådant sätt att det främst skall riktas till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter. Det finns en rad projekt bl.a. inom medicområdet för att man skall få en mer objektiv beskrivning av skeendet i landet. Biståndet till Kenya sker på ett sådant sätt att man skall kunna stötta demokratin, vilket vi alla så väl vet behövs. På den punkten tror jag alltså att Ingrid Näslund kan känna sig nöjd.

Anf. 124 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Vi började med att ta upp miljön som ett problemorienterat ämnesområde som vi tyckte var angeläget inom biståndet. Vi fortsatte med demokrati, med jämställdhet och fattigdomsbekämpning. Sakta men säkert går det svenska biståndet mot en mer problemorienterad anslagsstruktur. Men ändå är det så svårt att få gehör för det fullt ut. Därför skulle jag vilja ställa en fråga till Carina Hägg. Varför är Socialdemokraterna så oerhört negativt inställda till att börja jobba med denna problem-

orienterade anslagsstruktur i stället för att använda landramarna som en struktur, som i och för sig har verkat länge? Men vi ser ändå sakta men säkert att det går mot en problemorienterad anslagsstruktur.

Prot. 1997/98:44
10 december

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 125 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag hoppas inte att Helena Nilsson menar att vi ser på biståndet som något oproblematiskt område. Jag tycker att ju mer man närmar sig biståndsfrågorna, desto mer ser man komplexiteten och svårigheterna och hur de olika behoven griper tag i varandra. Svårigheterna är väldigt många, trots att man ser möjligheterna. Jag förstår inte riktigt Helena Nilsson på denna punkt.

Helena Nilsson tog upp miljön. Jag tycker själv att vi kanske inte har hunnit med den tillräckligt mycket i den här debattrundan, trots att vi alla i andra sammanhang har tryckt på hur viktigt det är med miljöfrågorna. Jag hann bara tala om hur viktigt det är i det globala sammanhanget att vi på ett tydligare sätt får med de miljöekonomiska synpunkterna. Risken är att miljön kommer att få ta än mer stryk när ekonomin får rasa fritt som vi har kunnat se nere i Asien.

Anf. 126 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att just det som Carina Hägg pekar på är problemet, nämligen att vi har svårt att förstå varandra. Det är svårt att tydliggöra vad vi egentligen menar. Men Carina Hägg tar själv upp miljön. Miljön var det första området. Det är gränsöverskridande, mångfacetterat och svårt att angripa utifrån ett lands synpunkt och också via bistånd. Därför vore det mycket lättare om man såg på det som ett gränsöverskridande problem med många aktörer men där man ändå har ett helhetsperspektiv i biståndsarbetet. Om man jobbade problemorienterat med det som sker via FN multilateralt, det som sker via EU och det som sker via Sverige, då tror jag att det skulle bli en bättre lösning på det stora problem som miljöförstöringen utgör. När man ändå säger att det svenska biståndet sakta men säkert orienterar sig i den riktningen är just önskemålet att försöka förstå varandra så att en majoritet av arbetet i framtiden kanske kommer att vara problemorienterat. Det är det som jag hoppas på. Dessa debatter kan sakta men säkert göra att vi förstår varandra.

Anf. 127 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag vill också understryka att det inte bara är inom biståndets ram som man kan lösa miljöfrågorna. Den problematiken möter vi på alla andra politikområden också. Vi har sett bristerna i möjligheten att lösa detta på global nivå. Vi följer nu med spänning konferensen i Kyoto och ser vilka svårigheter som man har där att enas mellan länderna och världsdelarna i den här viktiga frågan. Frågorna löser man inte bara genom att samordna dem inom biståndsvärlden. De hänger samman även med det som händer utanför biståndsområdet.

Anf. 128 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Vad gäller anslag till internationellt bistånd har ju riksdagen redan fattat beslut om detta genom finansutskottets betänkande för en kort tid sedan. Dock har jag vissa synpunkter på biståndets fördelning

*Fel! Okänt
växelargument.*

och storlek, vilket också framgår av olika motioner som jag har skrivit själv eller där jag finns med bland undertecknarna. Jag skall lyfta fram några frågor.

I motion U633 framhålls att vi vill ha ett ökat stöd till den kashmirska befolkningen i dalen. Kashmirernas situation har förbättrats något genom byggandet av Urikraftverket, som nyligen tagits i drift. Detta miljövänliga kraftverk har delvis finansierats genom svenskt bistånd, bl.a. med ukrediter och gåvomedel och har lett till att befolkningen i Kashmirdalen nu har ström flera timmar om dagen, jämfört med några enstaka timmar förr. En stor del av elproduktionen kommer också Indien till del genom att elförsörjningen fördelas på stora områden. Dock råder det fortfarande elbrist.

När jag besökte Kashmir i höstas hände det väldigt ofta att strömmen försvann. Självklart skulle en fortsatt utbyggnad av kraftverket kunna bidra till en förbättrad elförsörjning i området och därigenom en utökad möjlighet att satsa på industri och annan verksamhet som så väl behövs i detta område med omfattande arbetslöshet. Det är också bakgrunden till motionsyrkandet om ansträngningar för ett svenskt stöd för en fortsatt utbyggnad av Urikraftbygget, särskilt som förstudier pågår om detta.

En förbättrad elförsörjning i Kashmir är önskvärd. Dessutom behövs det andra insatser för att hjälpa befolkningen till en dräglig livssituation. På grund av oroligheterna och konflikten i området finns det stora brister inom bl.a. utbildningsväsendet och sjukvården. Det råder brist på utbildad personal, material, utrustning m.m. Särskilt svårt att försörja sig har änorna i området.

De flesta familjer har drabbats av den 50 år långa konflikten. De flesta familjer har också mist någon anhörig. När en familjeförsörjare dödas på grund av sammandrabbningar, som indiska armén eller säkerhetsstyrkorna tar på sig ansvaret för, erbjuds vanligtvis någon annan familjeförsörjare en försörjningsmöjlighet. Detta gäller dock inte alltid när kvinnan mister sin man eller son. Dessa änkor, med ansvar för familjernas ekonomi och hushåll, lever under ytterst svåra förhållanden. Vi motionärer menar att en del av det bistånd som i dag kommer Indien till del borde gå till de mest utsatta grupperna i Kashmir.

Nu pekar utskottet på att Sverige har valt att koncentrera sitt bistånd i Indien till ett fåtal delstater – bl.a. Rajasthan, som jag också besökte. Jag instämmer i att detta område också är mycket fattigt och behöver omfattande hjälp och stöd, men vill ändå lyfta frågan om bistånd till befolkningen i Kashmir för, förhoppningsvis, framtida insatser.

Det finns ytterligare ett skäl till att från svensk sida finna vägar att stödja det kashmirska folket. När enskilda organisationer, t.ex. vi centerkvinnor, vill starta ett biståndsprojekt för att stödja de kashmirska änorna visar det sig vara mycket svårt att genomföra detta. Dessa kvinnor har nämligen extra svårigheter att organisera sig själva i mottagande kvinnoorganisationer på grund av att Indien administrerar området. Det finns där stora problem med byråkrati och administration, vilket försvårar detta organiserande. Därmed är bistånd med hjälp av Sida uteslutet.

Herr talman! Biståndet är ett viktigt instrument för att utjämna skillnaderna mellan rika och fattiga länder, även om andra insatser också behövs för att åstadkomma det. Jag tänker bl.a. på ändrade handelsvillkor, nedrustning och skuldavskrivningar.

I centermotionerna U207 och U209 krävs det en planering för hur en återgång till biståndsramen på 1 % av BNI skall kunna genomföras. Andre vice talmannen och jag har väckt motion U209. Där kräver vi att detta mål skall uppnås under en femårsperiod, i likhet med vad vår centerstämma fastslog i somras. I motionen kräver vi också att regeringen skall få i uppdrag att redovisa en plan för hur nivån på det svenska biståndet, med början 1998, skall återställas. Reservation 7 handlar just om att regeringen skall ha det här uppdraget och återkomma i 1998 års vårproposition. Därmed menar vi att vårt krav i motion U209, att detta skall påbörjas redan 1998, tillgodoses i reservation 7, vilken jag yrkar bifall till.

För att åstadkomma en rättvisare fördelning mellan rika och fattiga och mellan kvinnor och män i världen krävs det inte bara insatser från rika länders sida riktade till fattigare länder utan också insatser från rika personers och familjers sida riktade till fattiga personer och familjer i mottagarländerna. Dessutom måste mottagarländerna själva arbeta för en rättvisare fördelning mellan kvinnor och män. Sådana krav utvecklas också i motion U209. I den motionen påtalar vi motionärer bl.a. att enbart 0,9 % av den indiska befolkningen och 2,6 % – 2,4 % nämns också – av den pakistanska befolkningen betalar skatt; detta trots att en mycket större andel av befolkningen i dessa båda länder har goda inkomster och skulle kunna bidra till en rättvisare fördelning i sitt eget land. Vi motionärer menar att större krav måste ställas på mottagarländerna så att de själva via skattsedeln visar solidaritet med sitt eget folk.

I betänkandetexten noteras, som ett svar på motionskravet, att skattesystemet fungerar dåligt i vissa av de minst utvecklade länderna och att de omfördelande mekanismerna är ineffektiva. Utskottet menar också att den s.k. inhemska resursmobiliseringen, både offentligt och privat, kan vara en del i dialogen i samband med samarbetet. Jag välkomnar faktiskt dessa uttalanden som svar på motionskravet. Det är självklart att alla måste vara med och bidra till en rättvisare fördelning på vår jord, också de rika i de fattiga mottagarländerna.

Herr talman! I det särskilda yttrandet nr 8 framhålls, som det sagts här tidigare, att de västsahariska flyktingarna har en mycket svår situation bl.a. på grund av det utbredda våldet i Algeriet. Nu väntar vi, även detta nämns här, på en folkomröstning till hösten. Men detta kräver faktiskt ett omfattande stöd och en omfattande hjälp till flyktingarna. Jag tror inte heller att det är tillräckligt med polisresurser för just själva valövervakandet och annat i samband med valet. Jag tror att det behövs en beredskap till stöd bl.a. för flyktingarnas möjligheter att ta sig tillbaka till västsahariska områden. Därför tycker jag att det som framförs i det särskilda yttrandet nr 8, som jag ju inte kan yrka bifall till, är väldigt viktigt. Inte heller kan jag yrka bifall till det särskilda yttrandet nr 7, där det talas om behovet av ett ökat stöd till östtimoreserna. Jag kan dock uttala att jag verkligen tycker att det som står i det särskilda yttrandet är viktigt, nämligen att det finns ett stort behov av ökat stöd också till östtimoreserna. Tidigare har ju Röda korset nämnts, som nu skall ge bidrag via svenskt stöd, och Unicef. Vidare kan Caritas nämnas. Man lever, som sagt, under mycket svåra förhållanden. Särskilt gäller det barn och kvinnor.

Slutligen beklagar jag att utskottet inte har kunnat ställa sig bakom det förslag som framställs i motion U209 och som handlar om en försöks-

*Fel! Okänt
växelargument.*

verksamhet med en begränsad summa av nya biståndsmedel från Sverige, innebärande att man under en tvåårsperiod fördelar medlen lika mellan projekt som drivs av och för kvinnor och går till kvinnor och projekt som drivs av och för män. Om man hade en sådan försöksverksamhet och sedan gjorde en utvärdering skulle man kunna se hur det var med effektiviteten i en sådan försöksverksamhet och en sådan resursfördelning. Jag har en känsla av att effektiviteten är väldigt stor när det gäller bistånd till kvinnor. Men jag får, som sagt, finna mig i att man inte har kunnat tillstyrka det. Ändå vill jag alltså lyfta frågan för framtiden.

Anf. 129 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i många av de påpekanden som Ingbritt Irhammar här har gjort. En del av motionerna är tvärpolitiska. Jag har också själv stött dem. Jag hoppas att de bär frukt för framtiden, precis som Ingbritt Irhammar uttryckte sig.

Jag kan dock inte låta bli att ställa en fråga. Det gäller de motionsyrkanden som Ingbritt Irhammar nämnde och som bl.a. hon har framställt. Ni centerkvinnor verkar ligga betydligt närmare vår reservation nr 6, som flera partier har gemensamt. Jag tänker på enprocentsmålet och hur det skall nås. Jag frågar alltså Ingbritt Irhammar: Tänker ni centerkvinnor stödja reservation nr 6?

Anf. 130 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik:

Herr talman! Jag har mycket noga läst båda reservationerna. I reservation 6 riktas kritik mot tidigare fördelningar. Eftersom jag själv ställt upp på dessa kan jag knappast framföra kritik. Däremot yrkar centerkvinnorna bifall till krav som framförs i andra yrkandet i motion U209. Det gäller yrkande nr 2 och handlar om återbetalning och om att under en femårsperiod uppnå enprocentsmålet.

Kravet att regeringen skall återkomma i vårpropositionen med en planering för det här tillstyrks. Därmed tycker jag att vi har nått längre än vad vi hade hoppats när vi skrev motionen.

Anf. 131 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Herr talman! Bara ett klargörande. Jag undrar om Ingbritt Irhammar menar att enprocentsmålet enligt regeringens sätt att sköta det här kommer att innebära att man når upp inom en femårsperiod. Det kan ju ändå inte vara fallet.

Vi menar i vårt yrkande att man verkligen skall sätta i gång så snart som möjligt. Även om vi får finna oss i att det inte blir 1998 har vi krav gällande 1999 och 2000, för att man skall komma på rätt väg. Det är det viktigaste i reservationen.

Anf. 132 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik:

Herr talman! Jag uttalar mig inte om vad regeringen planerar vad gäller att uppnå återgången till enprocentsmålet inom fem år. Jag yrkade bifall till reservation 7, där man tillstyrker motion U209 yrkande 2. Där finns kravet att man skall uppnå detta inom en femårsperiod.

Anf. 133 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Det är svårt att välja i det här betänkandet som omfattar hela världen vad man skall ta upp för länder. Turkiet, kurdernas område, Indonesien, Östtimor, Västsahara kunde jag tala om under de åtta minuter som jag har mig tilldelade.

Jag har valt att i dag den 10 december tala om Tibet. Det är i kväll en ljushögtid på Norrmalmstorg, där man skall tända tusen ljus under stillhet. Man har byggt upp en mandala av sand. Denna högtid pågår fyra timmar. Därför valde jag att tala om Tibet i dag. Det finns mycket att säga härom som även gäller bistånd. Tibet behöver din hjälp, Tibet behöver vår hjälp och Tibet behöver Sveriges hjälp, både ekonomiskt och demokratiskt. Sverige har i resolutioner stött Tibet i FN och på andra håll. I EU skriver man resolutioner mot det sätt som tibetanerna förtrycks på. Själv är jag kritisk till ett-Kina-politiken, speciellt när det gäller Tibet, eftersom det har varit ett självständigt land. Dalai Lama var statsöverhuvud när Kina invaderade landet 1949. Man var inte så intresserad i Tibet av att ha utrikespolitiska kontakter, men man hade en del diplomatiska kontakter. Det var ett självständigt land. Det finns ca 6 miljoner invånare, vilkas språk, religion och levnadssätt skiljer sig fullständigt från kinesernas.

Inflyttning av sju och en halv miljon kineser har förvandlat tibetanerna till en minoritet i sitt eget land. Det finns ett nytt inflyttningsprogram där 100–1 000 kineser skall flytta in i Tibet i varje by eller liten stad. Det är ett sätt att förtrycka det tibetanska folket och att få en majoritet. De kineser som flyttar dit får förmåner som tibetanerna inte har och som kineserna inte har i sitt eget land. Kinesfamiljerna får t.ex. ha ett barn till, eller om de redan har två barn men det andra inga rättigheter har så får barnet rättigheter när familjen flyttar till Tibet. Plats finns det ju, men det är inte bara en fråga om plats. De dalar där man kan odla är mycket begränsade. Man försöker föra in kor i stället för tibetanernas jakar, man försöker föra in vete i stället för tibetanernas korn. På det viset blir man beroende av gödsel och annat som gör att det skall kunna gro där uppe.

1,2 miljoner tibetaner har dött som en följd av Kinas ockupation, av svält i fångläger, genom avrättning och tortyr. De arresteras och torteras fortfarande därför att de demonstrerar mot Kinas ockupation. De arresteras och torteras om de har ett kort på Dalai Lama i sitt hem.

Det finns en utbildningsaktion, en folkupplysning i klostren och av privata människor, en indoktrinering där folk skall avsvära sig sin lojalitet mot ibland sin religion, inte alltid men oftast, och framför allt mot Dalai Lama. Det här gör att många har börjat fly från Tibet, även om det är en mycket svår flykt. Fler och fler kommer till Dharmasala i Indien där exilregeringen sitter.

Tibetanerna har fått en än svårare situation. Man bygger upp militärläger runt hela Lhasa, huvudstaden, osv. Man får inte heller längre använda det tibetanska språket i skolorna som man ibland fått tidigare. Man tvingas t.o.m. att undervisa i tibetansk historia på kinesiska.

Miljöförstörelsen i Tibet är enorm. Den innebär risk för en ekologisk katastrof. Utsläpp, kalhuggning och vårdslös hantering av radioaktivt avfall påverkar hela världen. Jag reste till Tibet med tre exiltibetaner som hade bott över 30 år i Sverige och Norden. När de kom hem trodde de att det skulle finnas skogsklädda berg, men dessa var i stort sett alla kal-

*Fel! Okänt
växelargument.*

huggna. Där betar får och getter. Ni vet hur avbetningen går när det är på det viset.

Vi har fått en sak tillgodosedd som vi tar upp i en motion. USA utser Tibets ambassadör. Vi har bett om att en särskild koordinator för Tibet skall tillsättas. Det görs nu av Madeleine Albright. Behovet av en sådan kom upp i samband med Dalai Lamas besök i USA i april i år. Även om posten i praktiken innebär en ambassadörs rang försäkrar Albright att det bara är en koordinator. Kina protesterar förstås och betraktar det som en inblandning i landets inre angelägenheter.

Vad vi också vill är att det internationella samfundet skall hjälpa till med eller förmedla kontakter så att det kan bli förhandlingar mellan Kina och Tibet. Tibet har numera den uppfattningen – Dalai Lama företräder exilregeringen – att man vill ha autonomi, inte självstyrelse i riktig mening. Det är det enda möjliga eller tänkbara.

Vi har också talat om att stödja tibetanska radiostationer. Informationen är väldigt dålig, och många av dem som växer upp i Tibet i dag är analfabeter. Det finns en radiostation i Norge, Voice of Tibet, som sänder mot Tibet. Genom dessa sändningar sprids Dalai Lamas fredsbudskap och demokratisträvanden. Det sker genom en stiftelse i Norge som samarbetar med tibetanska journalister.

Det är faktiskt värre med förtrycket i Tibet än vad det har varit tidigare. Det är 20 gånger så många politiska fångar av tibetanskt ursprung i förhållande till deras antal som det är i Kina. Vi vet också att varje dag avrättas människor i Kina. En stor andel är tibetaner, alldeles för många – varje avrättning är ju en för mycket.

Vi har fått brev från människor i fångelser i Tibet där man talar om förtrycket. Jag går inte in på det, vi känner väl till förtryckets ansikte.

Det står på ett ställe i en tidning som jag har fått: Studera kinesiska, bli civiliserad. Det betyder att man ser på det tibetanska folket som mindervärdiga, som utbildade, som fångar, som okunniga. Men vi vet att de har en gammal kultur, vi vet att deras kunskaper är stora på många områden. Därför bör man naturligtvis låta dem utveckla sin kultur.

Det var en internationell parlamentarikerkongress i Tibet. Ungefär de saker som jag har framfört och ytterligare ett antal frågor vill man att regeringarna i världen skall föra fram så att vi kan hjälpa Tibet, att landet får sin autonomi och deras mänskliga rättigheter försvaras.

Jag har sett allt detta bara förvärras under det antal år som jag arbetat med Tibetfrågan. Det är alltså inte någon förbättring, bara försämring, med tvångssteriliseringar, fängslanden, tortyr, avrättningar. Man trycker tibetanerna ned i fattigdomsfällan mer än vad man behövde göra.

Tidigare behövde man inte hungra i Tibet, om det inte var missväxt. Men i dag svälter barnen. De går på gatan och ber om den mat från enkla restauranger som människor inte äter upp. Detta förekommer på många ställen i världen. I Tibet är det i stort sett bara tibetanska barn som svälter, trots att tibetanerna är 6 miljoner och kineserna är 7 ½ miljoner. Det är så gott som inga kinesiska barn som är i den situationen.

Anf. 134 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Jag skall tala om den del av betänkandet som handlar om stöd till Central- och Östeuropa. Det är ett område där utvecklingen sker mycket snabbt. För 6–8 år sedan när förändringarna började anade vi aldrig att länderna i Central- och Östeuropa skulle ha en så snabb utveckling när det gäller demokrati, mänskliga rättigheter, minoritetsrättigheter och marknadsekonomi. Allt har skett förbluffande snabbt.

Här handlar det egentligen inte om biståndssamarbete över huvud taget utan det handlar om Europas integration, att Europa nu kan komma samman och bli enad där det inte går några skiljelinjer tvärs igenom kontinenten. Det finns inga Jaltalinjer eller Molotov–Ribbentrop-linjer kvar. Vi får en enad kontinent.

De beslut som de västeuropeiska institutionerna – Europarådet, EU och Nato – har fattat om att vara öppna för alla Europas länder och demokratier är utomordentligt centrala. Vi kan se just de västeuropeiska institutionerna bli alleuropeiska. På fredag–lördag är det toppmöte i Luxemburg. Då skall EU fatta beslut om att påbörja förhandlingarna för snabbast möjliga medlemskap för de tio kandidatländerna plus Cypern. Förhoppningsvis kommer detta att gå väl. Det viktiga nu, inte minst för den svenska regeringen, är att se till att beslutet inte blir försenat så att förhandlingarna kan komma i gång snarast möjligt efter årsskiftet.

Det handlar alltså inte om ett biståndssamarbete, vilket ligger bakom en hel del av den kritik som vi moderater har och har haft när det gäller organisationen av stöd till Central- och Östeuropa, men jag återkommer till det.

Det har skett mycket, mycket glädjande och mycket snabbt i Central- och Östeuropa. Det finns två områden där problemen är större än vad vi trodde.

Det ena området är problemen med rättsstaten. Det har varit svårare att bygga upp en rättsstat i dessa länder som har plågats av diktatur och rättslöshet under lång tid. Att bygga upp rättsliga institutioner och okorrumperade statsförvaltningar har tagit mycket längre tid och har varit mycket svårare än vad vi kanske insåg i samband med de stora förändringarna i början av 1990-talet. Att den enskilde måste kunna få rätt gentemot en överhet eller andra enskilda är oerhört centralt. Vi i Västeuropa underskattade kanske att det skulle ta så lång tid för detta att växa fram. Detta är väl känt, och jag tänker inte gå in på det mera.

Det andra området är de sociala problemen. Det är någonting som också underskattades väldigt mycket. Det fanns ju en föreställning om att socialismen hade misslyckats med praktiskt taget allting utom det sociala som ändå verkade vara ganska hyfsat. Denna föreställning levde kvar mycket också i öst, vilket gjorde att man inte genomförde de reformer som var nödvändiga på det sociala området. Man levde kvar mycket i de gamla systemen. Sjukvården är fortfarande urusel. Jag tror inte att någon västerlänning över huvud taget skulle vilja besöka en sådan sjukvård. Medellivslängden är ungefär tio år kortare än i Västeuropa. Arbetarskydd saknades i de gamla socialiststaterna. Pensionerna var låga.

Det mest upprörande var de människor som inte fick plats i femårsplanen, de som inte bidrog till produktionen. De ställdes helt utanför som

Internationellt bistånd

Östbiståndet

barnen i barnhemmen i Rumänien. Man hade sitt värde bara som en del i produktionen. Marx och Lenin hade fel i det mesta, och särskilt mycket fel hade de när det gällde föreställningen att det sociala var en del i produktionen, och att den som inte var det och som inte bidrog till femårsplanen ställdes helt vid sidan av samhället.

Den svåra uppgiften nu är att lämna de urusla sociala systemen och gå över till de västliga sociala systemen. Man måste ha system som kan kombineras med utvecklingen, med kreativitet och som kan vara uthålligt trygga. Detta har underskattats, och därför fokuseras nu mycket av arbetet på det här. Världsbanken är den som kanske huvudsakligen är ledande på att tala om vikten av att ha fungerande sociala system och inte leva kvar i de gamla.

De gamla systemen går ut på att det sociala skyddet sköts via subventioner. Kanske två tredjedelar av den ryska budgeten utgörs av sociala subventioner. De går på ett mycket ineffektivt sätt till de gamla stora fabriker som kan ha flera tusen anställda eller till kolchoserna som inte gör någonting nyttigt. Av sociala skäl måste man ha kvar dessa mycket ineffektiva subsidier.

Det behövs alltså en chockterapi också på det sociala området. Det centrala är en förändring. De länder som inte har genomfört förändringar är de som har de största problemen. Ett exempel på detta är Rumänien där man inte fick någon chockterapi och där det inte skedde någon systemförändring förrän möjligtvis för ett år sedan. Där blev man kvar vid det gamla.

Vi bör erinra oss att det bilaterala stödet, som vi har anledning att här mest diskutera, är ett led i en ganska omfattande stödverksamhet som sker via EU, via Nordiska rådet, via Europarådet, via Världsbanken, via Europabanken, via IMF och via en hel del andra organ. Bekymret här är naturligtvis koordineringen av detta. Detta stöd är inte ett långvarigt, uthålligt utvecklingsstöd, utan det är ett övergångsstöd till länder som skall bli fulla samarbetspartner med oss i Västeuropa. Man måste ha en koordination och integration av stödet.

Det är bekymmersamt att vi i Sverige inte heller har någon riktigt bra koordination. Vi moderater har framför allt kritiserat två saker. Till att börja med har man lagt över delar av stödet på Sida i stället för att behålla det inom UD som en integrerad del av Europapolitiken, vilket man borde ha gjort. Det var ett misstag som skedde i samband med regimskiftet.

Det andra som vi har kritiserat är att man, i stället för att hålla ihop stödet ens inom Sida, splittrar upp det genom att lägga den särskilda miljarden hos Statsrådsberedningen och statsministern. Det ledde naturligtvis till den splittring och de felsatsningar som vi kan se som ett resultat av detta. Det hade varit mycket bättre att ha ett samlat program för vårt närområde Baltikum, Polen och nordvästra Ryssland och se det integrerat med de riktlinjer som vi diskuterar här i kammaren på grundval av utrikesutskottets beredning i stället för att göra allt på egen hand. Detta har delvis lett till att de svenska skattebetalarnas pengar har använts för saker som bättre kunde ha finansierats på annat sätt. Då hade de inte givit de resultat som de har gjort.

Herr talman! Därför borde man nu ta ett nytt grepp om stödpolitiken i fråga om Central- och Östeuropa i skenet av Europaintegrationen. Vi har

fört fram detta och avgivit reservationer. Jag yrkar inte bifall till ytterligare reservationer.

Prot. 1997/98:44
10 december

Anf. 135 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! På fredag samlas EU:s regeringschefer till sedvanligt toppmöte. På dagordningen står utvidgningen av EU. Länderna i Central- och Östeuropa och i Baltikum är kandidatländer.

Sverige har under flera år haft biståndssamarbete med dessa länder som förhoppningsvis har underlättat för dem att så snabbt bli kandidatländer till EU. Ett vänortssamarbete har också vuxit fram på lokal och regional nivå mellan Sverige och länderna framför allt kring Östersjön. Det har också bidragit till att stärka de mål som sattes upp för biståndssamarbetet och folkligt förankra detta bistånd.

Herr talman! Ryssland är det ojämförligt största landet i norra Europa. Den oerhörda potential som finns i ett nära samarbete med Ryssland måste tas till vara. Centerpartiet anser att både Sverige och Ryssland har mycket att vinna på ett närmare bilateralt samarbete.

Centerpartiet vill se en samlad svensk Rysslandspolitik. Regeringen bör återkomma till riksdagen och redovisa ett förslag till en samlad Rysslandspolitik. Låt gärna det nyligen avlagda ryska statsbesöket bilda avstamp för en sådan politik. Ömsesidig insikt om behovet av ett nära bilateralt svensk-ryskt samarbete är en god grund att utveckla samarbetet från.

Utskottet skriver väl om behovet av utbyggda relationer med Ryssland och besvarar centerpartiets konkreta yrkande. Jag önskar att den stora samsyn som manifesteras i utskottets betänkande ger regeringen mod att bilateralt inom EU-kretsen driva en aktiv, samlad och framtidsinriktad Rysslandspolitik. Sverige och Finland har som grannländer och militärt alliansfria EU-länder en särskild möjlighet att utgöra en bro mellan EU och Ryssland. Målet måste vara att göra en väv av ömsesidiga beroenden mellan Ryssland och resten av Europa för att långsiktigt förankra Ryssland bland Europas demokratiska stater.

EU bör successivt öppna den inre marknaden för Ryssland och bjuda in Ryssland till det närmare politiska samarbetet parallellt med EU:s historiska utvidgningsprocess med länderna i Central- och Östeuropa inklusive Baltikum, där EU i likhet med Nato ägnar stor möda åt att utveckla ett särskilt partnerskap med Ryssland som är än mer utvecklat än dagens partnerskaps- och samarbetsavtal.

Samarbetet med Ryssland i Östersjöregionen, i Barentsregionen, på nordiskt plan, i EU-kretsen och inom Partnerskap för fred förhindrar oss inte att också bygga ut de bilaterala kontakterna. Centerpartiet anser att både Sverige och Ryssland har mycket att vinna på ett närmare samarbete. Huvudsakligen bör vi koncentrera oss på stöd till reformprocessen, demokratiutveckling, investeringsfrämjande insatser, miljösamarbete, stöd till utveckling av infrastruktur på telekommunikationsområdet, säkerhetsfrämjande insatser på tull- och gränsbevakningens områden, insatser för att stödja uppbyggnaden av rättsväsendet och bekämpandet av den grova kriminaliteten, åtgärder för att underlätta handel och resande, akademiskt och kulturellt utbyte samt mellanfolkliga kontakter.

Sverige bör i första hand prioritera sina insatser till de angränsande delarna av Ryssland, inklusive Kaliningrad. Det är också bra, vilket jag

Internationellt bistånd

Östbiståndet

har noterat i budgetpropositionen, att man håller öppet för samarbete även i andra delar av Ryssland.

Samarbetet bör ha en bred säkerhetsfrämjande inriktning. Aktuella områden är stöd till reformprocessen och demokratiutvecklingen, investeringsfrämjande insatser och miljösamarbete, särskilt när det gäller reaktorsäkerhet och hantering av radioaktivt avfall. Därför är det viktigt att det tidigare miljösamarbetet fortsätter.

Centerpartiet anser slutligen att regeringen bör ta initiativ till att utreda förutsättningar för att utveckla ett bilateralt samarbete med Ryssland på totalförvarsområdet. När vi behandlade frågan i utskottet var det till en början en stor förvåning över om detta kunde vara möjligt, men efter hand som vi diskuterade frågan blev inställningen alltmer positiv. Vi skriver också i betänkandet att det redan finns kontakter på totalförvarsområdet. Vi i Centerpartiet anser att de är bra och att de bör utvecklas.

Anf. 136 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! I en tidningsartikel för en vecka sedan skrev chefen för Sidas östavdelning, Staffan Herrström, så här: Ryssland har stora problem men också en väldig potential. Få uppgifter kan vara viktigare än just denna, att medverka till att trygga frihet och välbefinnande i ett demokratiskt Ryssland.

Det tror jag är någonting som vi alla i denna kammaren kan vara helt överens om. Samarbetet med Ryssland är ju hörnstenen i vårt samarbete med Öst- och Centraleuropa.

Det är glädjande att det är så stor uppslutning kring detta samarbete. Det framgår också av det mycket ringa antalet reservationer i betänkandet. Jag skall därför inte förlänga debatten så mycket utan vill instämma i det mesta som Göran Lennmarker och Helena Nilsson har sagt här tidigare.

Jag vill bara fästa uppmärksamhet på den utvärdering som har gjorts av Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa och som överlämnades till regeringen för ungefär två veckor sedan. Utvärderingen visar ju att resultaten av samarbetet är mycket goda och att det svenska samarbetet är ändamålsenligt, effektivt och flexibelt och successivt har förbättrats.

Utredaren konstaterar bl.a. att mellan åtta och nio av tio projekt uppvisar goda eller mycket goda resultat. Bara ett par projekt kan betecknas som misslyckanden. Detta är, med den kännedom som vi har om den här typen av projekt, ett mycket gott betyg. Utredaren pekar dock på två områden där det finns behov av utökade satsningar. Det ena gäller stödet för en demokratisk utveckling, särskilt samarbetet på rättsområdet. Det andra gäller jämställdhetsperspektivet. Utredaren konstaterar att den sociala utvecklingen är värre än befarat, vilket särskilt drabbar kvinnorna, och att det därför finns skäl att forma ett nytt mål för samarbetet, nämligen att främja social trygghet. Detta tycker jag är viktigt också från utgångspunkten i reservation 21 om insatser för barn, som fyra partier har ställt sig bakom.

I den nämnda tidningsartikeln pekar Staffan Herrström på att det inte är någon nyhet att den sociala misären i Ryssland är stor i de flesta tänkbara avseenden. Han skriver att nästan hälften av barnen i Ryssland lever i familjer med mindre än 500 kr i månadsinkomst. Då kan man lätt före-

ställa sig att det för många av dem är mycket, mycket värre. Detta är bakgrunden till reservation 21 om insatser för barn, som jag härmed vill yrka bifall till.

Anf. 137 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag skall till att börja med också yrka bifall till reservation 21, som handlar om barnens utsatta situation i vårt närområde.

Jag skall säga några ord om Central- och Östeuropa. Sedan tror jag att Bengt Hurtig kommer att resonera en del närmare om Barentsregionen.

Vi har i vårt budgetalternativ lagt 200 miljoner kronor ytterligare på det här området, 100 miljoner till Barentssamarbete och 100 miljoner för särskilda insatser i Central- och Östeuropa.

Det som ligger i botten är naturligtvis en del av det som flera andra har nämnt. För att uppnå en god säkerhetspolitisk miljö är det oerhört viktigt att bekämpa brott, utveckla rättsstaten och främja demokratiska intressen. Det tar tid att bygga upp en stabil demokratisk infrastruktur. Här kan man göra insatser, och regeringen har ju föreslagit en del insatser, juristutbildning osv., på olika håll.

I övrigt handlar det till stor del om miljö- och infrastrukturfrågor. Här har vi uppenbara intressen som vi också delar med länderna på andra sidan Östersjön. Miljökatastrofer inträffar både i energiproduktionsanläggningar och i industrier, såväl i samband med exploatering av råvaror som i samband med utsläpp. Trafikanläggningarna och bilarna är av mycket undermålig kvalitet ur miljösynpunkt. Det finns oerhört mycket att göra som är intressant för vår kompetens inom det industriella området men naturligtvis också för miljöarbetet. Det finns också stor anledning att utveckla kommunikationer som kan bidra till handel, vilket också är ett gemensamt intresse för Sverige och de länder som vi nu talar om.

Vad vi särskilt har betonat och som också specifikt har tagits upp i reservation 21, som flera partier står bakom, är en del negativa sociala konsekvenser.

Det har varit ett oerhört fall i levnadsstandard och livsvillkor, inte minst i Ryssland. Barnens situation har blivit oerhört ogynnsam med tanke på den fattigdom som finns både på landet och i staden. Många barn har drivits ut på gatorna och hamnat i en utsatt situation där de även exploateras sexuellt.

Många unga kvinnor har gått över till prostitutionsverksamhet för att kunna överleva, och delvis har de dessutom importerats till Västeuropa. Hälsoläget och den sociala situationen är miserabel på många håll. Där krävs det faktiskt omedelbara och snabba solidariska insatser.

En annan del av problematiken kring Central- och Östeuropa handlar om EU:s relationer och om EU:s östutvidgning. Den frågan skall jag inte beröra här, för det är ett stort eget område. Men låt mig ändå säga att det i kraft av denna utvidgning ju krävs att man öppnar marknaderna. Man öppnar sig på ett sätt som på kort sikt faktiskt har lett till ett slags rövarkapitalism. Det finns inga institutionella ramar för marknadsekonomin. Vi har sett väldigt snabba förflyttningar av förmögenheter och oerhört stark exploatering. Inte minst har detta drabbat arbetarklassen, eftersom det saknas rimlig lagstiftning, arbetsmiljölagstiftning och sådant. Det här är också ganska hårt knutet till ekonomisk brottslighet och maffiavälde.

Prot. 1997/98:44
10 december

Internationellt bistånd

Östbiståndet

Avslutningsvis vill jag säga att jag kan hålla med om att vår relation inte bör präglas av det gamla biståndstänkandet i fråga om riktigt fattiga länder – även om vi har misär i olika avseenden på det sociala området in på husknuten. Här handlar det om gemensamma intressen. Det handlar om ömsesidiga beroenden. Det gäller att utveckla civila relationer mellan kommuner, skolor och högskolor och inte minst också inom näringslivet. Det gäller att utveckla besöksverksamhet osv. Det hela måste baseras på ett konstruktivt gemensamt samarbete, på en sådan strategi.

Då finns det, som jag sade tidigare, oerhört många gemensamma intressen. Sverige har stor anledning att fokusera på miljö, energi, kommunikationer och infrastruktur och att göra väldigt mycket mer för att utveckla handeln grundat på vår potential till export till, men också import från, det här området.

Summa summarum: Det finns goda skäl att expandera insatserna på det här området och att kombinera såväl kommersiella som statliga insatser. Jag tror att det kommer att gagna säkerheten i vår del av världen, och det kommer att gagna den befolkning som finns i de länder som vi här talar om och som har lidit under en nedåtgående tendens under lång tid. I vissa fall har det varit rena raset.

Men återigen vill jag yrka bifall till reservation 21 som påkallar extraordinära och snabba insatser för att möta de starka behoven hos barnen, som lider så illa i stora delar av detta område.

Anf. 138 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Östersjön har från början haft en central plats i samarbetet med Östeuropa. Miljöproblemen ökar, och åtgärdstakten kan inte riktigt hålla jämna steg – i synnerhet som man fortfarande håller på att åtgärda gamla synder. De pengar regeringen anslagit till miljöåtgärder är fördelade på fem år. I Miljöpartiets budget har vi i stället velat fördela dem på *tre* år. Det innebär en ökning med 130 miljoner per år.

Men tillräckligt är det inte. Många industrier och kommuner har dålig avloppsrening eller ingen avloppsrening alls. Allt släpps ut i floder som rinner ut i Östersjön. Det kommer också läckage från jordbruket. Översvämningarna i somras i floden Oder i Polen, som steg med elva meter, har ytterligare förvärrat situationen. Sida bidrog med pengar till rensning och reparation av ledningsnätet. Det är dåligt på många andra ställen också ute i landet. Överallt i länderna runt Östersjön pågår olika slags utvecklingssamarbete, och buden om Östersjöns status – bra eller dålig – varierar.

I ett regeringsbeslut i juni 1995 bestämdes om ett demokratiprojekt med det långa namnet *Stöd genom svenska partianslutna organ till demokratins uppbyggnad i u-länder och i-länder i Central- och Östeuropa*. Miljöpartiet har sedan ett år tillbaka samarbetat med De gröna i Vitryssland i ett par projekt med syfte att lyfta upp miljöfrågorna på den politiska dagordningen.

Det finns två miljöpartier i Vitryssland. När de bildades med två månaders mellanrum var man helt ovetande om varandra. Det ena finns i Minsk, Vitrysslands huvudstad, och det andra finns i Gomel. Orsaken till att man bildade dem just då var olyckan i Tjernoby. Gomel ligger inte så långt ifrån olycksplatsen, som ligger i Ukraina.

Vi har under den här tiden inte haft några som helst svårigheter i vårt samarbete. Vi har haft seminarier och *workshops* i olika delar av Vitryssland. Vi har haft projekt i flera andra delar av Europa också, bl.a. i Ukraina och Serbien. Det är ett otroligt givande och roligt samarbete för alla inblandade, och man *når* människor genom den här formen av projekt, människor som man normalt inte når med traditionellt utvecklings-samarbete.

I början av december kunde man i hela den internationella pressen läsa om att Vitrysslands mest kända oppositionstidning genom ett domstolsbeslut blev förbjuden att fortsätta sin verksamhet. Svaboda, som tidningen heter, var den frispråkigaste tidningen i landet. Flera andra tidningar ligger i farozonen och riskerar att få utgivningsrätten indragen.

År 1977 – nu går jag tillbaka i tiden – bildades i Tjeckoslovakien Charta 77. Det var en sammanslutning kring ett medborgarmanifest. Den egentliga *chartan*, dokumentet, var en protest mot undertryckandet av de mänskliga rättigheterna i Tjeckoslovakien. Den undertecknades av flera hundra journalister, skribenter och f.d. politiker. Bland många andra skrev den nuvarande presidenten Václav Havel under.

Jag har här i min hand ett väldigt enkelt vitt papper med maskinskriven text. Det är Vitrysslands Charta 97. Precis som i Tjeckoslovakien är den underskriven av journalister, författare och politiker. Den börjar så här:

Vi medborgare i Vitryssland förkunnar härmed att de makthavandes handlingar avser att sätta våra omistliga rättigheter och friheter på spel. Vårt land styrs inte längre i enlighet med sin konstitution.

Dokumentets sista rader lyder: Vi vädjar till alla Vitrysslands invånare att förena sig med vår *charta* och hjälpa oss att kämpa för våra rättigheter och våra friheter och att återupprätta demokrati och lag och ordning i vårt land.

I Tjeckoslovakien förlorade många av undertecknarna sina arbeten och fängslades. Vad som händer Vitryssland vet vi inte; det Vitryssland som i dagarna just startat sin svåra kamp för demokrati och mänskliga rättigheter. Men en sak vet vi som känner Vitryssland: Vi behövs i den kampen också. Det ligger på vårt ansvar som demokratiskt land att stödja på alla sätt vi kan. Jag skulle vilja använda biståndsministerns citat: I dagens värld angår allt alla.

I samband med demokratiprojektet i Vitryssland besökte Miljöpartiets biståndsorganisation ett område som drabbats av Tjernobylyckan. En av de motioner som finns med i det här betänkandet skrevs med erfarenheter därifrån som bakgrund. Motionen kallades ursprungligen *Katastrofernas barn*, med den tanken bakom att det finns katastrofer som aldrig tar slut. Ofta hjälper etablissemang vid en katastrof, en jordbävning eller vad det nu kan vara, men det finns en slags eviga katastrofer. Det gäller t.ex. minfalten, som oavbrutet förstör barns möjligheter att leva vidare på ett normalt sätt och gör dem handikappade. Likadant är det i fråga om Tjernobyl.

Det intressanta i sammanträffandet med vitryska fysiker och läkare var den anknytning man själv har till barn som kommer till Sverige en månad under sommaren för att ”bli friska”. Min hemkommun tar också emot barn för att vistas i sommarhem under en månad.

Av de undersökningar som har gjorts i Tjernobyl har det visat sig att det behövs betydligt längre tid. Det har framkommit på följande sätt: Från en liten by i Vitryssland skickades 300 barn till ett område som inte hade drabbats av de radioaktiva nedfallen i nordvästra Ryssland. När barnen hade bott där så lång tid som tre år hade radioaktiviteten i deras kroppar sjunkit så mycket som 70 %. Det berodde på att de hade ätit frisk mat. Det är egentligen allt som behövs.

Med så mycket radioaktivitet har många av dem drabbats av sköldkörtelcancer. Barnen drabbas värre än de vuxna. Jag tar upp denna fråga därför att jag tror att det går att skapa någon form av biståndsprojekt. Det handlar ju om mat, och det gäller att sätta i gång. Jag tror att det skulle kunna bli ett självgående projekt.

Jag vill helt kort nämna ytterligare en motion. Den handlar om kärnkraft på Kolahalvön. Var femte kärnkraftsreaktor i världen finns på Kolahalvön. Där finns också den ryska ishavsfloTTans bas med mer än hundra atomdrivna båtar. Där ligger också båtar som inte längre används – på land och sänkta i havet. Förvaringsplatserna är fulla, och båtarna rostar.

I den ryska policyn ingår numera en omstrukturering av hela energisektorn som innebär användning av naturgas, lokala bränslen och förnybara energikällor och energibesparingar. Men det behövs pengar. Ryssland har inte ens pengar att ordna nya lagringsplatser för bränslet. Det är också någonting som vårt bistånd *väl* behövs för.

Anf. 139 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Bodil Francke Ohlsson tog upp frågan om demokratiavvecklingen i Vitryssland. Jag vill erinra om att vi under det förra ärendet, Utgiftsområde 5, hade votering under punkten om svensk diplomatisk representation i Minsk. Den debatten hörde hemma under det avsnittet. Men det är viktigt att Sverige finns närvarande i Vitryssland och kan stödja de demokratiska krafterna.

Anf. 140 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag funderade en hel del när jag läste moderaternas motion. Naturligtvis hade det varit bra för oss som arbetar i Vitryssland att få en ambassad i Minsk. Sedan har det varit förslag om ett honorärkonsulat och ett förslag om ett nordiskt samgående.

Jag undrar vilket som är bäst? Är det bra att ha tre länders representationer tillsammans? Situationen i Vitryssland är osäker. Vi vet att många organisationer – även opolitiska sådana som inte skulle förarga någon – inte har fått stanna. Många körs faktiskt ut ur Vitryssland. Varje gång vi har åkt dit har vi förväntat oss att inte bli insläppta.

Jag är inte säker på att formuleringen i moderaternas motion, dvs. att snarast öppna en ambassad i Vitryssland, är alldeles riktig.

Anf. 141 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det är brådskande. Det går illa. Därför är det bra att finnas på plats. Det är mycket viktigt att ha en ambassad som stödjepunkt för de insatser som Bodil Francke Ohlsson så väl har beskrivit. Rösta på de moderata reservationerna.

Anf. 142 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik:

Herr talman! Av mina egna erfarenheter tror jag mer på ett honorärkonsulat. Det har talats om varför det inte skulle vara en honorärkonsul. Vad jag förstår valdes fel person. Det var en person som inte riktigt passade de styrande i Minsk. Jag tror att det går att ha förhoppningar om att så småningom få en honorärkonsul. Jag tror att det är bättre att börja med det steget.

Anf. 143 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 21 och 22.

Det är ett mycket intressant samarbete som pågår med våra östra grannländer. Det tar sig uttryck i Östersjösamarbetet, i Barentssamarbetet, i Nordiska rådet och från regerings- och riksdagssidan. Vi är alla glada över den utveckling där en del av våra östra grannländer också är på väg in i förhandlingar med EU om ett framtida EU-medlemskap.

Jag hinner tyvärr inte ta upp alla delar här. Men jag vill nämna en reservation på miljöområdet, nämligen om mottagaranläggningar för olje spill. Vi tycker att det är bra att anslag till utbildning om spilloljeuppsamling har förekommit och att det har gjorts vissa förstudier. Men nu tycker vi att det är dags att gå till handling. Vi hoppas att regeringen inte stannar vid att överväga detta utan nu verkligen hjälper till med uppbyggnaden av oljeuppsamlingsanläggningar. Det behövs ekonomiskt stöd till detta.

För övrigt tänker jag koncentrera mig på den motion mitt parti har väckt om barn i riskzonen i vårt närområde. Jag vill uttrycka min stora glädje och tacksamhet över det stöd som vi också har fått från utskottets sida. I långa stycken är vi överens om att saker och ting behöver ske. Vi kristdemokrater vill gärna se att det sker litet mer omedelbart. Jag är också tacksam för uppslutningen från flera av partierna till vår reservation.

Under flera år har oroande nyheter nått oss om barn som far illa i de baltiska staterna, i Ryssland och de stater som tidigare hörde till Sovjetunionen. Övergångsperioden från det kommunistiska systemet till en marknadsekonomisk modell har socialt varit mycket påfrestande för många människor. Naturligtvis måste stora förändringar ske. Men det är oerhört viktigt att inte alltför många far alltför illa under övergångsperioden.

Dödligheten har stigit brant i flera av länderna, även om det inte direkt har drabbat barnen – som jag närmast tar upp i motionen. Den förväntade livslängden för män i Ryssland och Lettland är nu under 60 år. Man får se till länder som Indien och Pakistan för att finna jämförelsetal.

Familjernas ekonomi har starkt försämrats. Naturligtvis drabbar det också barnen. Kriget i Exjugoslavien har gjort att sju miljoner människor har fått lämna sina hem. En tredjedel av dem är barn. Miljöförstöringen för med sig långvariga och allvarliga konsekvenser för hälsan. Eftersom barn utvecklas är de känsligare än andra för denna påverkan.

Det är en skrämmande miljöförstörelse som fortfarande sker i Central- och Östeuropa. Vi försöker att arbeta med projekt för att avhjälpa den. Det påverkar också vår miljö i positiv riktning. Man tog inte så stor hänsyn till miljö- och hälsoriskerna under den kommunistiska perioden.

Spädbarnsdödligheten har stigit. I Lettland har den ökat med två tredjedelar vid en jämförelse från år 1989 till år 1995. Det finns också stora förändringar i dödligheten under fosterstadiet och den första levnadsveckan. Det finns också en viss undernäring, som visar sig i en ökning av smittsamma sjukdomar. Gamla fattigdomssjukdomar som difteri och tuberkulos kommer tillbaka. Detta gäller inte minst Estland, Lettland och Litauen, och det är oroväckande. Dessa sjukdomar var praktiskt taget utrotade.

Det finns också en tendens i Centraleuropa och i de här länderna att lägga över mer och mer av ansvaret för barnens hälsa på föräldrarna. Tidigare tog skolan ett stort ansvar. I t.ex. Polen räknar man nu med att ungefär 300 000 barn ingår i skolhälsosystemet, från att tidigare ha varit 600 000 barn. Den nedgången har skett på bara tre år. Nedgången i vaccinationer är också ett allvarligt problem. Föräldrarna kan alltså inte längre lita på att skolsystemet hjälper till att utveckla deras barns hälsa. De kan inte heller längre lita på att det ger barnen den grundläggande utbildning som de behöver.

I Ryssland räknar man med att det är 100 000 barn i varje årskurs som inte får någon regelbunden skolgång. I Riga i Lettland har man talat om 30 000 gatubarn. Det låter som en överdrift. I Vilnius i Litauen har man nämnt 10 000.

Droger, rökning, alkohol och narkotika är tilltagande problem i både Central- och Östeuropa. Där skulle jag också vilja lyfta fram det ansvar som inte minst svenska företag har. Den reklam som de inte kan ägna sig åt i vårt land ägnar sig en del av dessa företag åt på ett hejdlöst sätt i våra grannländer. Det är omoraliskt.

Brottsligheten var faktiskt relativt låg under det stränga kommunistiska styret. När den politiska och sociala kontrollen släppte rusade antalet brott i höjden. Det gäller också barn- och ungdomsbrottsligheten.

Vi hörde häromkvällen i ett TV-program – jag tror det var 8 dagar – om skrämmande förväntningar och önskningar inför framtiden från unga människor. En stor del av pojkarna såg sig som gangstrar i framtiden, och var fjärde flicka kunde tänka sig att bli prostituerad. Den sortens förväntningar hos barn är mycket skrämmande, och det är någonting som vi på allt sätt måste motarbeta. Vi måste ge dem ett hopp för framtiden.

Antalet mord begångna av ungdomar har ökat på ett oroväckande sätt i Ryssland, Lettland och Litauen. I Lettland talar man om en femdubbling från år 1989. En orsak kan vara att ungdomar här ofta är involverade i den organiserade brottsligheten, som också växer sig stark.

Läget på barnhem i Rumänien gav världen en chock för några år sedan. Men i de flesta av länderna österut ökar antalet barn på institutioner. Många föräldrar orkar helt enkelt inte behålla sina barn, på grund av en svår ekonomisk situation och andra missförhållanden. Antalet barn mellan noll och tre år på institution har stigit med 35–45 % i Rumänien, Ryssland och Lettland. I Estland menar man att det är så mycket som 75 %. Och då anses Estland vara det land som snart är moget för ett EU-medlemskap. Det kan inte bara vara fråga om vad som händer på det ekonomiska området.

Listan på svårigheter och problem skulle kunna göras längre. Även om det i första hand är länderna själva som måste ta itu med problemen och förändra kan vi inte vara likgiltiga för de oerhört stora svårigheter

som människor i vår närhet upplever. Inte minst när det är barn som får illa kan vi inte låta bli att beröras.

Vi har ett omfattande bistånd som är inriktat på vårt närområde. Det gäller förvaltningsbistånd, kunskapsuppbyggande samt stöd till utveckling av demokratiska institutioner och rättsväsende. Vi har inte någon annan åsikt än andra partier här i riksdagen när det gäller detta bistånd. Vi skall ha det, och vi skall fortsätta med det. Men jag skulle vilja säga att den utveckling som jag här har beskrivit när det gäller barn är oroväckande också när det gäller demokratins framtid. De barn som i dag inte får utbildning, vars hälsa undergrävs, som kommer in i kriminalitet, prostitution och drogberoende – på vilket sätt skall de kunna bidra till demokratins utveckling i framtiden? Det här är alltså, förutom en oerhörd mänsklig misär, ett slag mot själva demokratin.

Därför vill jag säga att vi måste försöka att göra omedelbara insatser för att på allt sätt stimulera till snabba förändringar. En del är redan på gång. Jag har nämnt det i reservationen, och vi har i utskottet talat om att vi är mycket glada för vad som har skett inom Nordiska rådets närområdesutskott. Vi är mycket tacksamma för det. Jag är glad att se Margareta Israelsson här i dag. Vi hoppas att ni skall ha all framgång i ert arbete.

Men vi skulle vilja, som vi har talat om, att Sida använder sina informationsinsatser för att klargöra den här situationen. De har också börjat studera hur den sociala situationen är, också för barn. De måste börja sprida detta så fort som möjligt till våra kommuner för att stimulera till vänortprojekt. Jag tror att den här hjälpen behöver ges genom kommuner, vänorter, ideella organisationer, fackliga organisationer och alla andra typer av enskilda organisationer och kyrkor som finns ute i kommunerna, för att man på det sättet skall få mycket starka civila kontakter mellan de olika samhällena. Det här är naturligtvis ett arbete som skall ske i absolut nära samarbete med de olika berörda länderna.

Vi kan också när vi ger vårt bistånd via partinära organisationer påverka våra närstående partier som vi träffar i de här länderna för att väcka deras medvetande om vad som måste ske på det här området och om att vi alla kan hjälpa till.

Ett sätt att snabbt få fram pengar till det här är att använda de reservationer som har uppstått i anslagen till bistånd, främst när det gäller östbiståndet. Men jag kan inte se annat än att man också skulle kunna använda biståndsreservationer över huvud taget. Så täta skott behöver det inte vara. Man vill ju satsa extra på barn, fattiga barn i olika utvecklingsländer, men fattiga barn som står oss allra närmast, förutom de som eventuellt finns i Sverige – skulle vi kunna gå förbi dem i en sådan här situation? Vi menar att det finns medel tillgängliga i reservationerna som man kan använda. Det är informationsinsatser från Sida, och det kan naturligtvis också gå direkt via riksdagen. Man måste verkligen kartlägga och informera om de behov som finns, analysera dem och sedan stimulera och sätta i gång omedelbara hjälpinsatser.

Jag yrkar bifall till reservationerna 21 och 22.

Anf. 144 URBAN AHLIN (s):

Herr talman! För endast tio år sedan var Östersjön en vallgrav i det kalla krigets naturliga uppdelning av Europa i öst och väst, en vallgrav som förhindrade människor att obehindrat röra sig över nationsgränserna,

en vallgrav som förhindrade mänskligt utbyte. Vid denna tid kunde endast fåglar, exempelvis den vackra rödspoven, flyga obehindrat över vallgraven och omedvetet över nationsgränserna i sitt sökande efter födoplatser och häckningsplatser.

I dag, tio år senare, kan tusentals ungdomar från de nordiska länderna och Baltikum likt rödspoven röra sig fritt och obehindrat över den forna vallgravens gränser, i ungdomligt sökande efter nya födoplatser och utbildningsplatser. Och vem vet – kanske även efter nya häckningsplatser?

Om man ser till antalet motioner och motionernas innehåll förstår man med vilken bredd och vilket djup samarbetet mellan Sverige och Central- och Östeuropa har utvecklats. Det är oerhört glädjande att så många berörs av detta som i dag har blivit ett naturligt inslag i vårt arbete. Exempelvis kan nämnas att 185 kommuner och regioner i landet har någon form av vänortssamarbete med länder på andra sidan den forna vallgraven. Siffran ökar ständigt. Detta är ett bevis på att samarbetet har brett folkligt stöd och att det finns engagemang.

Under 1998 kommer vi att fortsätta med att utveckla samarbetet och intensifiera insatserna för att bistå de länder som skall förhandla om ett medlemskap i EU. Förhoppningsvis omfattar det fler länder än vad EU-kommissionen föreslagit. Den svenska regeringen arbetar just nu frentiskt för att inför avgörandet om några dagar övertyga de länder som fortsatt är tveksamma om en gemensam förhandlingsstart.

Utvidgningen av EU är motorn i skapandet av ett Europa med gemensam säkerhet, ett Europa med respekt för minoriteter, demokrati och mänskliga rättigheter och ett Europa där välförhållandet delas av alla och inte bara några få.

Vi tänker förutom detta främja regional utveckling i norra Europa genom att aktivt verka för undanröjande av handelshinder och andra problem som står i vägen för ett ökat utbyte av varor och tjänster.

Samarbete skall dessutom användas till att genomföra planerade insatser inom den sociala sektorn och hälso- och sjukvården i Ryssland, främst då det gäller äldreomsorg och vård av handikappade barn.

Riksdagen kommer dessutom i vår att få en särskild proposition om det fortsatta samarbetet med Central- och Östeuropa.

År 1995 beslöt riksdagen om ett flerårsprogram för vårt samarbete och anslog då över 4 miljarder kronor till detta arbete. Fyra mål ställdes upp:

1. Främjandet av en säkerhetsgemenskap
2. Fördjupandet av demokratins kultur
3. Stödandet av en socialt hållbar ekonomisk utveckling
4. Stödandet av en miljömässigt hållbar utveckling

Sveriges samarbete under 1998 fullföljer den verksamhet som bedrivits för att uppfylla dessa mål. Utskottet bifaller regeringens förslag i budgetpropositionen att anvisa 810 miljoner kronor för vårt samarbete med Central- och Östeuropa nästa år.

Flera motionärer har beskrivit den oro vi alla känner över barnens situation i de forna kommunistländerna. Utskottet delar motionärernas syn att man särskilt skall framhålla vikten av att barnens behov uppmärksammas i samarbetet. Sverige bidrar med stöd till upprättandet av fungerande socialförsäkringssystem och hälsovård i flera av länderna. Stöd har också givits till projekt för handikappade barn genom att man utvecklat

alternativ till institutionsvård i bl.a. Litauen och Ryssland. Utskottet förutsätter att barnens situation kommer att ägnas större uppmärksamhet i den särproposition som kommer att föreläggas riksdagen i vår. Utskottet gläds åt det initiativ Sverige tagit till regionalt samarbete om barnets rättigheter som en uppföljning av världskongressen mot sexuell exploatering av barn.

Herr talman! Rödspoven, tillsammans med ett antal motionärer, bekymrar sig också över miljösituationen i Östersjön. De största föroreningskällorna är avloppsvatten från hushåll och industrier samt jordbrukets läckage av näringsämnen. Miljöinsatser inom jordbruket prioriteras av regeringen. Vad gäller avloppsreningen kan sägas att Sverige hittills tecknat avtal om delfinansiering av sju större vatten- och avloppsprojekt i Baltikum, Polen, Ukraina och Ryssland.

Kärnsäkerhet och Tjernobyli är också ämnet för ett flertal motioner. I arbetet för att förbättra kärnsäkerhet och strålskydd har det svenska stödet kanaliserats genom Statens kärnkraftsinspektion och Statens strålskyddsinspektion. Det handlar om frågor om reaktorsäkerhet, strålskyddsåtgärder, hantering och omhändertagande av radioaktivt avfall samt förbättrad beredskap. Stödet avses nu i större utsträckning inriktas på att stärka mottagarländernas säkerhetsmyndigheter och på åtgärder för att förbättra säkerhetskulturen. Vad gäller den havererade reaktorn i Tjernobyli kan nämnas att en ny inkapsling av reaktorn planeras, och att syftet är att stänga hela kärnkraftverket senast år 2000.

Vad gäller demokrati och respekten för mänskliga rättigheter görs tyvärr inte bara framsteg. I Vitryssland kan vi i stället se att utvecklingen går åt fel håll. Utskottet oroas över situationen i Vitryssland och hälsar alla projekt som främjar en demokratisk utveckling med glädje. Arbetet på detta område behöver dock intensifieras.

EU har i september i år haft en ingående debatt om Vitryssland. Slutsatsen är att EU inte vill isolera Vitryssland och att EU är berett att stödja en verklig demokratiseringsprocess. Samtidigt markerades att en förutsättning för utveckling av dessa förbindelser är att Vitryssland visar respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Men här behöver mer göras, och utskottet markerar sin positiva hållning till alla projekt som kan främja en demokratisk utveckling i Vitryssland. En ökad kontakt mellan enskilda organisationer kunde utgöra frön till en demokratisk utveckling i Vitryssland.

Vad gäller samarbetet med Ryssland har flera motionärer förespråkat att nya områden i Ryssland skall omfattas av vårt samarbete. I årets budgetproposition anges att den geografiska inriktningen på regionerna i Ryssland och Kaliningrad kvarstår, men att möjligheterna skall finnas att genomföra insatser även i andra områden i Ryssland.

Regeringen anger också att hög prioritet skall ges till Ryssland förutsatt att reformprocessen medger fortsatt effektiva insatser.

Utskottet ser positivt på den utveckling av förbindelserna med Ryssland som skett och förutsätter att samarbetet kommer att utvidgas både geografiskt och innehållsmässigt.

Med detta, herr talman, tror jag att jag har svarat på de flesta motioner och yrkanden och vill därmed yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 145 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det var bra att Urban Ahlin betonade att alla projekt som kan främja demokratiutvecklingen i Vitryssland skall stödjas. Måhända kan man t.o.m. stödja en svensk ambassad i Minsk så småningom.

Jag har en fråga till Urban Ahlin. Det gäller det framtida programmet. Samarbetet utvärderas, och mycket är bra. Det finns ofta en stor enighet om inriktningen. Kommer vi i framtiden att ha ett samlat program, som riksdagen och utrikesutskottet kan ägna sig åt, eller skall det läggas ytterligare någon miljard i statsministerns händer, så att regeringen kan syssla med andra ting än de som vi anger att man bör prioritera i vårt samlade program för Central- och Östeuropa?

Slutligen: Det dramatiska, Urban Ahlin, var väl inte att rödspoven rörde sig fritt under den gamla tiden. Nu kan även blåkråkan, gulspårven och gröntitan röra sig fritt. *Det är framgång.*

Anf. 146 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt: Vi hade en debatt för ett tag sedan, och då handlade det mer om blåkråka. Göran Lennmarker glömde den svarta storken, som också kan röra sig från Baltikum över till Sverige.

Vi har redan diskuterat en ambassad i Minsk. Det går att läsa i protokollen vad som gäller.

Göran Lennmarker hänvisar till den utvärdering som är gjord av samarbetet med Central- och Östeuropa. Regeringen kommer att lägga fram en särskild proposition i vår. Det är hypotetiska frågor Göran Lennmarker ställer till mig nu. Vad kommer att stå i propositionen?

Självklart kommer det där att ges en samlad bild av och ett utmärkt förslag till hur vi skall utveckla samarbetet med Central- och Östeuropa. Självfallet kommer den att innehålla detta.

Det som är lustigt med Moderaternas agerande är att man inte framför någon kritik mot innehållet i vårt samarbete med Central- och Östeuropa. I stället skjuter man in sig på formerna. Jag tycker att det är lustigt att man pekar på Östersjömiljarden. Göran Lennmarker säger att den står till statsministerns förfogande. Han sade själv förut att utveckling i Baltikum sker i ett rasande tempo. Då är det väl bra att Statsrådsberedningen har en möjlighet att agera effektivt och snabbt om saker händer.

Anf. 147 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det är viktigt att skicka med budskapet att vi vill ha ett samlat grepp i det kommande förslaget och att man skall följa de prioriteringar vi kom överens om. Tyvärr plottrades Östersjömiljarden delvis bort på ting som man över huvud taget inte skulle ha lagt svenska skattepengar på. Sverige finansierade någon liten skärva av stora infrastrukturprojekt som rätteligen skall finansieras på den internationella kapitalmarknaden. Det var bara dumheter.

Nu är det förbigånget. Det viktiga är att vi inte får samma splittring för framtiden.

Orsaken till att vi tycker att innehållet i samarbetet är bra är att vi ofta själva har varit med och dragit i gång det. Suveränitetsstödet till Baltikum, stödet till demokratiutveckling osv. är stöd som vi utformade gemensamt, inte minst under perioden alldeles efter 1991.

Anf. 148 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! När det gäller Östersjömiljarden måste jag säga att det är tydligt hur Moderaterna ändå agerar i den politiska debatten. När den socialdemokratiska regeringen tillträdde kritiserades den av Moderaterna för att göra för litet vad gäller samarbetet med Central- och Östeuropa. Man ropade: Mera, mera, mera! När regeringen väl gör något kritiserar Moderaterna formerna och börjar diskutera om det inte är onödigt att det ligger på Sida eller att det rör sig om 1 miljard på Statsrådsberedningen. Det väsentliga är vad som görs. Bertil Persson har tidigare talat om att det viktiga i biståndet till u-länderna är effektiviteten och vad som i verkligheten blir utfallet. Samma sak måste väl ändå gälla här?

Moderaterna kritiserar formerna av ett enda skäl, nämligen att statsministern har ett litet politiskt utrymme att markera sin närvaro i Östersjön. Naturligtvis tycker inte Moderaterna att det är speciellt roligt.

Anf. 149 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag är tacksam för de positiva ord Urban Ahlin sade om vår motion om barnen i närområdet.

Det vi efterlyste i reservationen var att man snabbt skulle komma i gång med ökade insatser. Jag vet att vissa insatser har gjorts, men när man ser de oerhörda behoven måste man ändå tillstå att det är en droppe i havet. Jag skall inte förringa det som görs. Det är mycket fint. Ideella organisationer av olika slag och kyrkor är redan mycket aktiva i det arbetet. Jag tror att det vore väldigt viktigt att svenska folket fick klart för sig vilken nivå behoven ligger på och att det avsattes resurser för omedelbara insatser. Insatserna skall naturligtvis planeras, men de olika organisationerna måste då veta att de kan få stöd. Då kommer de också att vara villiga att göra insatser.

Jag vill också nämna en annan sak i debatten, nämligen att jag tror att det är just den här typen av bistånd och samarbete som kan öka biståndsviljan, vilken faktiskt är i sjunkande. Det här är något som ligger nära människor. Det gäller barn, och det gäller barn i vårt närområde. Jag tror att dessa kontakter också kan sprida sig exempelvis till näringslivet. När man inom näringslivet utökar sina handelsförbindelser kan man också påverka de människor på andra sidan Östersjön som redan har fått det bättre ställt, så att dessa blir intresserade av att sätta i gång liknande projekt i sina egna länder. En brett anlagd satsning som kommer i gång omedelbart kan alltså få väldigt vittgående följder.

Anf. 150 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Precis som Ingrid Näslund säger är vi överens om mycket i den här frågan. Utskottsmajoriteten har också svarat mycket positivt på kristdemokraternas motion. Också vi tycker att man skall intensifiera arbetet för barnens rättigheter i Central- och Östeuropa. Det råder inget tvivel om den saken.

Det fanns däremot en sak i Ingrids tal som jag stördes litet av och som jag skulle vilja fråga henne om. Hon talade om närområdet, att det handlar om barn väldigt nära oss. Jag blir litet bekymrad när hon säger så. Mig berör det lika illa om jag hör talas om ett gatubarn i Riga som om jag hör

talas om ett föräldralöst barn i Rwanda. För mig är avståndet inte av betydelse för solidariteten och känslan för barnen i världen.

Anf. 151 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag håller helt och hållet med Urban om den saken. Jag reagerar på precis samma sätt. Men när det gäller barn i vårt närområde tycker jag att vi har ett minst lika stort ansvar. Skillnaden är den att människor i det här fallet har lättare att engagera sig på ett personligt sätt. De kan t.o.m., som fåglarna som Urban har pratat om, nu resa över gränsen och själva med sina egna ögon ta del av hurdan situationen är. De kan bli direkt involverade i olika hjälpprojekt. Det gör att det kan påverka biståndsviljan. Därför är det bra. Det kommer i förlängningen även barn och andra i avlägsna länder att få nytta av. Om vi genom intensifierade insatser nu kan påverka demokratiutvecklingen och kriminaliteten i dessa länder kommer världen i övrigt att få nytta av det framöver.

Anf. 152 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Ingrid och jag är som sagt överens om mycket. Däremot ställer jag faktiskt inte upp på resonemanget att använda barn i vårt närområde som något slags murbräcka för att öka biståndsviljan, för att i nästa skede stödja barn som svälter i resten av världen. Jag är ledsen, men jag ställer inte upp på det. Alla barn som behöver hjälp skall vi också försöka hjälpa på bästa sätt.

Anf. 153 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag trodde först att jag hade hamnat i någon ornitologisk debatt. Med tanke på Göran Lennmarker, Urban Ahlin och mig kanske vi i stället för de andra arterna skall tala om ”den vita mittbenan”.

Jag skall säga något i anslutning till motion U606. Det gäller Vitryssland, som har diskuterats i olika omgångar i debatten. Kammaren har ju tidigare i dag diskuterat frågan om en svensk ambassad i Minsk. Avsaknaden av en sådan och svårigheterna för medierna, såväl inhemska som utländska, att verka i detta grannland, som det ju faktiskt är, gör att vår information är ganska bristfällig. Vi vet också att mycket elände pågår i det fördolda i det som de facto är en diktatur.

Utskottet skriver i sitt betänkande bl.a. att man ser positivt på att ett särskilt program nu planeras inom EU för att främja demokratiseringsprocessen i Vitryssland. Detta program innebär stöd till massmediernas frihet och till enskilda organisationer. Utskottet har vidare erfärut att ett seminarium kommer att hållas i samarbete med Östersjöinstitutet i Karlskrona under hösten om det civila samhällets betydelse för den demokratiska utvecklingen. Man säger vidare att man ser positivt på sådana initiativ som kan främja en ökad kontakt med enskilda organisationer och som kan bidra till en demokratisk utveckling i landet. Urban Ahlin nämnde här något liknande.

Jag skall också referera något annat. Det gäller ett av de fåtaliga presalster som har lyckats komma ut ur detta i nuläget relativt slutna land.

”Domstolen i Minsk behövde bara sammanträda femton minuter när den nyligen beslöt att landets mest kända oppositionstidning, Svaboda,” – som alltså betyder frihet – ”skall förbjudas att komma ut. Åtalet mot

Svaboda var rest av Statens kommitté för pressfrågor, det vill säga den av president Lukasjenko kontrollerade statliga instansen för presscensur. – –
– Svaboda som publicerats sedan 1990 av demokratiska krafter i Vitryssland var den mest kända och frispråkiga oppositionstidningen i landet.” Flera andra tidningar har fått varningar, säger man från ledande oppositionskretsar.

Vad gör man då nu i Vitryssland? Jo, efter tjeckiskt mönster från 70-talet bildar man Charta 97, för att bl.a. upplysa om den ökande repressionen. Till de hittillsvarande undertecknarna hör Vitrysslands förre president Stanislav Sjusjkievitj och talmannen i det upplösta parlamentet, Simeon Sjarecki.

Fru talman! Det finns en del som vill dela in mänskligheten i dem som inte ser att någonting händer, dem som ser på när någonting händer och dem som ser till att någonting händer. Skulle jag döma utifrån det alster som har kommit från utskottet med anledning av de här frågorna skulle jag vilja karakterisera utskottet – om man nu kunde personalisera det – som någonting mittemellan sådana som ser på när något händer och sådana som inte ser att något händer. Jag tror inte att man i Vitryssland är särskilt hjälpt av ett eller annat seminarium eller av att vi avvaktar utvecklingen. Jag skulle faktiskt vilja se litet aktivitet från svensk sida i den här frågan.

Anf. 154 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag skall säga några ord med anledning av motion U803 från Vänsterpartiet om Barentssamarbetet.

När Barentsrådet bildades 1993 var arbetet för en hållbar utveckling och hänvisningar till Riodeklarationen och Agenda 21 det mest framträdande målet. Nu har det snart gått fem år, och så förfärligt mycket har ännu inte hänt i området vad gäller miljön.

Före Sveriges EU-medlemskap lovade den dåvarande miljökommissionären Paleokrassas att miljösituationen på Barents skulle bli en EU-fråga när Sverige väl blev medlem. Under den här tiden har miljarder satsats av unionen på att förbättra kärnkraftssäkerheten i övriga Öst- och Centraleuropa – det rör sig väl om närmare 4 miljarder kronor. Men resurserna till Kolahalvön och problemen där har blivit mest en rännil.

Vi menar att det fordras en mycket kraftfull internationell samordnad insats för att ta itu med de här problemen. Sverige har i och för sig tagit kärnkraftverket i Ignalina under sitt beskydd, och enligt fjolårets UD-rapport har Sverige satsat ungefär 210 miljoner kronor i Litauen. I dagens betänkande nämns inga siffror när det gäller de pengar som avsätts till SSI för fem akuta projekt rörande hantering av radioaktivt avfall. Totalt rör det sig dock om ca 15 miljoner kronor till SSI och till Överstyrelsen för civil beredskap som har inriktning mot kärnsäkerheten på Kolahalvön.

Enligt miljörelsens uppgifter är det inte främst kärnkraftverket i Poljarny Zory ca 10 mil från finska gränsen som är ett problem. Det finns i området ett sextiotal utrangerade atomubåtar, ett par tusen atomstridsspetsar, tusentals ton radioaktivt avfall som förvaras under oacceptabla förhållanden och cirka hundra fartyg av olika slag med atomkraftdrift som mer eller mindre används.

Det finns fortfarande ingen ordentlig plan som beskriver hur man skall ta itu med risken för kärnkraftshaverier och andra miljöhot i områ-

det. Det är visserligen glesbefolkat, men jag menar att sannolikheten för olyckor är så pass mycket större än den är i ett verk av Ignalinas typ att det borde vara minst lika angeläget att nu gå över till massiva insatser på Kolahalvön.

Vi borde också känna oro inför hur man hanterar miljökämpar som försöker informera oss och bekämpa den här situationen. Ett exempel är den ryske marinofficeren Alexandr Nikitin. Han hade hjälpt miljörörelsen att få fram information om kärnkraftsreaktorer och avfall i Kolaområdet och dömdes för spioneri. Efter en internationell kampanj släpptes han för ett år sedan. I Ryssland har det riktats mycket kraftig kritik mot FSB, som är KGB:s efterträdare. FSB anklagas för att ha begått en rad lagbrott när man ingripit mot Nikitin. Nu har FSB struntat i det här och den 9 november presenterat nya anklagelser. Man begår därvid samma fel som tidigare enligt den ryska lagstiftningen. Jag förutsätter, fru talman, att regeringen noga följer fallet Alexandr Nikitin och bevakar att Ryssland följer de internationella konventioner man har anslutit sig till när fallet behandlas.

Jag lyssnade också när Urban Ahlin talade om hur fritt det var att röra sig över gränserna. Jag måste säga att de som praktiskt sysslar med vänortssamarbete och försök till affärsverksamhet med Ryssland via norra Finland absolut inte skulle känna igen sig. Vad de säger till mig är att det bara blir svårare och svårare.

Visumhanteringen har blivit allt dyrare. När visumhanteringen nu har lagts ut på resebyråer kostar det ungefär 500 kr att få ett visum till Ryssland. För en vänortsgrupp på 10–20 personer som skall resa blir det väldigt dyrt, och för företagare som skall resa ofta blir det naturligtvis orimliga kostnader för dessa visum.

Jag kan ta ett exempel. I förra veckan avgick en last med begagnade skolbänkar som man ville skänka till en skola i Kandalaksja som ett stöd till barnen i den skolan. Redan i juni begärde man att få föra över skolbänkarna som en gåva utan tull. Ett ämbetsverk i Moskva godkände inte skrivelsen eftersom det saknades uppgifter om vikt och pris på skolbänkarna. Man fick skicka en ny skrivelse, och så småningom fick man godkänt. När man sedan kom med en lastbil till gränsstationen konstaterades att det bara var finnar som fick passera gränsen och inte svenskar. Således måste man anställa en finsk chaufför och intyga att han var anställd, så att han kunde köra över på den ryska sidan. Sedan skulle man också betala transporten från gränsen till skolan. Pengar får inte föras över gränsen, utan då måste man gå via en gåva som en person kan ge till en annan person i Ryssland. Chauffören fick då ha pengar och personligen överlämna en gåva som i sin tur kunde betala transporten av bänkarna.

Så småningom hamnade bänkarna där de skulle. Men då kom tullen och låste in dem i en gymnastiksal som sedan plomberades. Där står de nu sedan förra veckan i väntan på att en myndighet i Moskva skall fatta beslut om att skolbänkarna kan användas.

Det här är alltså en ren parodi. Jag tycker att det är otroligt att man kan beskriva det här som att det har uppstått någon sorts frihet i de kommersiella förbindelserna. Det är helt nödvändigt att stora resurser sätts in för att nå överenskommelser på det här området, så att gränsformaliteter av det här slaget kraftigt kan reduceras.

Jag yrkar bifall till reservation 21.

Anf. 155 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Efter givande och öppenjärtiga samtal på det finska konsulatet steg vi rakt in i en buss som tog oss ut till gatubarnens S:t Petersburg. Bussen var fylld av ljumma piroger och hett, sötat te. I framsätet satt den kvinnliga biståndsarbetarens livvakt. Maffian var ute efter henne, då hon utgjorde ett hinder för deras möjligheter att härja fritt bland gatubarnen. Droger, prostitution och aids är barnens dagliga hot. Dit hör numera även risken att bli mördad så att kroppen kan plundras på attraktiva kroppsdelar för den tilltagande internationella svartabörshandeln med inre organ.

Närvaron av delar av Nordiska rådets arbetsgrupp för barnens situation hade föranlett livvakten att kalla in några kolleger som följde efter vår lilla buss. När vi så småningom stannade till ute i ett bostadsområde måste vi invänta "grabbarnas" kontroll av omgivningen innan vi kunde stiga ur. Det hela var så absurt. Vi hade kommit för att se på barnens situation, men den ansågs så farlig för oss som var vuxna. Hur farligt är det då inte att vara gatubarn i S:t Petersburg?

Så stod vi där till slut. Det var mörkt och mycket kallt när barnen så småningom dök upp. Ett tjugotal barn från 6 till 18 år flockades runt Lisa, teet och pirogerna – barn med blanka ögon och plastpåsar med lim i händerna. En liten 8-årig pojke visade sig egentligen vara en flicka. Kepsen och den pojkaktiga framtoningen var hennes sätt att söka undvika sexuella övergrepp.

I den stunden blev jag nog mer mamma än parlamentariker. Jag kände ett stort behov av att krama om barnen, att värma dem och skydda dem från allt ont. Den brutala verkligheten gjorde sig dock påmind då Lisa sade att vi inte skulle ta i dem för att undvika smitta från alla sjukdomar som florerar på gatan. Det förklarade också den lilla flaska vodka hon hade att tvätta händerna med.

Barnen tog oss med till sin övernattningsplats i en källare. En cigarettändare var den enda belysning som hjälpte oss se vägen ned till den övergivna industrilokalen. Det var smutsigt, kallt och inpyrt med rök, men de hade ändå funnit en plats att gömma sig på tills polisen kastade ut dem.

Det här är en stark minnesbild från arbetet i arbetsgruppen för barnens situation i Nordens närområden.

En annan är de pojkar som vinkade till oss när vi besökte häktet utanför Tallinn, där de satt på obestämd tid utan rättegång, sysslolöst sammanträngda på en yta av 10 m² på fyra pojkar.

Ännu en kommer från en institution i Murmansk för handikappade barn. Doften av urin slog emot oss när vi steg in i lokalen, där uppklädda barn satt uppsträckta med var sin leksak, redo att fotograferas av den medföljande nordiska pressen. Det tog inte många minuter att konstatera att framför oss satt fullt normala barn vars enda handikapp var att de fötts av föräldrar som skulle komma att överge dem. En barndom innebärande en uppväxt på institution är ett öde de delar med 1 miljon andra barn i Östeuropa.

Att vara ordförande för Nordiska rådets arbetsgrupp har varit en engagerande uppgift. Nu är det arbetet avslutat och jag har valts till rapportör med uppgift att fram till sekelskiftet göra rapporten känd samt delta i planering och genomförande av dess rekommendationer. Det är mycket

glädjande att utskottet har velat uppmärksamma vårt arbete, och jag tror säkert att Inger Koch, som var en av ledamöterna i gruppen, har varit delaktig i det.

Jag kan informera om att rapporten nu finns tillgänglig på flera språk. Utöver de skandinaviska språken och finska finns den även på ryska, de baltiska språken och engelska.

Vi har under arbetets gång knutit kontakter med barnrättsorganisationer, enskilda entusiaster, människor som arbetar på departement och människor som står mitt uppe i problemen, men också med våra kolleger parlamentarikerna. Det är viktigt att komma ihåg att Nordiska rådet i det här fallet inte bara skulle uttala sig och säga: Så hemskt de har det där borta, nu måste vi göra någonting åt det. Det stadiet har vi lämnat. Nu är det aktion och aktivitet som krävs. Som parlamentariker måste vi vända oss till våra kolleger och säga: Nu krävs det handling, nu krävs det politisk vilja.

Jag vill understryka att vi i vår rapport inte tycker att den viktigaste uppgiften är att Nordiska rådet tar fram ekonomiska medel. Vi kommer att komma till de frågorna, och de ekonomiska insatserna är naturligtvis av mycket stor betydelse. Men det är handling och politisk vilja som är de viktigaste ingredienserna för oss att förmedla till våra kolleger.

Låt mig avslutningsvis, fru talman, litet kort få beröra en av våra rekommendationer, som också utskottet nämnt, nämligen tanken på att genomföra något slags lokal eller regional uppföljning av *First call for children* som går under arbetsnamnet *Baltic call for children*. Detta skulle genomföras om exakt ett år här i den svenska riksdagen på den dag som i Sverige så ofta benämns Nobeldagen. Det hör kanske till att göra det, men det handlar också om att vi nästa år kan fira att det har gått 50 år sedan tillkomsten av de mänskliga rättigheternas konvention. Då skall vi träffas, parlamentariker och organisationer från Norden och från vårt närområde, för att öppenjärtigt diskutera situationen för barnen, inte bara i vårt närområde utan också i Norden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Mom. 2 (de biståndspolitiska målen)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (fp)

Förberedande votering:

72 för res. 2

20 för res. 3

217 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Huvudvotering:
213 för utskottet
74 för res. 2
20 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 23 c, 1 fp, 17 v, 12 mp, 14 kd
För res. 2: 73 m, 1 mp
Avstod: 20 fp
Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 5 v, 5 mp, 1 kd
Ewa Larsson (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha
röstat nej.

Mom. 4 (en svensk naturresurslag)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)
Votering:
294 för utskottet
16 för res. 4
39 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 145 s, 73 m, 23 c, 21 fp, 18 v, 14 kd
För res. 4: 16 mp
Frånvarande: 16 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 7 (biståndsramen och enprocentsmålet)

1. utskottet
2. res. 6 (fp, v, mp, kd)
3. res. 7 (c)
Förberedande votering:
70 för res. 6
24 för res. 7
214 avstod
41 frånvarande
Kammaren biträdde res. 6.
Rose-Marie Frebran (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men marke-
rats ha röstat nej.
Huvudvotering:
146 för utskottet
69 för res. 6
93 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 2 m
För res. 6: 1 s, 20 fp, 18 v, 16 mp, 14 kd
Avstod: 70 m, 23 c
Frånvarande: 16 s, 8 m, 4 c, 6 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 18 (ett nationellt råd för Världsbanksfrågor)

1. utskottet
2. res. 8 (fp, v, mp)

Votering:

256 för utskottet

48 för res. 8

5 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 73 m, 23 c, 1 fp, 13 kd

För res. 8: 20 fp, 18 v, 9 mp, 1 kd

Avstod: 5 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 4 mp, 1 kd

Rose-Marie Frebran (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha röstat nej.

Mom. 24 (landramar, samarbetsavtal m.m.)

1. utskottet
2. res. 11 (kd)

Votering:

221 för utskottet

14 för res. 11

74 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 22 c, 20 fp, 18 v, 15 mp

För res. 11: 14 kd

Avstod: 73 m, 1 fp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 5 c, 5 fp, 4 v, 3 mp, 1 kd

Mom. 26 (en problemlorienterad anslagsstruktur)

1. utskottet
2. res. 13 (m, c)

Votering:

215 för utskottet

96 för res. 13

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 21 fp, 18 v, 16 mp, 14 kd

För res. 13: 73 m, 23 c

Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 29 (en redogörelse för mänskliga rättigheter i mottagarländerna)

1. utskottet
2. res. 14 (m, fp, v, mp, kd)

*Fel! Okänt
växelargument.*

Votering:
167 för utskottet
142 för res. 14
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 23 c
För res. 14: 73 m, 21 fp, 18 v, 16 mp, 14 kd
Frånvarande: 17 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 31 (ett fristående utvärderingsinstitut)

1. utskottet
2. res. 15 (m, mp, kd)
Votering:
208 för utskottet
103 för res. 15
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 23 c, 21 fp, 18 v
För res. 15: 73 m, 16 mp, 14 kd
Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 42 (bistånd till länder som kränker mänskliga rättigheter och till diktaturer)

1. utskottet
2. res. 18 (fp)
Votering:
217 för utskottet
21 för res. 18
73 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 23 c, 18 v, 16 mp, 14 kd
För res. 18: 21 fp
Avstod: 73 m
Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 72 (omedelbara insatser för barn)

1. utskottet
2. res. 21 (fp, v, mp, kd)
Votering:
240 för utskottet
69 för res. 21
2 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:44
10 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 73 m, 21 c
För res. 21: 21 fp, 18 v, 16 mp, 14 kd
Avstod: 2 c
Frånvarande: 15 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Mom. 75 (mottagaranläggningar för oljespill)

1. utskottet
2. res. 22 (kd)
Votering:
294 för utskottet
15 för res. 22

1 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 22 c, 21 fp, 18 v, 15 mp

För res. 22: 1 mp, 14 kd

Avstod: 1 c

Frånvarande: 16 s, 7 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 2 mp, 1 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Utbildningsutskottets betänkanden
1997/98:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning
1997/98:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd
1997/98:UbU5 Förskoleklass, grundskolans timplan, mobbning m.m.
1997/98:UbU6 Anställningsskyddet för professorer
1997/98:UbU7 Forskarutbildningen

Skatteutskottets betänkande

1997/98:SkU14 Sjömansskatt (förnyad behandling)

6 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 10 december

1997/98:98 av *Per Bill* (m) till kommunikationsministern
Posten AB

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 1997/98:44
10 december

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 december

1997/98:245 av *Cinnika Beiming* (s) till utrikesministern
Turkiet och mänskliga rättigheter
1997/98:246 av *Beatrice Ask* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Frånvaron i gymnasieskolan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

*Fel! Okänt
växelargument.*

8 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 10 december

1997/98:191 av *Sigge Godin* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Ärendehandläggningen av varumärkesskydd vid PRV
1997/98:193 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till statsrådet Thomas Östros
Lagen om företagsrekonstruktion
1997/98:203 av *Birgitta Wichne* (m) till socialministern
Frysförvarade befruktade ägg
1997/98:204 av *Göran Högglund* (kd) till kommunikationsministern
Uran i flygplan
1997/98:205 av *Eva Zetterberg* (v) till socialministern
Barnkonventionen och kommunerna
1997/98:206 av *Ewa Larsson* (mp) till justitieministern
Pornografi
1997/98:207 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Sveriges behandling av asylsökande från Iran
1997/98:208 av *Ewa Larsson* (mp) till justitieministern
Polisen och informationstekniken
1997/98:209 av *Juan Fonseca* (s) till socialministern
Kostnaden för medicin
1997/98:210 av *Carl Erik Hedlund* (m) till statsrådet Thomas Östros
Reklamskattens avskaffande
1997/98:211 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
Samlevnadsundervisning
1997/98:212 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesministern
Palestina och Osloavtalet
1997/98:213 av *Erling Bager* (fp) till kommunikationsministern
Den statliga finansieringen av Dennispaketet i Stockholm och GÖK:en i Göteborg
1997/98:214 av *Lennart Klockare* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Delgivning

- 1997/98:216** av *Marianne Andersson* (c) till näringsministern
Lear Corporation
- 1997/98:217** av *Dan Ericsson* (kd) till statsministern
Källsorterande avloppssystem
- 1997/98:218** av *Ingrid Näslund* (kd) till statsrådet Pierre Schori
Svenska biståndsorganisationer
- 1997/98:221** av *Mikael Janson* (fp) till statsrådet Thomas Östros
F-skatteinbetalningar för nyetablerade firmor
- 1997/98:222** av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesministern
Bildandet av en palestinsk stat
- 1997/98:223** av *Eskil Erlandsson* (c) till statsrådet Thomas Östros
Beskattnings av idéella föreningar
- 1997/98:226** av *Carina Hägg* (s) till justitieministern
Anonymitet vid telefonsamtal
- 1997/98:227** av *Birgitta Gidlom* (s) till utrikesministern
Sveriges ordförandeskap i Barentsrådet
- 1997/98:230** av *Åke Carnerö* (kd) till försvarsministern
Elavbrott i samband med oväder
- 1997/98:232** av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till kommunikationsministern
Luftfartsverkets engagemang i föreningen Svenskt flyg
- 1997/98:234** av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksministern
Burhållning av mink
- 1997/98:235** av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksministern
Djurtransporter
- 1997/98:236** av *Karin Pilsäter* (fp) till justitieministern
Barn i homosexuella familjer

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 december.

9 § Kammaren åtskildes kl. 17.44.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 32
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 67 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 107 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 145 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Förnyad bordläggning.....	1
3 § Utrikesförvaltning och internationell samverkan	1
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU1	1
Anf. 1 LARS HJERTÉN (m).....	1
Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp).....	3
Anf. 3 HANS ANDERSSON (v).....	6
Anf. 4 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	8
Anf. 5 HANS ANDERSSON (v) replik	9
Anf. 6 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	9
Anf. 7 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	9
Anf. 8 INGRID NÄSLUND (kd)	11
Anf. 9 VIOLA FURUBJELKE (s)	13
Anf. 10 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	15
Anf. 11 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	16
Anf. 12 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	16
Anf. 13 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	17
Anf. 14 HANS ANDERSSON (v) replik	17
Anf. 15 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	18
Anf. 16 HANS ANDERSSON (v) replik	18
Anf. 17 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	19
Anf. 18 INGRID NÄSLUND (kd) replik	19
Anf. 19 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	20
Anf. 20 INGRID NÄSLUND (kd) replik	20
Anf. 21 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	21
Anf. 22 LARS HJERTÉN (m) replik.....	21
Anf. 23 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	21
Anf. 24 LARS HJERTÉN (m) replik.....	22
Anf. 25 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	22
Anf. 26 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	22
Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s)	24
Anf. 28 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	24
Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s)	24
Anf. 30 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd)	25
Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s)	25
Beslut	25
UU1 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan.....	25
4 § Internationellt bistånd.....	27
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU2	27
<i>Övergripande frågor.....</i>	<i>27</i>
Anf. 32 BERTIL PERSSON (m).....	27
Anf. 33 HELENA NILSSON (c).....	30
Anf. 34 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	31
Anf. 35 BERTIL PERSSON (m) replik.....	33

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 36	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	34
Anf. 37	BERTIL PERSSON (m) replik	34
Anf. 38	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	34
Anf. 39	HELENA NILSSON (c) replik	35
Anf. 40	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	35
Anf. 41	HELENA NILSSON (c) replik	36
Anf. 42	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	36
Anf. 43	HANS ANDERSSON (v)	37
Anf. 44	BERTIL PERSSON (m) replik	39
Anf. 45	HANS ANDERSSON (v) replik	39
Anf. 46	BERTIL PERSSON (m) replik	40
Anf. 47	HANS ANDERSSON (v) replik	40
Anf. 48	BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	40
Anf. 49	INGRID NÄSLUND (kd)	43
Anf. 50	HANS ANDERSSON (v) replik	45
Anf. 51	INGRID NÄSLUND (kd) replik	46
Anf. 52	HANS ANDERSSON (v) replik	46
Anf. 53	INGRID NÄSLUND (kd) replik	46
Anf. 54	AGNETA BRENDT (s)	46
Anf. 55	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	49
Anf. 56	AGNETA BRENDT (s) replik	49
Anf. 57	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	49
Anf. 58	AGNETA BRENDT (s) replik	50
Anf. 59	BERTIL PERSSON (m) replik	50
Anf. 60	AGNETA BRENDT (s) replik	50
Anf. 61	BERTIL PERSSON (m) replik	50
Anf. 62	AGNETA BRENDT (s) replik	51
Anf. 63	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	51
Anf. 64	HANS ANDERSSON (v) replik	55
Anf. 65	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	55
Anf. 66	HANS ANDERSSON (v) replik	56
Anf. 67	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	56
Anf. 68	BERTIL PERSSON (m) replik	57
Anf. 69	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	57
Anf. 70	BERTIL PERSSON (m) replik	57
Anf. 71	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	58
Anf. 72	INGRID NÄSLUND (kd) replik	58
Anf. 73	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	59
Anf. 74	INGRID NÄSLUND (kd) replik	59
Anf. 75	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	60
Anf. 76	BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik	60
Anf. 77	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	60
Anf. 78	BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik	61
Anf. 79	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	61
Anf. 80	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	61
Anf. 81	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	61
Anf. 82	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	62
Anf. 83	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	62
Anf. 84	HELENA NILSSON (c) replik	63

Anf. 85	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	63
Anf. 86	ELISA ABASCAL REYES (mp)	63
Anf. 87	ANNIKA NORDGREN (mp)	65
Anf. 88	RAGNHILD POHANKA (mp)	66
Anf. 89	HANS ANDERSSON (v) replik	68
Anf. 90	RAGNHILD POHANKA (mp) replik	68
Anf. 91	HANS ANDERSSON (v) replik	69
Anf. 92	RAGNHILD POHANKA (mp) replik	69
<i>U-landsbiståndet</i>		70
Anf. 93	INGER KOCH (m)	70
Anf. 94	HELENA NILSSON (c)	72
Anf. 95	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	73
Anf. 96	HANS ANDERSSON (v)	76
Anf. 97	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	78
Anf. 98	HANS ANDERSSON (v) replik	78
Anf. 99	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	79
Anf. 100	HANS ANDERSSON (v) replik	79
Anf. 101	INGER KOCH (m) replik	80
Anf. 102	HANS ANDERSSON (v) replik	80
Anf. 103	INGER KOCH (m) replik	81
Anf. 104	HANS ANDERSSON (v) replik	81
Anf. 105	ANDRE VICE TALMANNEN	81
Anf. 106	BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	81
Anf. 107	INGRID NÄSLUND (kd)	83
Anf. 108	CARINA HÄGG (s)	86
Anf. 109	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	89
Anf. 110	CARINA HÄGG (s) replik	90
Anf. 111	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	90
Anf. 112	CARINA HÄGG (s) replik	90
Anf. 113	HANS ANDERSSON (v) replik	91
Anf. 114	CARINA HÄGG (s) replik	91
Anf. 115	HANS ANDERSSON (v) replik	92
Anf. 116	CARINA HÄGG (s) replik	92
Anf. 117	INGER KOCH (m) replik	92
Anf. 118	CARINA HÄGG (s) replik	92
Anf. 119	INGER KOCH (m) replik	93
Anf. 120	INGRID NÄSLUND (kd) replik	93
Anf. 121	CARINA HÄGG (s) replik	94
Anf. 122	INGRID NÄSLUND (kd) replik	94
Anf. 123	CARINA HÄGG (s) replik	94
Anf. 124	HELENA NILSSON (c) replik	94
Anf. 125	CARINA HÄGG (s) replik	95
Anf. 126	HELENA NILSSON (c) replik	95
Anf. 127	CARINA HÄGG (s) replik	95
Anf. 128	INGBRITT IRHAMMAR (c)	95
Anf. 129	INGRID NÄSLUND (kd) replik	98
Anf. 130	INGBRITT IRHAMMAR (c) replik	98
Anf. 131	INGRID NÄSLUND (kd) replik	98
Anf. 132	INGBRITT IRHAMMAR (c) replik	98

Anf. 133 RAGNHILD POHANKA (mp).....	99
<i>Östbiståndet</i>	101
Anf. 134 GÖRAN LENNMARKER (m)	101
Anf. 135 HELENA NILSSON (c).....	103
Anf. 136 LENNART ROHDIN (fp).....	104
Anf. 137 HANS ANDERSSON (v)	105
Anf. 138 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	106
Anf. 139 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	108
Anf. 140 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik	108
Anf. 141 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	108
Anf. 142 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) replik	109
Anf. 143 INGRID NÄSLUND (kd)	109
Anf. 144 URBAN AHLIN (s)	111
Anf. 145 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	114
Anf. 146 URBAN AHLIN (s) replik	114
Anf. 147 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	114
Anf. 148 URBAN AHLIN (s) replik	115
Anf. 149 INGRID NÄSLUND (kd) replik	115
Anf. 150 URBAN AHLIN (s) replik	115
Anf. 151 INGRID NÄSLUND (kd) replik	116
Anf. 152 URBAN AHLIN (s) replik	116
Anf. 153 LENNART FRIDÉN (m)	116
Anf. 154 BENGT HURTIG (v).....	117
Anf. 155 MARGARETA ISRAELSSON (s)	119
Beslut	120
UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	120
5 § Bordläggning	124
6 § Anmälan om interpellation	124
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	125
8 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	125
9 § Kammaren åtskildes kl. 17.44.	126

Gotab, Stockholm 1998